

Κερουλάριος 58.

Νικηφόρος Ξανθόπουλος 59.

Λάσκαρις 62.

Γρηγόριος ὁ Ἀκίνδυνος 57.

Μελέτιος ὁ Πηγᾶς 109.

εἰῶ ἀνδρῶν ἄριστε καὶ ποθεινότατε.
χαιρετῶ ὅλοις ὅσοι εἶναι σιμά σου εὐλα-
βεστάτους ἱερεῖς, καὶ κληρικοὺς,
καὶ ὅλους τῆς καθ' ὑμᾶς
ἐκκλησίας.

Εἰς τὴν Νίβιτζαν ͵αχμή. Μηνὶ
Γανουαρίῳ.

λέγω μοῦ ἐφάνη νὰ γράψω τῆς λογιότητός σου. Τὸ ὁποῖον τὸ ἔκαμα ὄχι εἰς κατηγορίαν τινὸς, οὔτε πρὸς ἐπίδειξιν, μὴ τὸ συγχωρήσῃ ὁ Θεὸς, μόνον εἰς διδαξιν καὶ γνωρισμὸν τῆς ἀληθείας, καὶ διὰ νὰ δείξω ἐγὼ ὁ ταπεινὸς, καὶ ἐπιδανὸς πῶς ἐπιθυμῶ μὲ ὅλην μου τὴν ψυχὴν νὰ ἰδῶ σμιγμένα ἐκεῖνα, ὁποῦ ὄντας ποτὲ διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἑνωμένα, συνεργείᾳ τοῦ μισοκάλου δαίμονος ἐχωρίσθησαν. Καὶ γένοιτο εἰς ἐμᾶς τοῦτο ὦ Θεὲ τοῦ παντὸς, καὶ χορηγὲ τῆς εἰρήνης. δός μας τὴν ἕνωσιν τῶν ἐκκλησιῶν σου, σύντριψον τὸν Σατανᾶν ὑπὸ τοὺς πόδας ἡμῶν ἐν τάχει. καὶ ἀξίωσον ἡμᾶς λέγειν τὸ αὐτὸ πάντας, καὶ μὴ ἦ ἐν ἡμῖν σχίσματα. Ἄς ἔχωμεν λοιπὸν συγνώμην ἀπὸ τὴν αἰδεσιμότητά σου, γράφε μας συχνὰ καὶ θέλομεν τῆς ἀποκρίνεσθεν καὶ ἐμεῖς συχνὰ μὲ τὴν πρεπάμενην τιμὴν, καὶ ἀδελφικὴν ἀγάπην. Ἔρρωσο ἐν Κυρίῳ

νης, ἐ τῆς ὁμονοίας τῶν ἐκκλησιῶν, ἐ εὐχαειςοῦνται νὰ μὴν ἔχουν φιλίαν μὲ ἕνα ἄπειρον, εὐγενέςατον, καὶ εὐδαιμονέςατον γένος εἰς σοφίαν, ἐ εἰς ἄλλα καλὰ, μὲ τόσοις Χριςιανῶν βασιλειάδες, πολιτείαις, καὶ ἀφεντάδες, ἀπὸ τοῦ ὁποίους, ὡς βλέπομεν ἐ περνοῦσι τὰ πράγματα, εἰς ὅλον ὕςερον καρτεροῦμεν τὴν ἐλευθερίαν μας, καὶ ὄχι ἀπὸ χρησμοὺς, καὶ ἀνωφέλεταις προφητείαις, καθὼς τινὲς ὀνειρεύονται. Αὐτὰ ἐφάνηκέ μου νὰ γράψω εἰς ἀπόκρισιν τοῦ ζητήματός σου, ὅτι δηλονότι ὁ Πάπας ἀγρυπνᾶ διὰ τὰ πρόβατά του, καὶ δὲν ποιμαίνει τοῦ λόγου του, ὡς οἱ πολλοὶ, ἐ ὅτι πολλαῖς βολαῖς ἐζήτησε, ἐ καθημερινὸν ἀναζητᾶ τὰ πρόβατα τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας ὡς Πέτρου πρόβατα, καὶ νὰ δέχεται μετὰ χαρᾶς ὅσοι ἔρχονται εἰς ἐκεῖνον, ἐ νὰ τοῦ βοηθᾶ ἐ ψυχικῶς, καὶ σωματικῶς, ἀμὴ δὲν ἀκούουν. Αὐτὰ

λέ-

ὅταν κανεὶς, Ἐπίσκοπος, Παπᾶς, ἢ Διάκος ἔχῃ καμίαν διαφορὰν μὲ τὸν Πατριάρχην του, καὶ θέλει ἀπὸ του, ὄχι ἀναγκασμένος νὰ ἐπικαλεσθῇ, ἢ (ὡς λέγουσι) νὰ ἀππελλάρῃ εἰς τὴν Ῥώμην, νὰ μὴν ἠμπορῇ κανεὶς νὰ τὸν ἐμποδίσῃ, τὸ ὁποῖον ὡς βλέπομεν εἰς ταῖς ἱστορίαις, καὶ ἐμεῖς πολλαῖς βολαῖς ἀναφέραμεν, δὲν εἶναι πρᾶγμα νέον.

Ἄλλο τίποτις ἀπὸ ἐμᾶς ἡ ἐκκλησία τῆς Ῥώμης δὲν ζητᾶ, διότι τὰ ἄλλα ὅλα, μυστήρια, δόγματα, καὶ ἐκκλησιαστικαῖς τάξες τὰ ἔχομεν μὲ χάριν Θεοῦ κοινά, τὸ σύμβολον νὰ τὸ λέγομεν, ὡς τὸ ἐλέγαμεν, μόνον νὰ ὁμολογοῦμεν ὅτι τὸ αὐτὸ εἶναι ἐκ τοῦ υἱοῦ, καὶ διὰ τοῦ υἱοῦ, ὡς τὸ ὁμολογοῦν ὅσοι δὲν ἀγαποῦν ταῖς φιλονεικίαις. Ἴδε λοιπὸν ἡ αἰδεσιμότης σου εὐλαβέστατε διὰ τὶ ὀλίγον πρᾶγμα στέκουνται οἱ δικαίμας τόσοις χρόνοις ἐναντίοι τῆς εἰρήνης.

βοήθειαν ὅλην τὴν Ρωμαϊκὴν ἐκκλησίαν, καὶ τὰ δυτικὰ τῶν χριστιανῶν ἔθνη, ἄλλο δὲν ζητᾶ ἀπὸ ἐμᾶς ἡ αὐτὴ ἐκκλησία, μόνον αὐτὰ τὰ τρία (ὡς καὶ πλατύτερον εἰς τὸ περὶ Συνόδων βιβλίον ἐγράψαμεν). Πρῶτον. νὰ ὁμολογοῦμεν τὸ πρωτεῖον τοῦ Ρωμαίων Ἐπισκόπου, διὰ τὸ ὁποῖον ἤκουσες παρεπάνω τοῦ Θεσσαλονίκης Συμεὼν τὴ γνώμην ἔχη, καὶ πῶς τὸ δέχεται. σωζομένων καὶ τῶν προνομίων τῶν Πατριαρχῶν. Δεύτερον. τὸ μνημόσυνον, ἤγουν νὰ εἶναι γραμμένον τὸ ὄνομα τοῦ Πάπα, καὶ νὰ μνημονεύεται παῤῥησίᾳ, ὅταν λειτουργοῦν οἱ Πατριάρχαις ἐορτασικαῖς, καὶ εἰς αὐταῖς ταῖς λειτουργίαις νὰ λέγεται ὁ Ἀπόστολος, καὶ τὸ Εὐαγγέλιον ἑλληνικὰ καὶ Ρωμαϊκά, τὸ ὁποῖον γίνεται διὰ νὰ δείχνεται ἡ ὁμόνοια, καὶ ἡ ἑνότης τῶν ἐκκλησιῶν, ὡς τὸ κάμνουν ἐδῶ εἰς τὴν Ρώμην. Τὸ τρίτον κράζεται ἔκκλητον, καὶ τοῦτο εἶναι

ὅταν

Ἀλλά τι ἄλλο τὸ τῆς φύσεως τῆς Γραικῶν ἀγλάϊσμα, καὶ αὐτὸς ἀπαρηγόρηται θρηνεῖ τὴν αὐτὴν δυστυχίαν, καὶ ἄλλοι πολλοὶ γράφουσι, καὶ μαρτυροῦσι τὸ ἀπευκτὸν ἐτοῦτο πέσιμον τοῦ δένδρου, τὴν ἀκαρπίαν δηλονότι, καὶ ὡς λέγει ὁ Γενάδιος ἐν ἅπαντι πράγματι ἀχημάδα. καὶ ὅμως δὲν πείθεται, ἀλλ᾽ ἔτι (ὡς λέγει ὁ Προφήτης) ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑψηλή, καὶ τὸ συμφέροντε οὔτε τὸ ζητᾶ, οὔτε δίδοντάς το τὸ δέχεται.

Ἔχει νὰ ἠξεύρῃ ἀκόμι ἡ αἰδεσιμότης σου εἰς αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι κατὰ πῶς ἀποφασίσηκεν εἰς τὴν οἰκουμενικὴν Σύνοδον, ὁποῦ ἔγινεν εἰς τὸ Λιόνι τῆς Φράντζας, εἰς τὸν καιρὸν τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ τοῦ πρώτου Παλαιολόγου, εἰς τὴν ὁποίαν ἑνώθησαν ἡ ἐκκλησίαις, καθὼς ἠξεύρουσιν ὅλοι, καὶ κατὰ ποῦ Γεώργιος ὁ Παχυμέρης εἰς τὴν ἱστορίαν του γράφει, διὰ νὰ ἤμεσθεν ἑνωμένοι, φίλοι, καὶ ἀδελφοί, καὶ νὰ ἔχωμεν εἰς

βοή-

Πηγαδεὺς Μελέτιος γράφει, ὅτι δεινῶς ἤδη κεχέρσωται. ἂν σήμερον τὸ ἔβλεπε, βέβαια ἔλεγεν ὅτι σχεδὸν ἀφανίσθηκεν. Νικηφόρος ὁ Πασχάλις λέγει, ὅτι τὸ γένος τῶν Ἑλλήνων σήμερον εὑρίσκεται εἰς σκότος τοῦ Αἰγυπτιακοῦ χειρότερον. ἄλλος. Ἑλλάδα ὀλλυμένη. ἄλλος Ἑλλάδα πάγχυ ἀπολλυμένη. ἄλλος ἡ Ἑλλάδα αἰχμαλωτίσθη δεινὴν καὶ αἰσχρὰν αἰχμαλωσίαν. Γεννάδιος ὁ Σχολάριος ἐκεῖνος, ὁποῦ εἰς τὸν παρμὸν τῆς Πόλις, ἐμπόδιζε νὰ μὴν σηκωθῇ τὸ πεσμένον δένδρον, ἔτζι, ἀμὴ ἀδιαφόρευτα, κλαίει. Καὶ εἰς τὸν λόγον, ὁποῦ ἔδωκε περὶ προορισμοῦ, ἔτζι γράφει. ὁ ἡμέτερος καιρὸς, καὶ τὴν ἡμετέραν ὤχετο λόγων, μᾶλλον δὲ παντὸς ἀγαθοῦ, καὶ δεῖ τὴν ἐσχάτην ἀμορφίαν τοῦ γένους ἐν ἅπαντι πράγματι καθημένους ἐν γωνίᾳ θρηνεῖν σιωπῇ. Ἀντώνιος ὁ Ἔπαρχος, καὶ ὁ σοφώτατος Λέων ὁ

Ἀλ-

κλαδία του, τὰ φύλλα του, φύλλα του, οἱ καρποί του, καρποί του, μόνον νὰ μὴν στέκεται πλέα ῥιμμένον εἰς τὴν γῆν μὲ πολλήν του ζημίαν. αὐτὸ γιαμιὰ τὸ πεσμένο, καὶ καταπατημένον μέρος τοῦ δένδρου, ὄχι μόνον δὲν πείθεται εἰς τὸ κεράζιμον, εἰς τὴν καλὴν συμβουλὴν καὶ παρακάλησιν τοῦ συγγενοῦς, καὶ ὁμοίου του δένδρου, ἀμὴ ἀκόμι τὸ καταφρονᾶ, ἐναντιεῖται, καὶ ὅσον τοῦ εἶναι δυνατὸν, κρατιέται πᾶς στέκει καλλιώτερα παρὰ ἐκεῖνο, ὁποῦ ὀλότελα δὲν ἔπεσε. ποῖον ταχα νὰ εἶναι αὐτὸ τὸ εὔκαρπον δένδρον, καὶ ποῖοι νὰ εἶναι οἱ πονηροὶ Ἀρμάνες, ὁποῦ τὸ ἔχισαν, ἀπὸ τὴν σύγκεισιν τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ ἄλλου δένδρου, ἤγουν τῆς μιᾶς καὶ τῆς ἄλλης ἐκκλησίας ἐμπορεῖ, ὅποιος θέλει, νὰ τὸ καταλάβῃ. καὶ ἐτοῦτο τὸ πέσιμο τοῦ δένδρου τὸ γράφουσι, τὸ μαρτυροῦσιν ἐκεῖνοι, ὁποῦ ἐπαγγέλλονται νὰ εἶναι κλάδοι, καὶ ξύλοι αὐτοῦ τοῦ πεσμένου δένδρου. ὁ

Πηγα-

τῆς γῆς, ξεφιζώνουν εἰς ἐκεῖνο κάποια κλαδιὰ, ἀλήθεια ἀχαμνὰ, καὶ σχεδὸν ἄκαρπα, καὶ τόσον δίδουν, ὅσον νὰ γνωρίζεται πῶς εἶναι μερτικὸν ἀπὸ ἄλλο δένδρον χωρισμένο. Τὸ ἄλλο μέρος τοῦ δένδρου διὰ νὰ εἶναι καλὰ ῥιζωμένον, καὶ στερεὸν δὲν ἔπεσε, μόνον ἐπόμεινεν εἰς τὴν πρώτην του δ᾽ ὑγίειαν καὶ δύναμιν, εἰς τὸ νὰ φέρνῃ καλοὺς καὶ ὄμορφους καρπούς. τοῦτο λοιπὸν τὸ στερεὸν μέρος δείχνωντας καθημερινὸν μεγάλην λύπησιν, καὶ πόθον εἰς τὸ μέλος του, ὁποῦ ἔχισεν ὁ Σατανικὸς ἐκεῖνος ἄνθρωπος, καὶ κεῖται εἰς τὴν γῆν καταπατημένον, καὶ καταφρονεμένον, τὸ κράζει, τὸ συμβουλεύει, τὸ παρακαλεῖ, καὶ τί δὲν ὑπόσχεται νὰ κάμῃ διὰ λόγου του, μόνον νὰ συγκωθῇ ἐμπορῶντας, νὰ σμίξῃ πάλιν καὶ νὰ γένῃ τὸ ἕνα μὲ τὸ γιαμμένον του μέλος ὄμορφο καὶ πολύκαρπον δένδρον, λέγωντάς του ὅτι τὰ κλαδιά του, νὰ εἶναι κλα-

ὅμοιον καρπερὸν δένδρον, τὸ ὁποῖον νὰ εἶναι φυτευμένον κατὰ τὸν Προφήτην εἰς διεξόδοις τῶν ὑδάτων, νὰ στέκεται μὲ ὄμορφά τε κλαδία καὶ φύλλα, καὶ νὰ δίδη κατὰ τὸν καιρούς πολλοὺς ὡραίμους, καὶ γλυκοὺς καρπούς. ἀπέκει ἂς λογιάσει πῶς ἦλθεν ἕνας μισόκαλος ἄνθρωπος καί, (ὡς λέγει ἡ σοφωτάτη Ε'ἀθὴρ) ἄνθρωπος ἐχθρὸς κ'μαὶ ὁ πονηρός, ὁ ὁποῖος μὲ μίαν κοφτερὴν ἀξίνην σχίζει εἰς δύο μερτικὰ αὐτὸ τὸ καλόν, καὶ εὔμορφον δένδρον, ἀπέκει ἂς λογιάσει ὅτι τὸ πλέα ἀχαμνὸν μέρος ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν εἰς τὴν ἄκειαν τοῦ ποταμοῦ, ὁ ὁποῖος εἰς τὴν ὥραν τοῦ χειμῶνος καταβαίνωντας, καὶ φέρνωντας πολλὴν ἄμμον αὐτάματε, ἐσκέπασεν αὐτὸ τὸ χωρισμένο μέρος τέτοιας λογῆς, ὁποῦ ἐπάνωτε ἐμπορεῖ νὰ περάση καὶ ἄνθρωπος, καὶ ζῶον. ἀμὴ διὰ νὰ βρέχεται ὀλίγον τίποτις, ἀπὸ τὸν ποταμόν, καὶ ἀπὸ τὴν ὑγράδα

μθμα δὲν σέκῃ εἰς τὴν πίσιν τοῦ Πέτρου, καὶ ἡ ἐκκλησία εἰς κάθε τρόπον πρέπῃ νὰ κυβερνηθῇ ἀπὸ ὁρατὴν κεφαλὴν βαλμένην ἀπὸ τὸν Χριστὸν, τῆς ὁποίας ἐπαράδωκε τὰ πρόβατα, καὶ τὴν ἐπιστασίαν τῶν προβάτων, διὰ νὰ μὴν εἶναι ἡ ὁρατὴ ἐκκλησία ἀπὸ ὁρατὴν κεφαλὴν ἐστερημένη, ποῖον ἔχομεν νὰ βάλωμεν κεφαλὴν αὐτῆς τῆς ἐκκλησίας, ὁποῦ νὰ σέκῃ εἰς τὴν πίσιν τοῦ Πέτρου; τὸν Φώτιον; ἢ τὸν Κηρουλάριον; ἢ τὸν Καλβινοδιδάκτον Λούκαριν; Ἀμὴ διὰ νὰ γνωρίσῃ ὁποῖος θέλῃ καλλιότερα αὐτὸν τὸν χωρισμὸν τῆς ἐκκλησίας, καὶ ὅτι, ἂν θέλουν, εἶναι πρᾶγμα εὐκολονόητον, ἂς λογιάσῃ ὡσὰν εἰς μίαν εἰκόνα, ἢ παράδειγμα, ἂς λογιάσῃ ἕνα μέγα, ὑψηλὸν, ὄμορφον, εὔκαρπον, πολύκαρπον, καὶ (ὡς ψαλλόμενον εἰς τοὺς ὕμνους) εὐσκιόφυλλον δένδρον, ἐλαίας ἂν τύχῃ, ἢ ὡς λέγῃ ὁ ποιητὴς ἀγλαόκαρπον μηλιὰν, ἢ ἄλλο

ὅμοιον

μίαν ἐπιστολὴν, ὁποῦ γράφει πρὸς Ναυκράτιον, ἔτζι λέγει. Μαρτυρῶ ἄρτι κατενώπιον Θεοῦ, καὶ ἀνθρώπων, ὅτι ἑαυτοὺς ἀπέῤῥηξαν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, καὶ τοῦ κορυφαιοῦ θρόνου, ἐν ᾧ Χριστὸς ἔθετο τὰς κλεῖς τῆς πίστεως, ἧς οὐ κατίσχυσαν ἀπ' αἰῶνος, οὐδὲ κατισχύσουσι μέχρι τῆς συντελείας αἱ τοῦ ᾅδου πύλαι, τὰ τῶν αἱρετικῶν δηλαδὴ στόματα, ὡς ἡ τοῦ ἀψευδοῦς ὑπόσχεσις. Τὸ λοιπὸν ἂν αἱ πύλαι τοῦ ᾅδου, καθὼς οἱ Πατέρες, καὶ ἐτοῦτος ὁ ἅγιος μετ' ἐκείνους διδάσκουσι, δὲν τὴν ἐνίκησαν τὴν ἐκκλησίαν, διὰ τὸ ἀληθινὸν τάξιμον τοῦ Χριστοῦ, φανερὸν ὅτι ὁ ἀνέκαθεν, καὶ κορυφὴ, καὶ κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας Πάπας, εἰς τὴν πίστιν τοῦ Πέτρου στέκει. ἀμὴ ὁ Νεῖλος, καὶ ὁ Συμεὼν δὲν θέλουσι νὰ τὸ ἀκούσουν. Καὶ ἂν ἐτοῦτος ὅπου αὐτοὶ μὲ τόσα ἐγκώμια περιγράφουσι, καὶ τὸν μαρτυροῦσι διὰ κορυφὴν, κεφαλὴν, καὶ ἀρχιποί-

πίστιν τοῦ Πέτρου, καὶ γίνεται αὐτάμα μετ' ἐκεῖνον ἐσαεὶς σοφώτεροι ἀπὸ τοὺς Πατέρες τῶν οἰκουμενικῶν Συνόδων, οἱ ὁποῖοι τὸν ἐγνώρισαν πῶς στέκει εἰς τὴν πίστιν τοῦ Πέτρου.

Δεξάτω λέγει. Καὶ πόσαις βολαῖς νὰ τὸ δείξουν; πόσαις Σύνοδαις καὶ μερικαῖς διαλέξεις ἔγιναν δι' αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν; καὶ πάντα ἐναντιώνουνταν, πάντα ἑνώνουνταν, καὶ ὀλίγον ἐχωρίζουνταν, καὶ εἰς ἐκεῖνο ὅπου δημοσίᾳ ὑπέσχουνταν στερεοὶ δὲν ἐστέκουνταν, καὶ ἔτζη ἐπέρασαν τόσοι χρόνοι, ὥστε ὅπου ἐσκλαβώθην ἡ Πόλις, καὶ μετ' ἐκείνην ὅλον τὸ γένος μας, καθὼς γράφουσιν οἱ ἱστορικοί. Διὰ τοῦτο ἐμπορεῖ τινὰς νὰ εἰπῇ αὐτὸν τῶν καλῶν ὁμολογητῶν ἐκεῖνο, ὅπου κάποτε ὁ ἅγιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης εἶπεν εἰς τοὺς ὁμοίους του συμπολίταις, ὅταν διὰ τὴν εἰκονομαχίαν ἦσαν ἀπὸ τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν χωρισμένοι. αὐτὸς ὁ ἅγιος εἰς

ἐγὼ σὲ κάμνω κορυφὴν, καὶ κεφαλὴν, καὶ ἄκρον ποιμένα. ἡ ἐκκλησία λοιπὸν τοῦ Χριστοῦ κυβερνημένη ἀπὸ τοῦ διαδόχους τοῦ Πέτρου, ὡς γράφει ὁ ἅγιος Ἀγάθων, δὲν βολεῖ νὰ ἔχῃ καμμίαν ἀτζαλίαν, ἢ ἀχημάδα. διότι ὅλη σὺ εἶ καλὴ ἡ πλησίον μου, καὶ μῶμος ἐν σοὶ οὐκ ἔστι, λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον εἰς τὸ ἆσμα τῶν ἀσμάτων.

Δειξάτω μόνον ἐν τῇ πίστει ὄντα τοῦ Πέτρου λέγει ὁ Συμεών. Ὢ καλὲ ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ Πέτρου ὡς τόσους χρόνους, εἰς τόσαις οἰκουμενικαῖς, καὶ τοπικαῖς Συνόδες, ὅπου ἔγιναν εἰς ἀνατολὴν καὶ δύσιν φρονῶντας ἔτι φρονεῖ καὶ σήμερον ὁ Πάπας, ἐστέκετον εἰς τὴν πίστιν τοῦ Πέτρου, καὶ ὡς τέτοιον ὅλοι τὸν ἐγνώριζαν, καὶ τοῦ ἐπείθοντων, καὶ ἀφόν τις ἠθέλησεν ὁ Κερουλάριος αὐτπάμα μὲ τὸν βασιλέα τοῦ καιροῦ ἐκείνου νὰ σχίσῃ τὴν ἐκκλησίαν ὕστερον ἀπὸ τόσαις Συνόδες, τότε ὁ Πάπας εὑγῆκεν ἀπὸ τὴν

 πίστιν

ἀνθρώποις, μόνον ἀμέσως εἶναι δουλεύουν ἀπὸ τὸν οἰκοκύρην, καὶ ἄκραν κεφαλὴν αὐτῆς τῆς ἐκκλησίας, τὸν ἀρχιβοσκὸν τῶν προβάτων, τὸν δεσπότην Χριστόν. Τὸ ἐκήρυξαν ἀλήθεια Πατερες μὲ ταῖς διδασκαλίαις των. Σύνοδες μὲ τοὺς κανόνες, καὶ βασιλείαδες μὲ ταῖς νεαραῖς, καὶ τὰ θεσπίσματά των, ὄχι νὰ τὸ ἔδωκαν ἐκεῖνοι τοῦ Πέτρου, ἢ τῶν διαδόχων τοῦ Πέτρου. ἂν τὸ λοιπὸν εἶναι κεφαλὴ, καὶ κορυφὴ, ἄκρος Ἀρχιερεὺς, καὶ τὰ ἄλλα, ὅπου ἐπροείπαμεν, φανερὸν ὅτι ὡς τοιοῦτος καὶ ἀπὸ καθέδρας, δὲν εἶναι βολετὸν εἰς τὰ πράγματα τῆς πίστεως νὰ σφάλλη. ἀλλὰ μηδὲ ὁμοιάζει νὰ δώσῃ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἀνθρώπου, ὁποῦ ἐνδέχεται νὰ σφάλλη εἰς πίστεως διορισμοὺς καὶ ἀποφάσες, καὶ διὰ τοῦτο ἐπροεῖπεν ἐκεῖνο, τὸ ἐγὼ ἐδεήθην περὶ σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλείπῃ ἡ πίστις σου, καὶ πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν ἐκείνης, εἰς τὴν ὁποίαν

ἐγὼ

καὶ τῆς πίστεως τοῦ Πέτρου εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην αὔξησιν. Ἄξιον εἶναι ἀληθινὰ νὰ θαυμάσῃ τινάς, πῶς αὐτοὶ οἱ καλοὶ τῆς ἐξουσίας τοῦ Ρώμης, εἴτε θεληματικῶς των, εἴτε καὶ στανικῶς ὁμολογητάδες, ὅσαν ἔλεγαν αὐτά, δὲν ἐβάλαν καὶ τοῦτο εἰς τὸν νοῦν των, ὅτι τὸ νὰ εἶναι τινὰς εἰς τὴν μίαν καθολικὴν, καὶ ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν κεφαλὴ, ἄκρος Ἀρχιερεὺς, κορυφὴ, Πέτρου, καὶ τῶν Ἀποστόλων διάδοχος, καὶ νὰ εἶναι ἄνθρωπος, τὸν ὁποῖον πρέπει ὅλοι νὰ πείθωνται, ἄνθρωπος ὅπου νὰ ἔχῃ τόσην τιμὴν καὶ ἀξίαν, ὅπου νὰ μὴν εὑρίσκεται πρᾶγμα, ὅπου νὰ χωρῇ τὴν τιμήν του (ὡς αὐτοὶ ὀρθότατα τὸ μαρτυροῦσι) καὶ ὅτι οὐδένας ὀρθόδοξος πρέπει νὰ ἐναντιωθῇ, καὶ ἀκόμι αὐτὰ τὰ χαρίσματα ἢ προτερήματα τὰ ἔχει ἀνέκαθεν, ἤγουν ἀφόν τις ἄρχισεν ἡ ἐκκλησία, αὐτὰ λέγω ὅλα δὲν βολεῖ νὰ εἶναι χάρισμα δοσμένον ἀπὸ τοῦ

θειαν ὁμολογοῦσιν ὡς ἀληθινότατον, ὅταν ἀποδειχθῇ πλιὰ καθάρια παρὰ τὸν ἥλιον ὅτι ὁ Πάπας στέκει μὲ τὴν ἀλήθειαν, καὶ ὅτι στέκει εἰς τὴν πίστιν τοῦ Πέτρου, καὶ ἀπὸ ἐκείνην οὔτε ἐχωρίσθη ποτὲ, οὔτε ὡς κεφαλὴ, καὶ κορυφὴ, καὶ ἄκρος βοσκὸς ἐμπορεῖ νὰ χωρισθῇ, καὶ ὅτι ὁ Πάπας καὶ πρὶν τῶν σκανδάλων τὰ αὐτὰ ἐφρόνιε, ὅπου καὶ σήμερον φρονοῦν τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας οἱ Πατέρες, καὶ Διδασκάλοι, καὶ τὰ αὐτὰ διδάσκει, καθὼς ἐμπορεῖ καθε εἷς χωρὶς πάθος, ἢ μῖσος νὰ τὸ ἰδῇ, καὶ ὅτι εἰς τὴν πίστιν τοῦ Πέτρου στέκει, τότε λέγω θέλει πάθειν τὰ τῶν καταδίκων, ὄχι ἡ κορυφὴ, ἡ κεφαλὴ, καὶ ὁ ἄκρος Ἀρχιερεὺς, μόνον ὁ συκοφάντης ἐτοῦτος Νεῖλος, καὶ ὅσοι συκοφαντοῦσι τὴν ἀλήθειαν. εἰδὲ ἂς δείξουν αὐτοὶ τι διδάσκει ὁ Πέτρος διὰ πίστεως ὀρθὸν, καὶ δὲν τὸ διδάσκει καὶ αὐτὸς μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν, καὶ πολλὴν τοῦ Εὐαγγελίου,

καὶ τῆς

τῶν τοῖς Ἀγίοις ῥηθέντων φαμὲν. ὡς τὸ λέγειν Λατίνοις πρῶτον εἶναι τὸν Ῥώμης, οὐκ ἀναγκαῖον ἀντιλέγειν, οὐδὲ παραβλαπτον τοῦτο τὴν ἐκκλησίαν ἐστί. δειξάτω μόνον αὐτὸν ἐν τῇ πίστει ὄντα τοῦ Πέτρου, καὶ πάντα ἐχέτω τὰ τοῦ Πέτρου, καὶ τῶν διαδόχων τοῦ Πέτρου, καὶ πρῶτος ἔστω, καὶ κορυφὴ, καὶ κεφαλὴ πάντων, καὶ ἄκρος Ἀρχιερεὺς, καὶ ἀποστολικὸς ἐστὶν ὁ θεόνος, καὶ ὁ ἐπ᾽ αὐτοῦ τῆς ὀρθοδοξίας ἐχόμενος διάδοχος λέγεται καὶ Πέτρου, καὶ οὐδεὶς τῶν ὀρθὰ φρονούντων καὶ λεγόντων ἐπὶ τούτοις ἀντερεῖ. Καλότατα καὶ ὀρθότατα, καὶ οἱ δύο μάλιστα, καὶ οἱ ζῆτς περιγράφουσι τὴν ἐξουσίαν τοῦ Πάπα. καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ὀλίγα λόγια λέγουσιν ἔτι ἦτον βολετὸν νὰ ποθῇ δι᾽ αὐτὴν τὴν ἐξουσίαν, καὶ βέβαια ἔτζη εἶναι, καὶ ὅποιος τοῦτο ἀρνιέται δὲν στέκει μὲ τὴν ἀλήθειαν. ὑποτίθωντας λοιπὸν τοῦτο, ὅπου καὶ αὐτοὶ νικημένοι ἀπὸ τὴν ἀλή-

θηλω εἰς τὸ βιβλίον, ὁποῦ γράφει ἐν-
αντίον τῆς ἐξουσίας αὐτοῦ τοῦ Ἀρχιερέως·
τελειώνει εἰς αὐτὰ τὰ λόγια.

ΝΕΙΛΟΣ.

Κεφάλαιον τῶν λεγομένων, ἕως μὲν ὁ Πάπας σώζει τὴν τάξιν, καὶ μετὰ τῆς ἀληθείας ἔστηκε καὶ κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας, καὶ Ἀρχιερεὺς ἄκρος, καὶ Πέτρου, καὶ πάντων τῶν Ἀποστόλων διάδοχος, καὶ δεῖ πάντας αὐτῷ πείθεσθαι, καὶ οὐδὲν, ὁ τὴν τιμὴν ἐκείνου χωρεῖ. εἰ δὲ τῆς ἀληθείας ἀποχωρίζεται, τὰ τῶν καθολικῶν πέσεται. καὶ Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης εἰς κάποιόν τι διάλογον διὰ τὴν ἐξουσίαν, καὶ πρωτεῖον τοῦ Ῥώμης τέτοιαν γνώμην ἔχει.

ΣΥΜΕΩΝ.

Ἵνα δέ σοι καὶ μικρὰν ὧδε τὴν εἴδησιν δῶμεν καὶ ἡμεῖς ὡς δύναμις ἐκ

τῶν

Πέτρε, δὲν μᾶς ἐφέρισαν βέβαια τὰ κακὰ, ὅπου μᾶς ηὗραν, καὶ γλυτωμὸν ἀπὸ ἐκεῖνα δὲν ἔχομεν. διότι ἀλλέως φροντίζει ἕνας ἄνθρωπος ἄλλου ὅταν τοῦ πείθεται, παρὰ ὅταν εἶναι ἀπειθὴς εἰς ἐκεῖνον. Ὅποιος λοιπὸν θέλει νὰ γνωρίσῃ, καὶ νὰ βεβαιωθῇ πόση εἶναι ἡ ἐξουσία τοῦ Ῥώμης εἰς τὴν καθόλου ἐκκλησίαν, ἂς διεβάσῃ ἀδόλως τὰ πρακτικὰ τῶν Συνόδων, καὶ τῶν Ἁγίων τὰ βιβλία, καὶ θέλει ἐπιτύχει τῆς ἀληθείας. Τοῦτο αὐτὸ ἐμπορεῖ ἀκόμα νὰ τὸ γνωρίσῃ κανεὶς καὶ ἀπὸ ἐκεῖνο, ὅπου αὐτοὶ τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας ἐναντίοι ἀφῆκαν γραμμένον εἰς τὰ συγγράμματά των, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὕστερα ἀπὸ τὸν Νικηφόρον, ὅπου εἴπαμεν παρεπάνω, εἶναι ἕνας καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Νεῖλος, καὶ Συμεὼν καὶ αὐτὸς Θεσσαλονίκης Ἀρχιεπίσκοπος οἱ κορυφαῖοι τῶν ἐναντίων. ὁ Νεῖλος ἀφόντις ἀπερισκέπτως, καὶ ἐπταισμένως εἶπεν ὅσα ἤθε-

νήσεως, ἂν δὲν ἤξευραν καλὰ, ὅτι ἔ-
χουσι τὴν ἔγνοιαν, καὶ τὴν κηδεμο-
νίαν πάντων τῶν χριστιανῶν ἀνέκαθεν,
ἤγουν ἔκπαλαι ὡς τοῦ Πέτρου διάδοχοι,
καὶ ὅτι τέτοιας λογῆς τὸν ἐγνώρισε πάν-
τα ἡ ἁγία τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία ἀπὸ πε-
ράτων ἕως περάτων. Ἀλλὰ μηδὲ οἱ
Ἐπισκόποι τῆς Ἀνατολῆς τοῦ ἐπείθον-
ταν, ἢ ὑποφέρασι νὰ τὸν ὀρίζῃ, καὶ
νὰ τὸν φοβερίζῃ ἐκεῖνος, ὁποῦ κα-
μίαν ἐξουσίαν εἰς τοὺς θρόνους των
δὲν ἔχει, ἂν δὲν ἤξευραν βέβαια πῶς
τὴν ἔχει, ὡς πρῶτος ποιμενάρχης ἀπὸ
τὸν Θεόν. Μὰ τὴν ἀλήθειαν καθὼς
καλότατα διαβάζομεν εἰς κάποιον ὕ-
μνον εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν ἁγίων Ἀποστό-
λων Πέτρου, καὶ Παύλου, ὁ ὁποῖος λέγει.
Πέτρε τῆς πίστεως ἡ πέτρα, Παῦλε καύ-
χημα τῆς οἰκουμένης ἐκ τῆς Ῥώμης
συναχθέντες στηρίξατε ἡμᾶς, ἂν τὸ ἐ-
κάμναμεν καὶ με ἔργον νὰ ἠθέλαμεν
νὰ στηριχθοῦμεν ἀπὸ τοὺς διαδόχους τοῦ
Πέ-

τῶν ἁπανταχοῦ ἱερέων κηδεμονίαν τε καὶ ἀνάκρισιν, παῤῥησίας μεστοῖς γράμμασι καθοπλίζας αὐτὸν, ἑκάστῳ τὴν ἰδίαν ἐκκλησίαν ἀπένειμε, καὶ εἰς τὴν Ἔω ἐξέπεμψε. Κ' παρακάτω λέγει, πῶς ὁ αὐτὸς Ἰούλιος ὥριζε νὰ τοὺς δώσουν τοὺς θρόνους των. Κ' πάλιν, εἰδὲ μὴ τοὺς ἐφοβέριζεν. Εἰδ' οὖν ἠπείλει, εἰμὴ παύσοιντο νεώτερα πράττοντες, τὴν ἱερὰν εἰσπραχθήσεσθαι κατάκρισιν. ἀκούεις πῶς δίδει θρόνους, πῶς προστάσσει, πῶς φοβερίζει, πῶς ἀνέκαθεν ἔχει τὴν ἐξουσίαν. Ἀληθινὰ δὲν ἦτον ἄπειροι Κ' ἄπρακτοι τοῦ νόμου, καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανόνων οἱ Ῥωμαίων Ἐπισκόποι τόσον, ὅπου νὰ ἁπλώναν εἰς ταῖς ἐκκλησίαις, καὶ ἐπαρχίαις, ὅπου δὲν εἶχαν καμίαν ἐξουσίαν, οὔτε ἐπρόσταξαν, οὔτε ἐφοβέριζαν τοὺς Ἐπισκόπους, ἂν δὲν στέκωνται ἥσυχοι, Κ' ὀρθοὶ εἰς τὰ πράγματα τῆς πίστεως, καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κυβερνή-

των, ὅτι δὲν ἐπαγγέλουν εἰς ἐκεῖνον. πόσοι Ἐπίσκοποι, μόνον ἡ κεφαλαῖς τῶ μεγαλήτερον Θρόνων τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. ἀμὴ ὡς ὁμοιάζει, ἢ δὲν ἐδιέβασι κανόνες, καὶ πρακτικὰ Συνόδων, ἢ δὲν τοὺς ἀφήνει τὸ πάθος καὶ μῖσος νὰ εἰποῦν τὴν ἀλήθειαν. ἀλλὰ μηδὲ τὶ γράφουν εἰς ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς ἱστορίαις, καὶ μάλιστα Νικηφόρος ὁ Ξανθόπουλος ἐχθρὸς τῆς Ρ'ωμαϊκῆς ἐκκλησίας, ὁ ὁποῖος διὰ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Ρ'ώμης Ἐπισκόπου βιβλ. θ'. κεφ. η'. ἔτζη γράφει.

Ἐπειδὴ τὰ κατ' αὐτοὺς ἀνέγνω ὁ Ρ'ώμης Ἰούλιος, ὁμονοοῦντας ὅμως περὶ τὰ ἐν Νικαίᾳ δεδογμένα σύεφον, κοινωνίας ἠξίωσε. καὶ μιλεῖ διὰ τὸν Ἀθανάσιον, καὶ Παῦλον τοὺς πατριάρχας, τὸν ἕνα τῆς Ἀλεξανδρείας, τὸν ἄλλον τῆς Πόλις. τῷ δὲ τοῦ θρόνου ἀξιώματι ἐκ τῶν ἀνέκαθεν προνομίων, εἰδὼς προσήκουσι ἑαυτῷ τὴν

τῶν

τὸν θρόνον τῆς Ἀντιοχείας ὁ ἅγιος Λέων δὲν ἐγύριζε εἰς τὸν θρόνον του ἐξουσιαστικῶς τὸν Θεοδώρητον, ἀλλὰ μὴ καὶ ὁ μέγας Βασίλειος ἔγραφεν εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐκκλησίαν, καὶ εἰς τοὺς δυτικοὺς Ἐπισκόπους νὰ ἔχη τὴν ἔγνοιαν τῶν Ἐπισκόπων τῆς Ἀνατολῆς. Οὔτε ὁ Παῦλος ὁ ὁμολογητὴς, οὔτε ὁ μέγας Ἀθανάσιος, οὔτε ὁ θεῖος Χρυσόστομος, οὔτε ὁ ὅσιος Μάξιμος, οὔτε ὁ Μακάριος, οὔτε ὁ Ἰγνάτιος ἔτρεχαν εἰς τοὺς κατὰ καιροὺς Ἀρχιερεῖς τῆς Ῥώμης νὰ εἰποῦν, καὶ νὰ γυρεύουν τὸ δικαιόν των, καὶ τοὺς θρόνους των. γνήσιος εἶναι ἀληθινὰ Μελέτιος ὁ πηγαδᾶς, καὶ οἱ ὅμοιοί του λέγοντας πῶς οἱ ἀνατολικοὶ Ἀρχιερεῖς ἐπαγαίναν εἰς τὸν Ῥώμης, ὥσαν εἰς μεγαλήτερον ἀδελφόν. καὶ κἂν δὲν λογιάζουν, ὅτι τὸ νὰ εἶναι μεγαλήτερος, τὸ ἔχει διὰ καμμιὰν ἐξουσίαν, τὴν ὁποίαν δὲν ἔχει ὁ μικρότερος. ἀλλὰ μηδὲ τοῦτο βάζουσιν εἰς τὸν νοῦν-

των

εἰς τὴν Σύνοδον, οἱ τῆς τετάρτης Συνόδου Πατέρες δὲν ἔλαβαν τόσον θάρρος ἐναντίον τῶν αἱρετικῶν, ἂν δὲν ἤθελε φθάσειν ἡ ἐπιστολὴ τοῦ ἁγιωτάτου Λέοντος νὰ γράφῃ, καὶ νὰ διορίζῃ τὶ πρέπει νὰ πιστεύῃ. ἀφήνω νὰ εἰπῶ διὰ τὸν ἅγιον Ἀγαπητὸν πῶς ἐκάθηρε τὸν αἱρετικὸν Ἄνθιμον, καὶ ἐχειροτόνησε τὸν ἅγιον Μηνᾶν. δὲν λέγω διὰ [illegible]τον, Ἀδριανὸν, καὶ Ἀγάθωνα τοὺς μακαριωτάτους, οὐδὲ διὰ τὸν Νικόλαον, καὶ Ἀδριανὸν, ὁποῦ ἀποκήρυξαν τὸν σκανδαλοποιὸν, καὶ ἐπιβάτην Φώτιον τὸν βεκλᾶς. ἂν ὁ Ῥώμης δὲν εἶχεν ἐξουσίαν ἀμέσως ἀπὸ τὸν Θεὸν εἰς ὅλην τὴν ἐκκλησίαν, καὶ εἰς ὅλους τοὺς θρόνους, δὲν ἐκάθηρε τὸν Νεστόριον ὁ Κελεστῖνος, ἀλλ' ἀμὴ δὲ ὥριζεν ἐξουσιαστικῶς μετὰ εἰς δέκα ἡμέραις, ἂν δὲν ἀναθεματίσῃ τὴν αἵρεσίν του, νὰ εἶναι διωγμένος ἀπὸ τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως. ἂν δὲν ὥριζεν εἰς

πρᾶγμα, ὅπῦ δὲν τὸ ἔχει νομίμως καὶ κανονικῶς. σώνει ὅπῦ ὅλοι μὲ ἕνα στόμα ἀποφασίζουν, καὶ ὁρίζουν μὴ δεῖν κανονίζειν τὰς ἐκκλησίας αὐτοῦ γνώμης τοῦ Ρωμαίων Ἐπισκόπου. σώνει ὅτι Σύνοδος, οὔτε νὰ γένη, οὔτε αὐτὴ γινῆ ξιζει, αὐ δὲν συμμαζωχθῆ καὶ βεβαιωθῆ μὲ γνώμην τοῦ Ρωμαίων Ἐπισκόπου. καὶ τοῦτο τὸ μαρτυρεῦσιν ὅλαις ἡ οἰκουμενικαῖς Σύνοδαις. ἕνας Κύριλλος ἁγιώτατος, καὶ σοφώτατος δὲν τολμᾷ ὁ εἰρηνικώτατος νὰ χωρισθῆ ἀπὸ τὴν κοινωνίαν τοῦ Νεστορίου, ἠξεύροντας καλὰ πῶς εἶναι αἱρετικὸς, χωρὶς τὴν γνώμην ἐκείνου, ὅπου εἶχεν ἐξουσίαν εἰς ὅλα τὰ Πατριαρχεῖα, ἤγουν τοῦ ἁγίου Κελεστίνου. ἡ τρίτη Σύνοδος δὲν τολμᾷ νὰ παιδεύση τοῦ Ἀντιοχείας Ἰωάννου, καὶ Θεοδωρήτου Κύρου τὴν ἀταξίαν, χωρὶς μερικὴν γνώμην τοῦ ἁγιωτάτου Κελεστίνου, μ᾽ ὅλον τοῦτο ὅπου εὑρίσκονταν καὶ οἱ Λεγάτοι του παρόντες

εἰς

νὰ καρτερεσοῦν χιλιάδες χρόνους. ἐπιθυμῶ αἰαλύσαι (λέγει ὁ Παῦλος) καὶ νὰ ἦμαι παν̃τα μὲ τὸν Χριστὸν, ὄχι μακρεὰ ἀπὸ τὸν αὐτὸν. Δὲν ἔλειψαν τινὲς νὰ εἰποῦν καὶ τοῦτο, ὅτι εἰς τὸν Οὐρανὸν ἄλλος κανεὶς ἀκόμι δὲν ὑπῆγε, μόνον ἡ παναγία Θεοτόκος, ὁ Πρόδρομος, καὶ οἱ Ἀπόστολοι, ἀμὴ τούτους ὡς ἀμαθεῖς, καὶ ψεύσταις μὴ δὲ κἂν νὰ τοὺς ἀποκριθῆ κανεὶς ἄξιοι δὲν εἶναι.

Δ Ιὰ τὸ πέμπτον ζήτημα, ἤγουν περὶ τῆς Ἀρχῆς, καὶ εἰς ὅλην τὴν ἐκκλησίαν ἐξουσίας τοῦ Πάπα. τοῦτο λέγω θαρετὰ, ὅτι πολλὰ καὶ καλὰ ἐγράψασιν, ἐδίκασι, καὶ ἐκύρηξαν δι᾽ αὐτὴν οἱ ἅγιοι Πατέρες, καὶ ἡ ἅγιαις Συνόδες, καὶ ἀνάθεμα εἰς ἐκεῖνον, ὁποῦ δὲν στέκει, καὶ δὲν πείθεται εἰς τὰ ὅσα καὶ οἱ Πατέρες, καὶ ἡ Συνόδες ἐνομοθέτησαν. ἢ ὁποῦ δίδει αὐτῆς τῆς Ἀρχῆς, καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου

περι-

τὸ καθαρῶς ἐπομβάλουσι τὴν ἁγίαν Τριάδα, ἢ ἄλλα διὰ τὸ ἀναμφίβολον τοῦ πράγματος λέγονται, ὄχι ὅτι τοῦτο νὰ εἶναι ἀκόμη βαλμένον εἰς ἔργον. αὐτὸς ὁ λογαριασμὸς εἶναι παντάπασι γελοῖος, καὶ οὐδεμιᾶς ἀποκρίσεως ἄξιος. διότι τὸ νῦν, τὸ σήμερον, τὸ, αἵματι σταζόμενος, τὸ, ἀτμίζοντι ἔτι τῷ αἵματι, τὸ, αἵματα ἐδώκατε, καὶ αὐτὶς διὰ ἀλλαξιὰν Οὐρανοὺς ἐκληρονομήσατε, εἰς Οὐρανοὺς ἀνήλθετε, κάμνουν αὐτὸν τὸν λογαριασμὸν νὰ εἶναι ὁλότελα ἀνωφέλετος, καὶ οὐδετιποτένιος. ἐπειδὴ καὶ τοῦτο εἶναι πλιὰ γλήγορα θλῖψις, καὶ στενοχωρία, (διότι ἐλπὶς ἀναβαλλομένη λέγει ἡ Γραφή λυπεῖ ψυχὴν) παρὰ ἀγαλλίασις, τὸ νὰ δώκουν τὰ αἵματα των διὰ τὸν Χριστὸν, ἀπέκει νὰ μὴν ἐπῆραν τὴν πρεπάμενην ἀμοιβὴν, μόνον, ὡς φλυαρεῖ ὁ Ξανθόπουλος, νὰ στέκωνται εἰς κάποιους τόπους ὡσὰν φυλακωμένοι

γίνεται διὰ νὰ γένῃ, καὶ ὁ κοινὸς γνωρισμὸς τῶν καλῶν, καὶ τῶν κακῶν, καὶ νὰ φανερωθοῦν τὰ ἔργα τοῦ ἑνὸς, καὶ τοῦ ἄλλου ἐμπροστὰ εἰς ὅλους. Ἐμποροῦμεν ἀκόμι νὰ εἰποῦμεν εἰς αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν καὶ τοῦτο. ὅτι πολλὰ κορμιὰ ἔχουσι καὶ αὐτὰ τὴν πρεπάμενην των τιμήν. ἐπειδὴ καὶ (ὡς ψάλλομεν) τὰ λείψανα τῶν Ἁγίων ἱερεῖς καὶ βασιλεῖς προσκυνοῦσι. διὰ τὸ ὁποῖον, ὡς νομίζω, ἐμπορεῖ νὰ γρικηθῇ καὶ ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ, ἐγὼ ἦλθον ἵνα ζωὴν ἔχωσι, καὶ περισσὸν ἔχωσι. τουτέστι καθὸ ψυχαὶ τὴν δόξαν τοῦ Οὐρανοῦ, καὶ περισσὸν τὴν τιμὴν, καὶ δόξαν τῶν ἀνθρώπων.

Εἰς ὅλον ὕστερον λέγουσι τινὲς, ὅτι διὰ νὰ εἶναι πόσον βέβαιον, καὶ πόσον ἀληθινὸν, καὶ ἀναμφίβολον ὁποῦ ἀλλέως δὲν βολεῖ νὰ γένῃ, παρὰ ὁποῦ οἱ Ἅγιοι εἰς ὅλον ὕστερον νὰ ἀνταμωθοῦν μὲ τὸν Θεὸν εἰς τὸν Οὐρανόν. διὰ τοῦτο ἡ τόσαις μαρτυρίαις, τὸ ἀπέλαβον,

μάτων; τὸ κορμὶ νὰ φθείρεται, καὶ ἡ ψυχὴ νὰ δοξάζεται. αὐτάμα ἐκόπιασε, αὐτάμα εἶναι τὸ δίκαιον καὶ νὰ δοξασθοῦν, εἰς τὸ ὁποῖον ἔτζη ἀποκρινόμεσταν. ἐτοῦτοι, ὁποῦ τέτοιοις λογαριασμοὺς μᾶς προβάλλουσιν, ἂς ἀκούσουν τοῦ ἁγίου Παύλου, ὁ ὁποῖος λέγει, πῶς δὲν πρέπει νὰ ἀνταποκρινόμεσθαν τῷ Θεῷ διὰ τὶ τοῦτο, καὶ διὰ τὶ ἐκεῖνο. μόνον νὰ πιστεύωμεν, ὅτι ἔτζη μέλλει νὰ γένη, ἔτζη ὥρισεν ἐκεῖνος, δὲν εἶναι ἐκεῖνος νικοκύρης εἰς ὅλα, καὶ ψυχῶν καὶ σωμάτων; τὸ ἄλλο ἂς ἠξεύρουν, ὅτι τὸ κορμὶ ὄντας ὄργανον τῆς ψυχῆς, καὶ δοῦλον τῆς αὐτῆς, ὁρίζοντας ἔτζη ὁ Θεὸς, δὲν εἶναι δεκτικὸν πρὶν τῆς ἀναστάσεως τῆς τόσης δόξης, ὡσὰν τὴν ψυχὴν, ὁποῦ εἶναι πρᾶγμα ἄϋλον, καὶ ἐπειδὴ ἂν ἀνασταίνεται παραυτα μετὰ τὸν φυσικὸν θάνατον τὸ κορμὶ, ἢ να δοξασθῇ μὲ τὴν ψυχὴν, ἢ νὰ καταδικασθῇ, κοινὴ ἀνάστασις δὲν ἐ-

θοῦν πολλαῖς καὶ ἄλλαις προφητείαις,
καὶ μάλιστα ἡ προφητεία, ὅπου λέγει.
ὄψονται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν, ἤγουν νὰ
ἰδοῦν οἱ ἑβραῖοι καὶ νὰ γνωρίσουν πῶς
ἐκεῖνος, ὅπου ἐσταύρωσαν, εἶναι ὁ ἀλη-
θινὸς Μεσίας, ὅπου ἐκύρηξαν ἡ προ-
φητείαις. Ἔρχεται ἀκόμη ἐν τῇ δόξῃ
αὐτοῦ ἐκεῖνος, ὅπου ἄλλο τε ἦλθε μὲ
πόσην ταπείνωσιν, καὶ μὲ πόσην πτω-
χείαν, διὰ νὰ δώσῃ κάθε ἑνὸς σμίγον-
τας καὶ τὸ κορμὶ μὲ τὴν ψυχὴν κατὰ τὰ
ἔργα του. Φαίνεται πῶς ὀλίγα ἔτουτα, καὶ
ὄχι ἀρκετὰ διὰ νὰ γένῃ δεύτερος ἐρ-
χομὸς τοῦ Χριστοῦ, τί ἐμποδίζει ὁ δεύ-
τερος ἐρχομὸς τοῦ ἀφεντὸς, ὅτι ἡ ψυ-
χαῖς τῶν Ἁγίων νὰ μὴν εὐφραίνωνται
τὴν βασιλείαν του.

ΠΕμπτον λέγουσιν οἱ αὐτοί. Καὶ
πῶς δίκαιον, ὅτι ἡ ψυχὴ τοῦ Πέ-
τρου, τοῦ Παύλου, τοῦ Στεφάνου, τοῦ Λαυ-
ρεντίου, τοῦ Γεωργίου, νὰ ἀξιωθῇ τῆς
βασιλείας τῶν Οὐρανῶν χωρὶς τὰ κορ-
μιά-

καὶ ταῖς ἄλλαις μαρτυρίαις, ὁποῦ ἀναφέραμεν παρ' ἐπάνω, ὄχι ἐμᾶς. ὅμως τοῦ ἀποκρινόμεσθαν καὶ λέγομεν. ὅτι δὲν εἶναι περιττὸς ὁ δεύτερος ἐρχομὸς τοῦ Χριστοῦ, ὄχι. ἂν ἡ φύσις (καθὼς λέγει ὁ κορυφαῖος τῶν Φιλοσόφων Ἀριστοτέλης) δὲν κάμνει κανένα πρᾶγμα μάταιον καὶ ἀνωφέλετον, πῶς θέλεις ὅτι ὁ ἐρχομὸς τοῦ Χριστοῦ τοῦ πλάση, καὶ δημιουργοῦ τῆς φύσεως νὰ εἶναι περιττὸς, καὶ ἑπομένως ἀνωφέλετος; Ἔρχεται λοιπὸν ὁ Χριστὸς δεύτερον διὰ νὰ γνωρισθῇ εἰς ὅλους τοὺς πιστοὺς, καὶ ἀπίστους ὀφθαλμοφανῶς διὰ κριτὴς ζώντων καὶ νεκρῶν. Ἔρχεται διὰ νὰ κάμη τὴν κοινὴν ἀνάστασιν. Ἔρχεται διὰ νὰ δοξασθοῦν καὶ οἱ Ἅγιοι, οἱ ὁποῖοι ἀντάμα μὲ τὸν Χριστὸν κρίνουσι τὸν κόσμον, καθὼς τὸ ἔγραψε τοῦ Ἀποστόλου τοῦ. Ἔρχεται διὰ νὰ νικήσῃ τὸν Ἀντίχριστον, καὶ νὰ δείξῃ τοῦ κόσμου ποῖος εἶναι ὁ ἀληθινὸς Χριστός. Ἔρχεται διὰ νὰ τιμωρηθοῦν

Χρυσόστομος νὰ εἶναι αὐτῆς τῆς γνώμης φανερὸν ἀπὸ ἐκεῖνο, ὅπου γράφει ὁμιλίᾳ εἰς τοὺς ἁγίους μάρτυρας Ἰουβεντῖνον, καὶ Μαξιμῖνον λέγωντας ἔτζη. μία λάρναξ ἀμφοτέρων ἔχει τὰ σώματα. ὥσπερ οὖν καὶ μία σκηνὴ ἀποδέξεται πάλιν αὐτὰ ἐν τοῖς Οὐρανοῖς, ὅταν μετὰ πλείονος δόξης ἀνθέξασθαι μέλλωσιν. ἤγουν μὲ τελειοτέραν δόξαν ἀπὸ ἐκείνην, ὅπου ἔχουσι παρὰ χωρὶς ἐκεῖνα.

Τέταρτον λέγουσιν οἱ ἐναντίοι. ἂν οἱ Ἅγιοι εἶναι εἰς τὸν Οὐρανὸν, καὶ οἱ καταδικασμένοι ὁμοίως εἰς τὴν κόλασιν, ἡ δευτέρα παρουσία τί κάμνει χρεία; τελειωτὸς ὁμοιάζει ὁ δεύτερος ἐρχομὸς τοῦ Χριστοῦ. Τοῦτο ἂς τὸ εἶπεν τοῦ Χρυσοστόμου, τοῦ Βασιλείου, τοῦ Γρηγορίου, καὶ τῶν ἄλλων ἁγίων Πατέρων καὶ Διδασκάλων, ὅπου λέγουν τέλειον ἀπέλαβον τὸν στέφανον ἐν Οὐρανοῖς,

καὶ ταῖς

γίαν Πηγαγίαν τὴν μαρτυρεῖ, αἱ ἑδραμένη ἐκ εἰς ὄρεις κορυφὴν, ἀλλ' εἰς αὐτὴν τῆ Οὐρανοῦ κορυφήν. καὶ ὁ μακάριος Θεοδώρητος ἀκόμι ἔτζη γράφει. αἱ γυναῖκες τῶν νικηφόρων ψυχαὶ περιπολοῦσι τὸν Οὐρανὸν τοῖς ἀσωμάτοις χορεῖς συγχορδεύουσαι. καὶ ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ διάλογος, ἐν Οὐρανῷ τὰς τῶν Ἁγίων ψυχὰς εἶναι πιστεύομεν. ἐμπορεῖ ἀκόμι (ὡς μοῦ φαίνεται) νὰ γευκηθῆ πλατύτερον ἡ μαρτυρία τῆ Παύλου, καὶ ἡ ἐξήγησις τῆ Χρυσοσόμου, καὶ τῆ Οἰκεμενίου, καὶ διὰ τὴν δόξαν, καὶ ἀπόλαυσιν, ὁποῦ μετὰ τὴν κοινὴν ἀνάστασιν λαμβάνουσι περισσότερον οἱ Ἅγιοι, ὁποῦ εἶναι εἰς τὸν Οὐρανὸν, ὅταν σμίξουν μετὰ κορμάτων, μετὰ ὁποῖα ἀξιώθησαν τῆ τόσου μισθοῦ, ἤγουν τῆς βασιλείας τῶν Οὐρανῶν, καὶ διὰ μέσου τῶν ὁποίων ἐνίκησαν τὸν κοινὸν τῆ γένους τῶν ἀνθρώπων ἐχθρὸν, τουτέστι τὸν διάβολον. καὶ ὅτι ὁ

λάμοις δικαιῶς, ὡς ψάλλει ἡ ἁγία
ἐκκλησία, καὶ βλέπουσι τὸν Θεὸν (ὡς
λέγει ὁ Χρυσόστομος) πρόσωπον πρὸς
πρόσωπον. καὶ ἔτζη ἡ μαρτυρία τοῦ
ἁγίου Παύλου δὲν εἶναι ἐναντίον μας,
μάλιστα κάμνει διὰ λόγου μας. οὔτε ἡ
ἐξήγησις τοῦ Χρυσοστόμου ἐναντιόνεται
αὐτῆς τῆς ἀληθείας. ἀλλέως φα-
νεῖν ἤθελεν ὁ αὐτὸς Χρυσόστομος νὰ εἶναι
ἐναντίος τοῦ ἑαυτοῦ του, ὁ ὁποῖος εἰς
πολλοὺς τόπους, καὶ ἀκόμι εἰς τοῦτον
λέγει πῶς οἱ Ἅγιοι εἶναι σιμὰ εἰς τὸν Θεόν.
οἱ ἁμαρτωλοὶ ὅπου ἂν ὦσι, πόῤῥω τοῦ
Βασιλέως εἰσί, διὰ τοῦτο δακρύων ἄ-
ξιοι. οἱ δὲ δίκαιοι εἴτε ἐνταῦθα, εἴτε
ἐκεῖ μετὰ τοῦ Βασιλέως εἰσί, κἀκεῖ μᾶλ-
λον ἐγγύτερον, οὐ διὰ εἰσόδου, οὐ διὰ
πίστεως, ἀλλὰ πρόσωπον πρὸς πρό-
σωπον. δὲν ἠξεύρω τί ἄλλο ἤθελεν
εἰπεῖν ὁ μέγας ἐτοῦτος διδάσκαλος
πλιὰ καθάρια εἰς αὐτὴν τὴν ὑπόθε-
σιν, καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς ὁμιλίᾳ εἰς τὴν ἁ-
γίαν

καὶ πάλιν, Κύριε μὴ χρονίσης. ὄχι νὰ χρυκᾶτε διὰ τοὺς Ἀποσόλους, καὶ μάρτυρας, καὶ ἄλλοις δικαίοις τοῦ νέου νόμου, οἱ ὁποῖοι ἔχυσαν τὰ αἵματά των διὰ ἀγάπην αὐτοῦ τοῦ ἀρχηγοῦ, καὶ τελειωτοῦ Ἰησοῦ, ὁ ὁποῖος ὡς τελειωτὴς ἀφόντις ἐτελείωσε τὴν οἰκονομίαν, καὶ ἀνέβη εἰς τὸν Οὐρανὸν, διὰ νὰ ἑτοιμάση τόπον, ὡς τὸ λέγει ἀτός του, διὰ νὰ εἶναι καὶ ὁ διάκονός του Στέφανος, αὐτάμα του, καὶ οἱ τοῦ Στεφάνου ἀκόλουθοι Λαυρέντιος, καὶ Βικέντιος, ὅπου ἐγὼ εἰμὶ (λέγει) ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμὸς ἔσται. καὶ ἀφόντις Παραδείσου αὐθ' ἄλλου οἰκεῖν ἐδωρήσατο, τότε ἐκομίσαν τὸ τὴν ἐπαγγελίαν, καὶ ἐτελειώθησαν μετ' ἐμᾶς, τόσον οἱ τοῦ παλαιοῦ νόμου Προφῆται, καὶ Πατριάρχαι, καὶ δίκαιοι, ὅσον καὶ οἱ τοῦ καθ' ἡμᾶς νόμου τῆς χάριτος, καὶ ἔλαβον τὸ στέφανον, ἤγουν τὴν ἐπαγγελίαν ἐν Οὐρανοῖς, καὶ χορεύουσιν ἐν οὐρανίοις θα-

καὶ ὁ Σαμψών. καὶ ὁ Παῦλος, πε-
πλήρωκε τὴν ἐπαγγελίαν ταύτην ἡμῖν
ἀναστήσας Ἰησοῦν. καὶ ἀλλοῦ, ὑμῖν
γάρ ἐστιν ἡ ἐπαγγελία, καὶ τοῖς τέκνοις
ἡμῶν. καὶ πάλιν τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πα-
τρὸς, ἣν ἠκούσατέ μου. νὰ ὅπου κα-
θάρια ὁ Ἀπόστολος εἰς αὐτὴν τὴν ἐπι-
στολὴν μιλεῖ μὲ τοὺς ἑβραίους διὰ τὸν
ἐρχομὸν τοῦ Μεσίου, πάθος, ταφὴν
καὶ ἀνάστασιν τοῦ αὐτοῦ. Λέγομεν ἀ-
κόμι, ὅτι εἰς αὐτὸ τὸ ῥητὸν τοῦ ἁγίου
Παύλου, οὐκ ἐκομίσαντο τὴν ἐπαγγε-
λίαν, νὰ γρικᾶται ὄχι μόνον ὁ ἐρχομὸς τοῦ
Μεσίου, ἀμὴ ἀκόμι καὶ ἡ ἀπόλαυσις
τῶν Ἁγίων. καὶ γρικᾶται τοῦτο διὰ τοὺς
Ἁγίους τοῦ παλαιοῦ νόμου, ὅπου διὰ μίαν
καὶ ἄλλην ἐπαγγελίαν, ἤγουν τοῦ ἐρχο-
μοῦ τοῦ Μεσίου, καὶ τῆς ἀπολαύσεως τῆς
βασιλείας, ἀποβλέπασι καὶ ἐκαρτε-
ροῦσαν εἰς τὸν ἀρχηγὸν, καὶ τελειωτὴν Ἰη-
σοῦν, περὶ τὸν ὁποῖον ἔλεγαν συχνά.
Κύριε κλῖνον Οὐρανοὺς καὶ κατάβηθι.

καὶ

τῶν Προφητῶν διὰ τὸν ἐρχομὸν τοῦ Μεσία ἤγουν τοῦ Χριστοῦ, καθὼς ἀπὸ τὰ ἴδια λόγια τοῦ Παύλου ἐμπορεῖ ὅποιος θέλει νὰ τὸ γνωρίσῃ, ὁ ὁποῖος ἔτζη λέγει. οὗτοι πάντες, τουτέστι Βαράκτε καὶ Σαμψών, καὶ Ἰεφθάε, Δαβίδ τε, καὶ Σαμουὴλ, καὶ οἱ λοιποὶ, οἵτινες μαρτυρηθέντες διὰ τῆς πίστεως οὐκ ἐκομίζαντο τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ Θεοῦ. ἤγουν τοῦτοι ὅλοι οἱ πιστοὶ δοῦλοι τοῦ Θεοῦ δὲν ἔλαβαν τὴν ὑπόσχεσιν, καὶ τὸ τάξιμον, ὅπου ὁ Θεὸς ἐπηγγείλατο, ἤγουν ἔταξε τοῦ Ἀβραὰμ καὶ τῶν λοιπῶν Προφητῶν διὰ τὸν ἐρχομὸν τοῦ Μεσίου, μόνον (λέγει ὁ αὐτὸς Παῦλος) ἐκαρτεροῦσαν ἀποβλέποντας εἰς τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγὸν, καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν. ἐπαγγελία λοιπὸν ἄλλο δὲν θέλει νὰ εἰπῇ, εἰμὴ τὰ τάξιμον. καὶ κατὰ τοῦτο λέγομεν τὴν Ἱερουσαλὴμ γῆ τῆς ἐπαγγελίας, ἤγουν τοῦ τάξιματος. ἐξ ἐπαγγελίας γεννημένος ὁ Πρόδρομος, ὁ Ἰσαὰκ

ὡς γὰρ οὐκ ἔφυ αὐτὸ σώματος ψυχὴ ἐν κόσμῳ περιέρχεσθαι, οὕτως οὐδὲ σώματος πάρεξ οἱ πανεύφημοι ἔλεγον, ἢ δοξασθήσεται ψυχή, ἢ ἐτασθήσεται. καὶ ὅμως εἰς αὐτὸν τὸν ἴδιον κανόνα λέγει τὸ ἐναντίον. Ὠδὴ. θ΄. στέφος μάρτυρες ἀθλήσαντες νομίμως ἀνεδήσασθε, καὶ Ὠδὴ. α΄. στέφος διπλοῦν ἅγιοι παῖδες ἐδέξασθε.

Τρίτη ἀπόκρισις τῶν ἐναντίων εἶναι τὸ ῥητὸν τοῦ ἁγίου Παύλου πρὸς ἑ-
11.39 βραίους. ἤγουν τὸ οὐκ ἐκομίσαντο τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ Θεοῦ περὶ ἡμῶν κρεῖττόν τι προσβλεψαμένου, ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν τελειωθῶσιν. ἐξηγοῦνται διὰ ἐπαγγελίαν, τὸν μακάριον Παῦλον νὰ γρικᾷ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν Ἁγίων εἰς τὴν βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν. εἰς τὸ ὁποῖον ἐμεῖς λέγομεν, ὅτι εἰς αὐτὸ τὸ ῥητὸν γρικᾷ ὁ Ἀπόστολος διὰ ἐπαγγελίαν τὸ τάξιμον, ὁποῦ ὁ Θεὸς ἔκαμε

τῶν

μιον ἔνδοξε, ἀθλητὰ ἀήττητε ἐξεκόνιζας, καὶ νικηφόρος γενόμενος, τὴν ἄνω μητρόπολιν μετὰ πάντων κατοικεῖς ἀθλοφόρε, γηθόμενος καὶ θεώμενος κατὰ μάθεξιν θείαν. διὰ τοῦτα τὴν σεπτήν σου καὶ ἁγίαν ἐπιτελοῦμεν πανήγυριν. Ἀπ' αὐτὰ λοιπὸν τὰ τροπάρια, ἄν εἶναι χίλια, εἶναι ὀλίγα, ὅπου μαρτυροῦσιν αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν, ἕνα μόνον τροπάριον εὑρίσκεται εἰς τὸν κανόνα τῆς Ἁγίων ἑπτὰ παίδων, ὅπου ἀρνιέται τὴν σημερινὴν ἀπόλαυσιν τῆς Ἁγίων, τὸ ὁποῖον καὶ ἀπὸ τὴν σύνθεσίν του ἀκόμι ὁμοιάζει νὰ εἶναι κανενὸς προχθεσινοῦ σοφιστοῦ, ἐπειδὴ καὶ ὄνομα τίνος νὰ εἶναι ὁ κανόνας δὲν ἔχει. οὐδὲ εἶναι κανενὸς Ἁγίου. ἔξω ἀπ' αὐτό, εἰς ἄλλα τροπάρια αὐτοῦ τοῦ ἰδίου κανόνος αὐτὸς ὁ ἴδιος λέγει τὸ ἐναντίον. εὑρίσκεται αὐτὸ τὸ τροπάρι εἰς ταῖς τέσσαρεις τοῦ Αὐγούσου. Ψυχῶν τε ὁμοῦ καὶ σωμάτων ἀίδιος ἔστω ἀνάστασις,

 ὡς

ἀνθρώποι, ἐμπνέοντας εἰς ἐκείνοις τὸ πανάγιον πνεῦμα, διὰ τί δὲν τὴν δέχονται, μόνον τὴν φεύγουσιν; Ὅλα αὐτὰ τὰ σχεδὸν ἄπειρα ἐγκωμιαστικὰ τροπάρια, ὡς φαίνεται καλότατα, βγάζοντας τὰ κατανυκτικὰ, θεοτόκια, σταυροθεοτόκια, σταυρώσιμα, ἀναστάσιμα, καὶ δεσποτικὰ, ἢ δογματικὰ λεγόμενα, αὐτὰ τὰ τέσσαρα κυρίως περιέχουσι. καὶ ἀργιὰ καὶ ποῦ νὰ εὕρῃς τροπάριον εἰς Ἅγιον, ὅπου νὰ μὴν περιέχῃ κανένα ἀπ᾽ αὐτὰ τὰ τέσσαρα. τιμωρίαις, καὶ βάσανα τῶν Ἁγίων. νίκην κατὰ τῶν τυράννων καὶ τοῦ διαβόλου. ἀπόλαυσιν τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ νὰ παρακαλοῦσι τὸν Θεὸν διὰ τ᾽ ἐμᾶς. διὰ τὸ ὁποῖον καὶ ἐμεῖς σοῦ τιμοῦμεν, καὶ σοῦ ἑορτάζομεν. καὶ ἂς εἶναι τοῦτο διὰ παράδειγμα τὸ τροπάριν, τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται εἰς ταῖς πέντε τοῦ Αὐγούστου εἰς τὸν ἅγιον μάρτυρα Εὐσίγνιον. τοῖς τιμίοις σου πάθεσι. πάθος τίμιον

θεια, ἢ εἶναι κολακευτικὰ, καὶ ψεματινὰ, ὥςαν πολλὰ ἐγκώμια κολάκων ἀνθρώπων. μέσον δὲν βολῆ νὰ δοθῆ, ἤγουν νὰ μετέχουν καὶ ἀπὸ τὸ ψέμα, καὶ ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν. ὄντας τὰ δύο ἐναντία. ψεματινὰ ἐγκώμια, ἢ κολακευτικὰ βέβαια δὲν εἶναι, ἀλλέως μας ἤθελεν εἰπῆ κανεὶς, ὅτι ἡ ἐκκλησία τῶν Γραικῶν ψάλλει, παρακαλεῖ, καὶ δοξάζει τὸν Θεὸν, καὶ ἐγκωμιάζει τοὺς ἁγίους μὲ ψέματα, καὶ κολακείαις, λέγοντας διὰ τ' ἐκείνους ἀποφασιστικῶς ἐκεῖνο, ὁποῦ δὲν ἔχουν, οὔτε ἐμποροῦν διὰ τώρα νὰ τὸ ἔχουν ἕως τὸ τέλος τοῦ κόσμου. εἰδὲ καὶ τοῦτο νὰ τὸ εἰπῆ κανεὶς, εἶναι ἀτοπώτατον καὶ βλάσφημον. εἶναι τὸ λοιπὸν ἀλήθεια, ὄχι ψέματα, ἢ κολακείαις αὐτὰ, ὁποῦ περιέχουσι τὰ τροπάρια διὰ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν Ἁγίων, καθὼς ἀναφέραμεν παρ' ἐπάνω. καὶ ἂν εἶναι λοιπὸν ἀλήθεια, καὶ τὰ εἶπασι πνευματοφόροι

 ἀνθρώ-

κοις τῶν Ἁγίων. καὶ ἡ ἀπόλαυσις μαρτυρημένη μὲ τόσα θαύματα, καὶ συγγράμματα τῶν ἁγίων Πατέρων, τί εἶναι, προφητεία, ἢ ἱστορία καμωμένη, καὶ ἀπηρασμένη; Ἀλλὰ τί νὰ σοῦ εἰπῆ κανεὶς, τὴν ἀλήθειαν ἀρνιοῦνται, τὴν ἴσιαν στράταν παραμερίζουσι, καὶ περπατοῦσι ζώστρατα, γυρεύοντας ἀπόκρισες ἀνωφέλεταις. καὶ ὡς λέγει ὁ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος, οἵαπερ ἅμαξιν τὸν ἀφέντες ἐντριβῆ τὴν ἀλήθειαν ἀπὸ βόθρους ἴενται καὶ πέτρας. Λέγουν ἀκόμη καὶ τοῦτο ὅσοι σοῦ κακοφαίνεται νὰ ἀκούσουν ὅτι οἱ Ἅγιοι νὰ εἶναι εἰς τὸν Οὐρανόν. Οἱ ὕμνοι καὶ τὰ τροπάρια εἶναι ἐγκώμια, καὶ ἔπαινοι τῶν Ἁγίων, ὄχι ὅτι ἀπὸ ἐκεῖνα νὰ δείχνεται ἡ σημερινὴ ἀπόλαυσις τῶν Ἁγίων. Ἀλήθεια, ἐγκώμια εἶναι καὶ ἐγκωμιαστικῶς λέγονται, καὶ κανεὶς δὲν τὸ ἀρνιέται. ὅμως ἐρωτῶ, ἢ εἶναι ἀληθινὰ αὐτὰ τὰ ἐγκώμια, καὶ ἐκεῖνο ὁποῦ λέγουν τό, λέγουν ἀλήθεια,

πορεῦ μὲν (αὐ θέλω μὲν) νὰ βλασφημοῦ-
μεν, νὰ διδοῦμεν πλιὰ γλήγορα
εἰς τὸ μελλούμενον τῆς προφητείας
(ὡς αὐ οἱ Ἑβραῖοι) παρὰ εἰς τὸ ἀπε-
ρασμένον τῆς ἱερωτάτης τῶν ἱερῶν Εὐ-
αγγελίων ἱστορίας. ἤγουν ἐγγεννήθη ὁ
Μεσίας. ὄχι, θέλει γεννηθῆν. ἰδοὺ ἡ
Παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει, καὶ τέξεται υἱόν.
ἰσταυρώθη, ὄχι, θέλει σταυρωθῆ, θέλει
ἀνασηθῆ, θέλει ἀναληφθῆ. διὰ τί;
διότι ἡ Γραφὴ συνηθᾶ νὰ χρειάζεται τὸ
ἀπερασμένον διὰ τὸ μελλούμενον, καὶ
ἔτζη ἀκολουθᾶ ἀπ' αὐτὴν τὴν καλλιώ-
τοις ἀπόκειται νὰ ὑπάρχη τὸ μυστήριον
τῆς οἰκονομίας αὔω κάτω. Καὶ αὐ μοῦ
εἰπῆ κανεὶς, αὐτὴ ἡ ἀντίθεσις δὲν ξίζει.
ἐρωτῶ διὰ τί; διότι λέγει τὰ μυστήρια
τῆς σωτηρίας μας ἔγιναν, καὶ ἴδαμέν-
τα, καὶ εἶναι ἱστορίαις καμωμέναις, καὶ
ἀπερασμέναις, καὶ ὄχι πλιὰ προφη-
τείαις, μόνον τελείωμα τῶν προφητειῶν.
ἀμὴ τὰ μαρτύρια, καὶ θάνατοι, καὶ νί-

καις

τοῖς καὶ ἐμεῖς, ὅτι αὐτὴ ἡ Θεία Γραφὴ χρειάζεται καὶ τὸ ἀπειρασμένον ὡς ἀπειρασμένον, καὶ κατὰ τοῦτο ὡς πρᾶγμα ἱστορικὸν, καὶ ἀπειρασμένον ἀκολουθοῦμεν τὴν Θείαν Γραφήν. (καλὰ καὶ τὰ μαρτύρια τῆς Ἁγίων νὰ μὴν εἶναι Θεία Γραφή) καὶ εἶναι τοῦτο ἀληθινότατον. ὁ Μωϋσῆς ἔσχισε τὴν θάλασσαν. ὁ Ἠλίας ἀνελήφθη ὡς εἰς Οὐρανόν. ὁ Πέτρος ἐπερπάτησεν ἐπάνω εἰς τὰ νερά. ὁ Παῦλος τρὶς ἐραβδίσθη, ἅπαξ ἐλιθάσθη. χρειάζεται καὶ τὸ μέλλουμενον διὰ μέλλουμενον, ὡς τὸ, ὑμεῖς καθίσεσθε ἐπὶ δώδεκα θρόνων κρίνοντες τὸν Ἰσραὴλ. τόσον ὁποῦ μὲ τοῦτην τὴν ἀπόκρισιν τίποτις δὲν ἀποδέχομαι. Τὸ ἄλλο (παρακαλῶ τὴν αἰδεσιμότητά σου) τί ἐμποδίζει μὲ τοῦτον τὸν λογαριασμὸν, ὁποῦ φέρνουσι εἰς τὸ νὰ μὴν ἀρνηθῇ κανεὶς ὅλον τὸ μυστήριον τῆς οἰκονομίας, καὶ μάλιστα ὁποῦ αὐτὰ ὅλα ἐστάθησαν προφητευμένα, καὶ ἐμποροῦ-

ἐδέχθηκεν, πῦ ἢ ἐδέχθηκεν; εἰς ποῖον τόπον τὴν ἔςειλεν; (ὦ τυφλὲ Ξανθόπουλε) ἢ φανερὸν ὅτι τὴν ἐδέχθηκεν ἐκεῖ, ὅπ' ἡ εὐσεβὴς ἐκκλησία τῶν Γραικῶν ψάλλει, καὶ ὁ Νύσσης Γρηγόριος διδάσκει λέγοντας. εἰς χεῖρας ἐνωπιόν σου τὸ πνεῦμα τὸ ἱερὸν ὁ σὸν Στέφανε. καὶ ὁ Δαμασκηνὸς Ἰωάννης. νῦν ἐκληρώσατο ἀπαρχὴν τῆς αἰωνίου ζωῆς ὡς πρῶτος καὶ μέγας μάρτυρας. καὶ ἀλλοῦ. στεφανηφόρος ἄνεισι πρὸς Χριστὸν μετὰ δόξης. δὲν ἤξευρε διὰ τὶ ἐπήγαινε χαιρούμενος εἰς τὴν Ῥώμην ὁ μέγας καὶ θεοφόρος Ἰγνάτιος διὰ νὰ φαγωθῇ ἀπὸ τὰ λιοντάρια, αὖ ἔμελλεν ὕστερα ἀπὸ τὸν θάνατον νὰ τὸν στέλλουν εἰς κάποιον τόπον, καὶ ὄχι ἐκεῖ, ὅπου εἶναι ὁ Χριστὸς ἡ ἀγάπη του καὶ ὁ ἔρωτάς του. Ἐκεῖνοι λέγουν πῶς ἡ θεία Γραφὴ χρειάζεται πολλαῖς βολαῖς τὸ ἀπερασμένον διὰ τὸ μέλλούμενον. λέγωμεν-

τοις

πὸν, καὶ οἱ ἅγιοι Πατέρες καὶ μάρτυροι, ὅτι πάραυτα ἐπῆγαν εἰς τὸν Οὐρανὸν, καὶ ὄχι εἰς κάποιους τόπους, χρειάζονται κάθε ὀλίγον αὐτὰ τὰ λόγια. σήμερον, νῦν, εὐθέως, ἤδη, ἀκόμι στάζοντας τὰ αἵματα, καὶ ἀτμίζοντα εἰς ἔτι. Ὅταν ὁ μέγας ἐκεῖνος πρωτομάρτυς τοῦ Χριστοῦ ἱερώτατος Στέφανος ἴδε τὸν Οὐρανὸν ἀνοικτὸν, καὶ τὸν δεσπότην Χριστὸν, ὅπου ἐστέκετον εἰς τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς, ἐφώναξε καὶ εἶπε, Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ δέξαι τὸ πνεῦμα μου, ἐρωτῶ, ἤκουσέν τον ὁ Χριστὸς, ἢ ὄχι; ἐδέχθηκε τὸ πνεῦμα του, ἢ ὄχι; νὰ εἰπῆ τινας πῶς δὲν τὸν ἤκουσεν, εἶναι πλιὰ γλήγορα ἕνας ἀπὸ ἐκείνους, ὅπου τὸν ἐλίθαζαν, ἑβραῖος καὶ βλάσφημος, παρὰ χριστιανὸς, κάμνωντας τὸν Χριστὸν ἀνήκοον προσευχῆς τέτοιου φίλου, καὶ πρωτομάρτυρος. ἂν τὸν ἤκουσεν, ἐδέχθηκε τὴν ψυχήν του, καθὼς τὸν ἐπαρακάλεσε. καὶ ἂν τὴν ἐδέχθη-

ποῦ ἀνεβαίνασιν εἰς τ' Οὐρανὸν, ὡς γράφει ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος, καὶ τοῦ ἁγίου Βενεδίκτου τὴν ψυχὴν ἴδασιν ἄλλοι Ἅγιοι καθαροὶ καὶ ψυχὴν, καὶ καρδίαν, ὁποῦ ἀνέβαινεν εἰς τ' Οὐρανόν. εἶναι λοιπὸν ἱστορία, ἡ ὁποῖα διηγᾶται ἔργα ἀπερασμένα, θάνατον τῶν Ἁγίων, καὶ νίκην ἐναντίου τῶν τυράννων, καὶ τοῦ διαβόλου, ὁποῦ πάραυτα γυρεύουν τὴν ἀνταμοιβὴν, καὶ τὴν πληρωμήν. ὁ Παῦλος ἐπιθυμῶ λέγει ἀναλύσαι, καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι, ὄχι νὰ καρτερῶ καιροὺς, καὶ χιλιάδες χρόνους. ὅταν ἦτον εἰς τούτην τὴν ζωὴν ὁ Παῦλος μὲ τὸν Χριστὸν ἦτον, καὶ μὲ ἐκεῖνον ἔζιεν. ἐμοὶ τὸ ζῶ Χριστὸς λέγει, τὸ θανεῖν ἧ κέρδος. ἂν τὸ λοιπὸν μὲ τὸ νὰ πεθάνῃ κερδαίνῃ ἄλλο τίποτις περισσότερον, ὁποῦ δὲν εἶχεν ὄντας ζωντανὸς, τί ἄλλο θέλει νὰ εἶναι αὐτὸ, εἰμὴ τὸ νὰ βλέπῃ τὸν Θεὸν πρόσωπον πρὸς πρόσωπον; διὰ νὰ μᾶς δείξουν λοι-

μου ἐπότιζαν μὲ ὄξος. καὶ τὸ, αὐτὸς τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἔφερε, τῷ μώλωπι αὐτοῦ ἰάθημεν, καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη, καὶ ἄλλα ὅμοια ῥητὰ τῶν Προφητῶν. ἔτζη λέγουσι καὶ εἰς τὸ προκείμενον τῆς ἀπολαύσεως τῶν Ἁγίων. ἀπέλαβον, τουτέστι θέλουσιν ἀπολαύσει, ἀνέβησαν εἰς τοὺς Οὐρανοὺς, τουτέστι θέλουσιν ἀνέβη. βλέπουσι τὸν Θεὸν, τουτέστι θέλουσι τὸν ἰδῆ. καὶ δὲν λογιάζουν ὅτι ἐκεῖνα, καὶ ὅμοια ἄλλα ῥητὰ τῆς Γραφῆς εἶναι προφητεία, καὶ ἐνεργείας τέτοιας λογῆς, ὁποῦ πλέα δὲν λέγονται ἀπερασμένα κατὰ τὸ γράμμα, καὶ μελλούμενα ὅσον εἰς τὸ σημαινόμενον, μόνον εἶναι παντάπασι καμωμένα, καὶ ἀπερασμένα, ἔτζη τὸ, διεμερίζαντο τὰ ἱμάτιά μου, καὶ τὸ ἔδωκαν, καὶ τὰ λοιπά. ἀμὴ τοῦτο ἡ ἀπόλαυσις τῶν Ἁγίων δὲν εἶναι προφητεία, μόνον πρᾶγμα, ὁποῦ ἔγινε, καὶ βλέπομεν, καὶ γίνεται καθημερινόν. Ὁ μέγας Ἀντώνιος ἔβλεπε ταῖς ψυχαῖς τῶν δικαίων, ὁ-

ξάει τ̃ λαμπρῆς, λέγωντας, δὲν ἠξεύ-
ρω τὶ σοῦ βαρεῖ, ἢ τὶ ζημιώνουνται, καὶ
δὲν θέλει νὰ ἀκούσουν ὅτι οἱ Ἅγιοι νὰ
εἶναι εἰς τ̃ Οὐρανὸν, καὶ νὰ ἀπέλαβον κα-
θὸ ψυχαὶ σοῦ σεφανοις, καὶ τὰς ἀμοι-
βὰς τῶν κόπωντων, καὶ νὰ χαίρονται,
διὰ τὸν ὁποῖον ἔχυσαν τὰ αἵματάτους.
αὖ οἱ Ἅγιοι δὲν βλέπουσι τὸν Θεὸν, ὡς
λέγει ὁ ὅσιος Κοσμᾶς, πρόσωπον πρὸς
πρόσωπον, μήτε παρακαλοῦσι τὸν
Θεὸν διὰ τ' ἐμᾶς, τὸ ὁποῖον εἶναι αἵρεσις
τοῦ Καλβίνου, τοῦ Λουτέρου, καὶ Κορυ-
δαλοῦ τοῦ μισοθέου.

Α'μὴ ἂς ἰδοῦμεν καὶ ποίαις εἶναι ἡ
θαυμασταίς τοις ἀπόκρισες εἰς τόσαις
ἄπειραις μαρτυρίαις τῶν Ἁγίων, καὶ τῆς
ἐκκλησίας.

Ἡ θεία Γραφὴ (λέγουν) συνηθᾶ
νὰ χρειάζεται τὸ ἀπερασμένον διὰ τὸ
μελλούμενον, ὡς τὸ, διεμερίσαντο τὰ
ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἔδωκαν εἰς τὸ
βρῶμαμου χολὴν, καὶ εἰς τὴν δίψαν-
μου

ἀς τοὺς βάλουσιν. θαυμάζω μὰ τὴν ἀλήθειαν, πῶς ἀφήνουν τόσαις ἄπειραις Α'γίων μαρτυρίαις, ὅπου ὀνομάζουν Οὐρανὸν, χορὸν Α'γγέλων, καὶ νὰ μὴν πείθωνται. μόνον λέγουσιν ὡρισμένον ἐν τισι τόποις, εἰς κάποιους τόπους, καὶ ποῦ γράφει ὁ ἀναίσχυντος εἰς τοὺς ἁγίους Νικηφόρος ὁ Ξανθόπουλος, ὁ ὁποῖος εἰς τὸ συνεξάρι, ὅπου ἐσυνήθεσεν εἰς τὸ σάββατον τῆς ἀπόκρεω, λέγει. ἰστέον ὅτι οἱ Α'γιοι οὐκ εἰσὶν ἐν τῷ Οὐρανῷ, ἀλλ' ἐν τισι τόποις. ὁ κωφὸς εἰς τόσαις μαρτυρίαις, ὁ τυφλὸς εἰς τόσον φῶς δὲν μᾶς λέγει ποῖοι εἶναι αὐτοὶ οἱ τόποι, ποῦ, καὶ πῶς κράζονται, ἢ πῶς τοὺς οἶδεν ἐκεῖνος, καὶ τὸ λέγει καὶ ἐμᾶς, ἢ ἐνδέπετον νὰ συμφωνῇ μὲ τοὺς Α'γίους, καὶ νὰ εἰπῇ καὶ αὐτὸς μετ' ἐκείνους, ἰστέον ὅτι οἱ Α'γιοι εἰσὶ μετ' Α'γγέλων, εἰς Οὐρανοὺς μετέστησαν, καὶ τέλειον ἀπέλαβον τὸν στέφανον ἐν Οὐρανοῖς, ἢ ἀλισμόνησε τὶ εἶπεν εἰς τὸ συνεξάρι

ξάρι

τι τοῦτο εἶναι ἄτοπον νὰ τὸ εἰπῇ κανείς. καὶ ὁ μέγας Βασίλειος σοῦ κλείει τὸ στόμα λέγοντας, ὑμᾶς οὐχ ἡ γῆ κατέκρυψεν, ἀλλ' Οὐρανὸς ὑπεδέξατο. εἰ δὲ καὶ εἶναι εἰς τὴν γῆν, ἂς μᾶς δείξουν τὸν τόπον, εἰς τὸν ὁποῖον στέκουνται. ἀλλὰ μήτε εἰς τὸν ᾅδην, διότι αὐτὸ μήτε αὐτὸς ὁ ἄρχων τοῦ τόπου ἐκείνου, ὁ τῶν Ἁγίων ἐχθρὸς ἄσπονδος τολμᾷ νὰ τὸ εἰπῇ. ὁ ᾅδης εἶναι τόπος τῶν καταδικασμένων, ὄχι τῶν Ἁγίων. ἂν οἱ Ἅγιοι, ὁ Βαπτιστὴς Ἰωάννης, ὁ Πέτρος, ὁ Παῦλος, Στέφανος, Λαυρέντιος, Γεώργιος, καὶ Δημήτριος, καθὸ ψυχαὶ εἰς τὸν Οὐρανὸν δὲν εἶναι, ἂν ἀνάγκη ἐκ τοῦ ἐναντίου, οὔτε ὁ Κάϊν, οὔτε ὁ Ἰούδας, οὔτε ὁ Ἄρειος, οὔτε ὁ Νεστόριος, οὔτε ὁ Καλβῖνος, καὶ ὁ μαθητής του ὁ Λούκαρις εἶναι ἀκόμι εἰς τὴν κόλασιν. ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ εἰς τὸν Οὐρανὸν ἀκόμι δὲν θέλουν νὰ εἶναι, ἂς εὕρουν αὐτοὶ ἐκεῖνοι ἄλλους τόπους, καὶ

ἂς

χαῖς τῶν Ἁγίων. ἐπειδὴ, καὶ ὡς λέγουσιν, εἰς τὸν Οὐρανὸν ἀκόμι δὲν ὑπήγασι. διότι κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην, ἢ εἰς τὸν Οὐρανὸν κάμνει χρεία νὰ εἶναι, ἢ εἰς τὸν ἀέρα, ἢ εἰς τὴν γῆν, ἢ εἰς τὸν ᾅδην. ἄλλος τόπος (βγάζοντας αὐτοῦ τοῦ τέσσερεις) ἕως τώρα δὲν ἀκούσθηκεν, διότι ἡ θάλασσα εἶναι μέρος τῆς γῆς. θεοὶ δὲν εἶναι νὰ εὑρίσκονται πανταχοῦ. αὖ εἰποῦμεν πῶς εὑρίσκονται εἰς τὸν ἀέρα, εἶναι ἄξιον γέλωτος. διότι οἱ διδασκάλοι, οἱ θεῖοι Πατέρες, καὶ ἡ ἐκκλησία δὲν ὀνομάζουσι πούποτας ἀέρα, (καλὰ καὶ ὁ ἀέρας καὶ κατὰ τὸν Προφήτην Δαβὶδ καταχρηστικῶς νὰ κράζεται Οὐρανὸς) μιλῶντας διὰ τὴν δόξαν καὶ ἀπόλαυσιν τῶν Ἁγίων. μόνον, Οὐρανὸν, Παράδεισον, ζωφὴν, ἀπόλαυσιν, ἔλλαμψιν, φῶς θεῖον, βλέψιμον τῆς ἁγίας Τριάδος, χορὸν Ἀγγέλων, ἦχον ἑορταζόντων, καὶ ἄλλα ὅμοια. ἀλλὰ μὴ εἶναι εἰς τὴν γῆν, διότι

Παράδεισον αὐθ᾽ ᾅδου οἰκεῖν δεδώρη-
σαι. μήτε ὁ Μεταφραστὴς Συμεὼν·
λέγοντας εἰς τὸ μαρτύριον τοῦ ἁγίου Δη-
μητρίου, εἶχε μὲν τὰ τοῦ μάρτυρος οὕ-
τως, καὶ ἡ ἁγία αὐτοῦ ψυχὴ ἐν χερσὶν ἤ-
δη ἦν τοῦ Θεοῦ, μήτε ἡ θεία Γραφή,
ὅπου λέγει, δικαίων ψυχαὶ ἐν χειρὶ
Θεοῦ. ἀλλὰ μηδὲ Παῦλος ὁ μα-
κάριος, ὅπου λέγει, ἐπιθυμῶ ἀναλύ-
σαι, καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι. καὶ περιττό-
τερα ἀπὸ ὅλους ἂν δὲν ἀκούουν τοῦ Χρι-
στοῦ, ὅπου λέγει, πορεύομαι ὑμῖν ἑτοι-
μάσαι τόπον. καὶ πάλιν, ὅπου εἰμὶ
ἐγώ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμὸς ἔσται,
τὰ ὁποῖα ῥητὰ γροικοῦνται διὰ τὴν ἀπό-
λαυσιν τῶν Ἁγίων. ἂν αὐτὰ λέγω, καὶ
ἄλλαις (χωρὶς ὑπερβολὴν) χίλιαις ἐκ-
κλησίας εἰς τὸ κοινόν, καὶ ἁγίων μαρ-
τυρίαις, ὅπου λέγουν πῶς οἱ Ἅγιοι εἶναι
εἰς τὸν Οὐρανόν, δὲν τὰ δέχονται, ἂς μᾶς
εἰποῦν χρεία ὅσοι ἐναντιόνονται, καὶ ἂς
μᾶς δείξουν ποῦ στέκονται αὐταῖς ἡ ψυ-

χαῖς

ὐρανίοις θαλάμοις. αἲ δὲν ὁμολογοῦν, καθὼς διαβάζουσιν, ὅτι λυθέντων τῶν ἑσπτέρων καθαρῶς ἐπιστεύουσι τὴν ἁγίαν Τριάδα, αἲ δὲν ὁμολογοῦσι νὰ εἶναι ἀλήθεια τὸ λέγον, τέλειον ἀπέλαβον τὸν στέφανον ἐν Οὐρανοῖς. αἲ δὲν ἀκούει τῆς ἐκκλησίας νὰ ψάλλῃ, ἀκλινῆ, καὶ ἄξωτον τὴν πίστιν φυλάξαντες εἰς Οὐρανοὺς μετέστητε. αἲ δὲν ἐδῶ ἀρέσει ὁ μέγας Βασίλειος λέγοντας εἰς τὴν ὁμιλίαν, ὅπου κάμνει εἰς ἐδῶ σαραίτα μάρτυρες. ὑμᾶς οὐχ ἡ γῆ κατέκρυψεν, ἀλλ' Οὐρανὸς ὑπεδέξατο. αἲ κλειοῦν τὰ φπάτων εἰς πολλοὺς, καὶ ἄλλους τόπους τοῦ Γρηγορίου, ὅπου βεβαιώνει ἐτοῦτην τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἀμόμι εἰς τοῦτον. Βασίλειος ὀχθὲς μεθ' ἡμῶν. σήμερον μετ' Ἀγγέλων. αἲ τοῦ Χρυσοστόμου δὲν πιστεύουν, ὅπου λέγει, παρὰ παρακαλοῦν τὸν Θεὸν βέλτιον ὅσον, ἢ ἐγγύτερον. αἲ δὲν ἐδῶ καθαρὰ ὁ Δαμασκηνὸς λέγοντας,

Πα-

τῶν θεολόγων. Τοῦτο μόνον τηρῶνω λέγοντας, ὅτι πρέπει νὰ κρατοῦμεν, καὶ ὡς πίστεως ἄρθρον νὰ πιστεύωμεν, ὅτι ἡ ψυχαῖς τῶν ἐν μετανοίᾳ ἀποθαμμένων ὑπάρχουσιν εἰς τόπον τιμωρειτικὸν, καὶ παιδευτικὸν, καὶ διὰ μέσου τῶν καλῶν καὶ εὐσεβῶν ἔργων, καὶ τῆς παρακλήσεως τῆς ἐκκλησίας, ἐλευθερόνονται ἀπὸ τῶν κατεχομένων (ὡς λέγει ὁ μέγας Βασίλειος) αὐταῖς αἰνικρῶν, δακρύων, καὶ στεναγμῶν, καὶ ὀδυνηρῶν, ὑπάρχουσιν εἰς σκηναῖς Ἁγίων, καὶ τοῦτο σώννει διὰ νὰ λείπουν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ ἡ τόσαις φιλονεικίαις, καὶ τόσαις σύγχυσες.

Δ Ιὰ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν Ἁγίων, τὴν ὁποῖαν τινὲς ἀρνιοῦνται, λέγοντας πῶς ἡ ψυχαῖς τῶν Ἁγίων ἀκόμι δὲν εἶναι εἰς τὸν Οὐρανὸν, τοῦτο λέγω εἰς συντομίαν. ἂν αὐτοὶ ἀρνιῶνται πῶς οἱ γενναῖοι μάρτυρες δὲν εἶναι δικαιωτικῶς ἐν

αὐτοὶ, ἀκόμι δὲν εὑρίσκονται οἱ δίκαιοι, μόνον μέλλουσι νὰ ὑπάγουν. δεύτερον τόπον, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνάγκη πᾶσα, ἂν δὲν εἶναι εἰς τὸν Οὐρανὸν νὰ εὑρίσκονται τὴν σήμερον. τρίτον τῆς κολάσεως, διὰ τὸν ὁποῖον ἐκ τοῦ ἐναντίου τὸ αὐτὸ πρέπει νὰ εἰπῇ κανεὶς, ἕνας ὁποῦ μέλλει νὰ δεχθῇ τοὺς ἀσεβεῖς, καὶ ἄλλος εἰς τὸν ὁποῖον τώρα εὑρίσκονται. τέταρτον εἰς τὸν ὁποῖον εὑρίσκονται σήμερον οἱ ἁμαρτωλοὶ, ἐπειδὴ καὶ εἰς τὴν κόλασιν ἀκόμι, ὡς λέγουσι, δὲν εἶναι. πέμπτον τόπον ἀναγκάζονται νὰ ὁμολογήσουν ἐκεῖνον, εἰς τὸν ὁποῖον στέκονται ἡ ψυχαῖς τῶν μεσιακῶν, ἤγουν ἐκείνων, ὁποῦ ἐμετανόησαν, ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ κάμνει χρεία, ὄντας περιγραπτοὶ, νὰ ἔχουν καὶ τόπον, εἰς τὸν ὁποῖον στέκονται. διὰ τὸν ὁποῖον τόπον (ὡς εἶπα παρεπάνω) ὀλίγον μας μέλει ποῖος νὰ εἶναι, καὶ ποῦ εἶναι, καλὰ καὶ εἰς πολλοὺς τόπους νὰ κράζεται στά. διὰ τὸ ὁποῖον εἶναι γνώμαις διάφοραις

τῶν

διόρθωσι, διὰ τοῦ ὁποίους (ὡς εἴπαμεν) ἡ ἐκκλησία δὲν παρακαλεῖ, οὔτε μέρος πολὺ, ἢ ὀλίγον ἔχουσι με τὸν Θεόν. ἡ τρίτη στάσις εἶναι τῶν μεσιακῶν, ἤγουν ἐκείνων ὁποῦ οὔτε ὅλως δίκαιοι, καὶ ἀθῶοι εἶναι, διότι δὲν ἔκαμαν τὸ κανόνα διὰ ταῖς ἁμαρτίαις των, ὁποῦ ἔπρεπεν, οὔτε ἁμαρτωλοὶ εἶναι δίκαιον νὰ κρατηθοῦσιν, ἐπειδὴ καὶ ἐμετανόησαν καὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὸν Θεὸν, καὶ ἔγιναν φίλοι τοῦ Θεοῦ διὰ μέσου τῆς μετανοίας. ἐν ᾧ εὕρω σε (λέγει ὁ Θεὸς) κρινῶ σε. μετανοημένους τοὺς εὑρήκει, ὡς μετανοημένους τοὺς κρίνει, με τὸν προσηκάμενον παιδεμὸν, καὶ τί λογῆς καὶ νὰ εἶναι αὐτὸς ὁ παιδεμός.

Τοῦτο λέγω ἀκόμι εἰς αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι ὅσοι ἀρνιοῦνται τὸ, (καθὼς ἐξηγήσαμεν) καθαρτήριον, φθάνοντας νὰ δεχθοῦσι τρίτον τόπον, ἀναγκάζονται νὰ δέχωνται πέντε τόποις. ἕνα τὸν Οὐρανὸν, εἰς τὸν ὁποῖον, ὡς λέγουσιν

 αὐ-

ρου ἐτούτου, εἶχεν κανεὶς δίκιον νὰ ἀρνιέται καὶ τὸν τόπον, ὁποῦ εὑρίσκονται, καὶ τὸν τρόπον, ὁποῦ παιδεύονται. ἀμὴ νὰ ὁμολογᾷ τὸ ἕνα, ἤγουν πῶς παιδεύονται, καὶ πῶς ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν τόπον ἐλευθερώνονται, ἀπέκει νὰ ἀρνιέται τὸν τόπον, εἰς τὸν ὁποῖον γίνεται αὐτὴ ἡ παίδευσις, εἶναι ὁλότελα ἄτοπον, καὶ ἔξω ἀπὸ κάθε λογαριασμόν. ἢ τὸ ἕνα ἂς ἐβγάλομεν, ἢ τὸ ἄλλο ἂς δεχθοῦμεν. τὸ α. δὲν βολεῖ νὰ τὸ ἐβγάλομεν, διότι εἶναι αἵρεσις. τὸ λοιπὸν ἂς δεχθοῦμεν τὸ β'. Καλὰ ἠξεύρεις, ὅτι καθὼς εἶναι τρεῖς στάσες τῶν ἀνθρώπων εἰς τούτην τὴν ζωήν, ἤγουν ζωντανῶν, νεκρῶν, καὶ ἀρρωστημένων. τέτοιας λογῆς τρεῖς στάσες εὑρίσκονται καὶ εἰς ἐκείνους, ὁποῦ ἐβγήκασιν ἀπὸ τούτην τὴν ζωήν. ἡ μία εἶναι τῶν ζωντανῶν, τουτέστι τῶν δικαίων καὶ ἐκλεκτῶν τοῦ Θεοῦ. ἡ δευτέρα εἶναι τῶν ἀπεθαμμένων, ἤγουν ἐκείνων, ὁποῦ ἐβγῆκαν ἀπὸ τούτην τὴν ζωὴν ἁμαρτωλοί, ἀμετανόητοι, καὶ ἀ-

διόρ-

ἀδελφοὶ συγχύζονται. Δὲν ἠξεύρω λοιπὸν εἰς τί δουλεύωσι τόσαις φιλονεικίαις, τόσα βιβλία, τόσα γραψήματα, καὶ τόσαις διαφοραῖς ἀνωφέλεταις εἰς τόσην φανερὰν ἀλήθειαν, ὁμολογῶντας τὸ αὐτὸ, καὶ κατὰ τὴν οὐσίαν, καὶ κατὰ τὸν τρόπον τοῦ πράγματος ἡ μία ἐκκλησία, καὶ ἡ ἄλλη, καὶ μάλιστα ἡ ἀνατολικὴ ἐδικήμας εὐσεβὴς ἐκκλησία, εἰς τόσαις μαρτυρίαις, ὁποῦ ἀναφέρομεν, ἀπὸ τὰς ὁποίων τὰ λόγια συνάγεται, ἢ παράγεται εἰδικῶς αὐτὸ τὸ ὄνομα τῆς καθάρσεως. εἰς τοῦτο τόπους ὅπου ἐγὼ ἐστάθηκα, καὶ μάλιστα εἰς τὸ ἅγιον ὄρος ἐξηγῶντας τοὺς ἀδελφῶν, πῶς γευκᾶται αὐτὸ τὸ καθαρτήριον εἰς τὸν τρόπον, ὁποῦ ἐδῶ γράφομεν, ὅλοι τὸ ἐδέχουνται χωρὶς καμίαν ἀντιλογίαν. Ἂν ἡμεῖς δὲν ἐπαρακαλοῦσαμεν τὸν Θεὸν διὰ τοῦτο ἀπεθαμμένους, καὶ νὰ μὴν τὸ ἐκρατοῦσαμεν διὰ ἄρθρον τῆς πίστεως, ὥσαν πῶς οἱ αἱρετικοὶ τοῦ και-

 ρου

κἂν τε ἀέρας εἶναι, κἂν τε γῆ, κἂν τε ᾅδης, χρεία νὰ ἔχῃ ἕνα ὄνομα, μὲ τὸ ὁποῖον νὰ ὀνομάζεται. τοῦτον τὸν τόπον κράζετον ὡς θέλεις. θέλεις καθαρτήριον τὸν κράζε θέλεις. θέλεις παιδευτήριον, παρεδευτήριον, δὲν τ' ὄχει χρεία, οὐδὲ πρέπει διὰ ὀνόματα νὰ φιλονεικοῦμεν, ὅταν εἰς τὸ νοῦ συμφωνοῦμεν, λέγει ὁ Γρηγόριος. ἐμπορεῖ ὁ Θεὸς (ὡς ἔχομεν πολλὰ παραδείγματα ἀπὸ ἐκκλησιαστικαῖς ἱστορίαις θεοφόρων Αγίων) νὰ καθαρίζῃ τὴν ψυχὴν ὅπου θέλει ἐκεῖνος. Σώννει ὅτι ἡ ψυχαῖς τῶν ἐν μετανοίᾳ ἀποθανόντων, καὶ δὲν ἔφθασαν νὰ κάμουν τὸν κανόνα των, διότι εἰς τὸν Οὐρανὸν κανένα ἄτζαλλον πρᾶγμα δὲν σεβαίνει, παιδεύονται εἰς ἕνα τόπον, καὶ διὰ μέσου τῶν εὐσεβῶν ἔργων ἐλευθερόνονται, καὶ ὑπάγουσιν εἰς ἀνάπαυσιν. καὶ ἡ ὁμολογία ἐτούτη, ἤγουν νὰ ὁμολογᾷ κανεὶς τέτοιας λογῆς, σώννει διὰ νὰ εἶναι εἰρηνεμένοι ὅσοι

ἀδελ-

Εἰς κοντολογίαν ἐπειδὴ παρακαλοῦμεν τὸν Θεὸν διὰ ταῖς ψυχαῖς τῶν μετανοημένων χριστιανῶν, διὰ νὰ ταῖς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τόπον θλιβερὸν, βασανιστικὸν, ὀδυνητικὸν, καὶ (ὡς λέγει ὁ μέγας Βασίλειος εἰς ταῖς εὐχαῖς τῆς Πεντηκοστῆς) ἀνιαρὸν, καὶ νὰ ταῖς βάλῃ εἰς τόπον φωτεινὸν, χλοερὸν, ἀναπαυτικὸν, ὅπου εἶναι ἡ σκηναῖς τῶν δικαίων. κρατῶντας λέγω ἐτοῦτο διὰ βέβαιον, καὶ ὡς ἄρθρον πίστεως, καὶ κρατῶντας ἀκόμη πῶς ἡ ψυχαῖς εὑρίσκονται εἰς τόπον περιγραπτὸν, ὀλίγον τίποτες μᾶς μέλει ἂν ὁ τόπος ἐτοῦτος τρίτος εἶναι, ἢ τέταρτος, πέμπτος, ἢ ἕκτος. ἂν στὰ εἶναι ἐκείνη, μὲ τὴν ὁποίαν καθαρίζονται ἀπὸ τὴν ἀτζαλιὰν τῆς ἁμαρτίας, ἢ ὄχι, σκότος εἶναι, νερὸν εἶναι, ἢ τὶ ἄλλο εἶναι, δὲν μᾶς μέλει. Καὶ ἐπειδὴ ὁ τόπος, εἰς τὸν ὁποῖον εὑρίσκονται, καὶ εἰς τὸν ὁποῖον γίνεται αὐτὴ ἡ παίδευσις, ἡ κάθαρσις, ἡ πάστρεψις,

τας πῶς ἐβγαλαμὸν ἀπὸ ἐκεῖ δὲν ἔχουσι. λέγει λοιπὸν ἡ ἐκκλησία λύτρωσαι, καὶ κατάταξον αὐτὸν ἐν τόπῳ φωτεινῷ, ἐν κόλποις Ἀβραάμ, ἐν σκηναῖς δικαίων, ἐν Παραδείσῳ. εἰς τὴν ὁποίαν εὐχὴν, ὅπου εὔχεται ὁ ἱερέας, θαυμασίως εἰς ὀλίγα λόγια περιγράφεται, καὶ ὁ τόπος, ὅπου εὑρίσκονται, καὶ ὁ τόπος εἰς τὸν ὁποῖον παρακαλεῖ νὰ ὑπάγουν, ἤγουν εἰς ἀνάπαυσιν, εἰς τὴν ὁποίαν πλέων χρείαν ἀπὸ ἐμᾶς δὲν ἔχουν. διότι ὅσον ὀλίγην θελήσει κανεὶς νὰ λογιάσῃ ἐκείνην τὴν ἀνάπαυσιν τῶν δικαίων, καλλιότερη εἶναι χιλιάδες, καὶ μυριάδες βολαῖς, παρὰ τὴν ἀνάπαυσιν τοῦ κόσμου ἐτούτου. μὰ τὴν ἀλήθειαν ἄλλην ἀνάπαυσιν ὕστερα ἀπὸ τούτην τὴν ζωὴν ἡ ἐκκλησία δὲν γνωρίζει, οὔτε ὀνειρεύτηκε ποτὲ τινας, εἰμὴ τὴν βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν, εἰς τὴν ὁποίαν ὅσοι εὑρίσκονται χρείαν ἀπὸ ἐμᾶς δὲν ἔχουσιν.

θῶς ἐδιώρισεν ἡ πέμπτη Σύνοδος. Τὸ ἄλλο, ὅταν ἡ ἐκκλησία παρακαλῆ διὰ τοὺς ἀπεθαμμένους, δὲν λέγει ἐλάφρωσον Κύριε τὰ βάσανα τῶν δούλων σου, οὓς προετέβαλε, ἢ αὔξησε τὴν ἀνάπαυσίν των, μόνον λέγει ῥῦσαι, λύτρωσαι, ἐλευθέρωσέ τους ἀπὸ δάκρυα, καὶ στεναγμούς. δακρύων καὶ στεναγμῶν τοὺς ἐν τῷ ᾅδῃ τοὺς δούλους σου ἐλευθέρωσον μόνε Σωτήρ. ὡς μόνος γὰρ εὔσπλαγχνος ἀφεῖλες πᾶν δάκρυον ἐκ παντὸς προσώπου τῶν πιστῶς θεολογούντων σε. καλὰ λέγει ὁ Ἅγιος τῶν πιστῶς θεολογούντων σε, διότ' ἐκεῖνοι, ὅπου ὑπάγουσιν εἰς αὐτὸν τὸν τόπον, εἶναι φίλοι, καὶ εἰς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, (καλὰ καὶ διὰ κανόνα τους νὰ παιδεύονται πρὸς καιρὸν) καὶ δοξάζουσι, καὶ ὑμνοῦσι τὸν Θεὸν, τὸ ὁποῖον οἱ καταδικασμένοι δὲν τὸ κάμνουσι, μάλιστα (ὡς λέγουσιν οἱ θεολόγοι) βλασφημοῦσιν οἱ ταλαίπωροι τὸν Θεὸν, ἠξεύρον-

τοῦτο ψάλλομεν καθὼς ὀλίγον εἰς τὰ νεκρώσιμα ἐξοπάρεια. Ρῦσαι Κύριε πυρὸς, καὶ πυρὸς ἀσβέστου. καθάρισον σῇ διαπλασμίᾳ, κεκαθαρμένας αὐτὰς ἀνάδειξον. καὶ πάλιν. τῆς ἁμαρτίας τὴν ἀχλὺν ἐκκαθαίρων πολυέλεε. ἀπὸ τὰ ὁποῖα λόγια, ἤγουν τὸ καθάρισον, καὶ καθαίρων, καὶ ἄλλα τῆς αὐτῆς σημασίας ὀνόματα, ἐτυμολόγησαν, ἤγουν ὠνόμασαν τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου, εἰς τὸν ὁποῖον γίνεται αὐτὸς ὁ καθαρισμὸς, καὶ εἰς τὸν ὁποῖον καθαρίζονται, ἢ πασρεύονται ἡ ψυχαῖς τῶν μετανοημένων χριστιανῶν, καὶ ὄχι ἐκείνων, ὁποῦ ἐπέθαναν ἀμετανόητοι, καὶ εἰς θανασίμαις ἁμαρτίαις. ὠνόμασαν λέγω αὐτὸν τὸν τόπον καθαρτήριον, ἤγουν πασρευτήριον. αὐτὰ τὰ παρακαλεστικὰ λόγια δὲν βολεῖ νὰ γρικηθοῦν διὰ ἐκείνους, ὁποῦ εἶναι εἰς τὴν κόλασιν, διότι ἡ κόλασις τέλος δὲν ἔχει, καθὼς διδάσκει ἡ πίστις, καὶ καθὼς

νὰ αὐξήσῃ ἡ δόξα τῶν τιμὰ εἰς τὸν
Θεὸν, ἔχοντας χρείαν ἐμᾶς ἀπὸ ἐκεί-
νοις, καὶ ὄχι ἐκεῖνοι ἀπὸ ἐμᾶς. ποῖος
διδάσκαλος εἶπε ποτὲ νὰ παρακα-
λοῦμεν τὸν Θεὸν διὰ τοὺς δικαίοις, οἱ
ὁποῖοι ὄντας εἰς τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ,
χρείαν καμίαν ἀπὸ ἐμᾶς δὲν ἔχουν.
Ἂν εἰποῦμεν πῶς ἡ ἐκκλησία παρα-
καλῇ τὸν Θεὸν νὰ τοὺς ἀφήσῃ νὰ στέ-
κωνται ἐκεῖ, ὅπου ὑπήγασι μετὰ τὸν θα-
νάτον, εἶναι παντάπασιν ἄτοπον, καὶ
γέλωτος ἄξιον. ἐπειδὴ καὶ ἡ ἐκκλησία
δὲν λέγῃ Θεὲ ἄφηκε ταῖς ψυχαῖς τῶν
ἀποθαμμένων νὰ στέκωνται ἐκεῖ ποῦ εἶναι.
ἀνάγκη λοιπὸν νὰ παρακαλοῦμεν νὰ
τοὺς ἐβγάλῃ, καὶ νὰ τοὺς ἐλευθερώσῃ
ἀπὸ τόπον κακὸν, ὄχι καλὸν, ἀπὸ βα-
σανιστικὸν, ὄχι ἀναπαυτικόν. καὶ τοῦτο
γίνεται διὰ μέσου λειτουργιῶν, ἐλεημο-
συνῶν, προσευχῶν, καὶ ἄλλων κα-
λῶν, καὶ εὐσεβῶν ἔργων, ὅπου ἡ ἐκ-
κλησία συνηθᾷ νὰ κάμνῃ· καὶ διὰ

ποῖος εἶναι ὁ σκοπός της. Κάμνει χρεία βέβαια νὰ παρακαλῇ διὰ ἕνα ἀπ' αὐτὰ τὰ δύο. ἢ παρακαλεῖ νὰ εὐγοῦν ἡ ψυχαῖς ἀπ' ἐκεῖ ὁποῦ στέκονται, καὶ νὰ ὑπάγουσιν εἰς ἄλλον τόπον καλλιότερον παρὰ τὸν τόπον, ὁποῦ ἐστέκουνταν. ἢ παρακαλεῖ τὸν Θεὸν διὰ νὰ τοὺς ἀφήσῃ νὰ στέκωνται πάντα εἰς τὸν αὐτὸν, ὁποῦ ὑπήγασι μετὰ τὸν θάνατον. μέσον δὲν βολεῖ νὰ δοθῇ εἰς μηδένα τρόπον· ἐκεῖνο ὁποῦ τινὲς ἀμαθεῖς λέγουσιν. ὅτι ἡ ψυχαῖς ἐκεῖναις, ὁποῦ εἶναι εἰς τὴν κόλασιν ἐμπορεῖ νὰ ἐλαφρυνθῇ ἡ κόλασίς των, ἂν εἶναι εἰς τὸν Παράδεισον, νὰ αὐξήσῃ ἡ ἀνάπαυσίς των. αὐτὴ λέγω ἡ γνώμη δὲν εἶναι καλή. διότι ἐκείνοις, ὁποῦ εἶναι εἰς τὸν ᾅδην δὲν τοὺς ὠφελᾷ ἡ μετάνοια, καὶ καθὼς λέγει ἡ Γραφὴ, δὲν ἐλπίζουσιν εἰς τὴν ἐλεημοσύνην τοῦ Θεοῦ. ἀλλὰ μὴ δὲ ὅσοι εἶναι εἰς τὸν Παράδεισον καρτεροῦν μὲ ταῖς παρακάλεσαίς μας

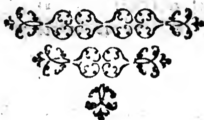
ἐρωτῶντας τὶ νὰ εἰπῆ εἰς τοῦτην φανερὰν τοῦ ἁγίου Γρηγορίου μαρτυρίαν, δὲν εὑρί-σκεται νὰ λέγῃ πῶς ὁ ἅγιος εἰς τοῦτο συμφωνεῖ μὲ τὸν Ὠριγένην. ἀμὴ δὲν τὸ λέγει καλά. ἂς διαβάσουν τὸν ἅγιον Γρηγόριον τὸν διάλογον, καὶ θέλουσι καταλάβῃ τὶ πρᾶγμα εἶναι αὐτὸ τὸ καθαρτήριον. καὶ μάλιστα τὰ βιβλία, ὅπου κράζουν νόμιμα, τὰ ὁποῖα μιλῶντας διὰ λειτουργίαις, μνημόσυνα, καὶ σαραντάρια, ὅπου γίνονται διὰ τοὺς ἀπεθαμμένους, φανερώτατα τὸ ὁμολογοῦν. Ἐπειδὴ λοιπὸν διὰ ἄρθρον πίστεως κρατοῦμεν, ὅτι ἡ ἐκκλησία παρακαλῆ τὸν Θεὸν διὰ τοὺς ἀπεθαμμένους, ἤγουν διὰ ἐκείνους, ὅπου ἐμετανόησαν εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, ἐξομολογήθησαν, καὶ ἐκοινώνησαν, ἀπέκει δὲν εἶχαν καιρὸν τόσον, ὅσον νὰ κάμουν τὸν κανόνα, ὅπου ἡ ἁμαρτίαις των ἐγύρευασιν, ἐρωτῶ. διὰ τὶ τέλος παρακαλεῖ ἡ ἐκκλησία,

ποῖος

Διὰ τὸ λεγόμενον καθαρτήριον, τὸ ὁποῖον ἡ ἐδική μας Ἀνατολικὴ ἐκκλησία, ἤγουν τινὲς ἀπὸ τοὺς δικούς μας, μὲ ἔργα τὸ ὁμολογοῦν, καὶ τὸ δέχονται, καὶ μὲ λόγια τὸ ἀρνιοῦνται, ἄξιον εἶναι νὰ θαυμάσῃ κανείς. μὲ τόσαις μαρτυρίαις ἁγίων, καὶ τῆς ἐκκλησίας ὕμνων τὸ στερεώνουν, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, νὰ τὸ ἀκούσουν τοὺς φαίνεται βαρύ. ἂς διαβάσουν τὸν ἅγιον Βασίλειον εἰς τὸν Ἡσαΐαν, ἂς ἰδοῦν τὸν ἅγιον Γρηγόριον τῆς Νίσσης, ὁ ὁποῖος καθάρια λέγει, πῶς ἡ ψυχαῖς ὕστερα ἀπὸ τούτην τὴν ζωὴν καθαρίζονται διὰ καθαρσίου πυρὸς χωνείας, ὁ Ἐφέσου Μάρκος μὴ ἠξεύρων.

μὲ ληψό, καὶ ὄχι νὰ συκοφαντῇ ὁ ζι-
σάθλιος τοὺς χριστιανοὺς, λέγωντας
ἐκεῖνο, ὅπου δὲν εἶναι, σύρνωντας αὐτά-
ματε, καὶ ἄλλοις ἐκεῖ, ὅπου ὑπάγει
ἐκεῖνος. Ἂς ἀφήσωμεν λοιπὸν αὐτὰ
τὰ ἀνωφέλευτα παραπονέματα. ἂς λο-
γιάσωμεν καλὰ ὅτι ὁ Θεὸς ὑπερμαχεῖ τῆς
ἐκκλησίας του, καὶ τὴν διαφενδεύει
ἀπὸ ταῖς γλώσσαις, καὶ τὰ ἀπύ-
λωτα στόματα τῶν ἐχ-
θρῶν της.

δίσιν ἐκκλησίαις. Διὰ τοῦτο δὲ λαβέστατε κύριε Ἰωάννη, καθὼς ἡ Ῥωμαϊκὴ ἐκκλησία δὲν κατακρίνει τὴν Ἀνατολικὴν, ἔτζη ἔπρεπε καὶ αὐτὴ νὰ μὴν κατηγορῇ ἄδικα ἀπὸ τὴν Δυτικὴν, μόνον νὰ εἶναι εἰρήνη καὶ ἀγάπη αἰάμεσά των. Ὁ βιοθανὴς, καὶ Καλβινοδιδάκτορας Λέκαρις βλασφημῶντας κατὰ τὴν συνήθειάν του λέγει, πῶς ἡ Ῥωμαϊκὴ ἐκκλησία χειράζεται ἄζυμον, διὰ νὰ παρεισφέρῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὸ δόγμα τοῦ Ἀπολιναρίου. ἀμὴ ψεύδεται εἰς τὸ κακόν τῆς κεφαλῆς του. διότι ποῦ ἀκούσθηκε ποτὲ τέτοια βλασφημία; αἲ ἐδιέβαζε προσεκτικὰ ὁ ἀμαθέστατος ἐκκλησιαστικαῖς ἱστορίαις, καὶ Πατέρων Συνόδους, ἡ ὁποίαις μαρτυροῦσι, πῶς ὁ ἅγιος Δάμασος πρῶτος ἀναθεμάτισεν αὐτὴν τὴν αἵρεσιν. αἲ ἐδιέβαζε τὸν ἅγιον Γρηγόριον, ὁ ὁποῖος λέγει τὴν ἀφορμὴν διὰ τὶ λειτουργοῦμε

με

μθυ, μόνον κάμε ψωμὶ, καὶ φέρε ψωμὶ, καλὰ καὶ νὰ εἶναι χωρὶς προζύμην. ἐγὼ δὲν ἠξεύρω πῶς ἦσαν τὰ μυαλά τυ ὅσαν ἔγραφεν αὐτὰ τὰ λόγια. Ἀλλὰ μηδὲ τοῦτο ἐσοχάσθηκεν, ὅτι ὁ ἄρτος τότε λέγεται κυρίως νὰ προσφέρνεται τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ θυσία ἀναίμακτος, ὅσαν ἱερουργηθῆ, καὶ μετουσιωθῆ, ἤγουν ὅσαν γένη σῶμα Χριστοῦ. καὶ τότε, ὡς λέγει καλόσασα ὁ Θεωριανὸς, οὔτε ἔνζυμον εἶναι πλιὰ, οὔτε ἄζυμον, μόνον σῶμα Χριστοῦ. Ἂς ἐντραπῇ λοιπὸν ἐκεῖνος καὶ ὄχι τόσον πλῆθος Ἁγίων. ἢ ἂς μᾶς εἰπῇ ποῖος ἅγιος, ἢ διδάσκαλος τῆς ἐκκλησίας εἶπεν αὐτὸν τὸν λόγον; καὶ ἀπὸ ποῖον ἔμαθε νὰ ἀναισχυντῇ τέτοιας λογῆς; ἡμεῖς λοιπὸν λέγομεν αὐτόσμα μὲ τὸν Ἀρχιδιάκον Βασίλειον, καὶ μὲ ὅλους τοὺς ἁγίους καὶ διδασκάλους, ὅτι εἷς ὁ ἀμνὸς θύεται ἐν ταῖς καθ᾿ ἡμᾶς, καὶ ἐν ταῖς κατὰ δύ-

μνημόσυνα γίνονται εἰς τοὺς ἀπεθαμμένους, διότι εἰς τὰς τόσαις καὶ τόσαις ἡμέραις λυώνονται, τὸ πρόσωπον, τὰ ἔντερα καὶ κορμία τῶν νεκρῶν, δὲν τοῦ ἔσωννε νὰ καταδικασθῆ εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, ἐτοῦτη μόνη ἡ βλασφημία του, καὶ ἡ ἀναισχυντία του εἰς τοὺς ἁγίους, εἶναι ἀρκετή. Ὅρα ὅτι ἄρτον λέγει οὐχὶ ἄζυμον. ἀπὸ τοῦτο πολλὰ ἀμαθὴς, καὶ ἄπειρος φαίνεται τῆς θείας γραφῆς, ἡ ὁποία εἰς πολλοὺς τόπους λέγει ἄρτους τοὺς ἀζύμους, καὶ ἄρτους τῆς προθέσεως, καὶ εἰς τὴν Ἐμμαοὺς λαβὼν ἄρτον εὐλόγησε, τὸ λοιπὸν, ὦ σοφώτατε, νὰ τοῦ εἰπῇ κανεὶς, ἂν μία φαμιλία εἰς τὸ σπίτι της φάγῃ ἕνα μόδι ἀλεύρι χωρὶς προζύμη, ἐκεῖνοι ψωμὶ δὲν τρῶσιν, ὡς συνηθοῦν νὰ κάμνουν εἰς πολλοὺς τόπους οἱ πτωχοὶ, ἐγὼ δὲν ἤκουσα κανένος νὰ εἰπῇ τῆς γυναικός του, ἢ τῆς δουλεύτριας του κάμε ἄζυμον νὰ φάγωμεν.

βλάσφημος φαίνεται ἀκόμι καὶ Νικηφόρος Κάκιστος ὁ Ξανθόπουλος, ὁ κατ' ἀλήθειαν ἀναίσχυντος, ὅταν εἰς τὸ συνεξάρη τῆς μεγάλης πέμπτης φλυαρῇ καὶ λέγῃ.

Αἰσχυνέσθωσαν οὖν οἱ τῇ θυσίᾳ ἄζυμον προσφέροντες.. ὦ τί νὰ σὲ εἰπῶ πάσης αἰσχύνης ἄξιε; αἰσχυνέσθω Σίλβεστρος, αἰσχυνέσθω Δάμασος, αἰσχυνέσθω Κλήμεντος, Λέων, Μαρτῖνος, Ἀγάθων, Ἀδριανὸς, καὶ ἄλλοι ἄπειροι ἅγιοι, ὁποῦ ἐπρόσφεραν εἰς τὴν θυσίαν ἄζυμον; ὄχι, μόνον αἰσχυνέσθω ὁ ἀναίσχυντος καὶ ζισάθλιος Νικηφόρος, καὶ ὅσοι τὸν ἀκούουσιν. ἐγὼ δὲν λυποῦμαι μόνον ἐκείνους, ὁποῦ μετὰ χαρᾶς ἀναγνώθουσι τὸ πονηρὸν του ἐκεῖνο λογίδριον. Μὰ τὴν ἀλήθειαν αὖ ἄλλαις πολλαῖς του βλασφημίαις, ὡσὰν καὶ ἐκείνη, ὁποῦ ὀνειδίζεται εἰς τὸ συνεξάρη τῶν ψυχῶν καὶ λέγει πῶς τὰ

μνυ-

Θὴς αὐθεραπ☉. καὶ γὰρ ἡ ζύμη συμμίσγεται τῷ φυράματι. ἀλλ' ὅμως εἴτε δι' ἐνζύμου, εἴτε δι' ἀζύμου γίνεται, τὸ τοῦ Σωτῆρ☉ σῶμα καὶ Κυρίου ἡμῶν λαμβάνομεν. τόσον λοιπὸν εἰς τὸ ἕνα, τόσον εἰς τὸ ἄλλο γίνεται σῶμα Χριστοῦ. τί ἔχουσι λοιπὸν καὶ συγχύζονται; δὲν εἶναι ἅγι☉, καὶ διδάσκαλ☉ τῆς ἐκκλησίας αὐτὸς, ὁποῦ γράφει ἔτζη; δὲν εἶναι ἅγι☉ καὶ ἐκεῖν☉, ὁποῦ τὰ ἑρμήνευσεν αὐτὰ τὰ λόγια εἰς τὴν γλῶσσαν μας, ἤγουν ὁ ἅγι☉ Ζαχαρίας ὁ Ῥώμης. πῶς δὲν τὰ ἐσοχάσθηκεν αὐτὰ ὅλα ὁ Κερουλᾶς, καὶ οἱ ὅμοιοί του, ἀμὴ ἐτύφλωσέ τον τὸ πάθ☉ καὶ ἡ κενοδοξία, καὶ ἔχιζε τὴν ἐκκλησίαν, τὴν ὁποῖαν ὁ Θεὸς θέλει νὰ εἶναι μία, καὶ δὲν ἐφοβήθη τὸν Θεὸν νὰ γένη αἴτι☉ τοῦ τόσου κακοῦ. ἂς ἰδῇ ἡ λογιότης σου ὡς λόγι☉, καὶ τῆς ἀληθείας φίλ☉, πόσον ἄδικ☉, καὶ εἰς τόσον καιρὸν ἁγίων

βλά-

ὔτε ἀνέβατον, ἢ ξύρεφτας καλά, πῶς ἡ Ῥωμαϊκὴ ἐκκλησία ἐλειτούργα μὲ ἄζυμον. διότι καλὰ εἶχεν ἀκούσει τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ διαλόγου μας καὶ ἄλλης ἐκκλησίας παλαιοῦ διδασκάλου καὶ ἁγίου, ὁ ὁποῖος ἦτον ὕστερος ἀπὸ τὴν τετάρτην καὶ πέμπτην Σύνοδον, καὶ ὁ ὁποῖος διαφεντεύει Ἀνατολικὴν καὶ Δυτικὴν ἐκκλησίαν. ἐγὼ θαρρῶ ἐναντίον τινῶν αἱρετικῶν τοῦ καιροῦ ἐκείνου, ὁποῦ ἐκακολογοῦσι Γραικοὺς καὶ Λατίνους ἀντάμα, καὶ λέγει ἔτζη. Εἴωθε πολλοὺς κινεῖν, διότι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τινὲς μὲν προσφέρουσιν ἄρτους ἀζύμους, τινὲς δὲ ἐνζύμους. ἡ γὰρ ἐκκλησία τῆς Ῥώμης προσφέρει ἀζύμους ἄρτους, ὅτι ὁ κύριος δίχα τινὸς μίξεως προσέλαβε σάρκα. αἱ δὲ ἄλλαι ἐκκλησίαι προσφέρουσιν ἐνζύμους, ὅτι ὁ λόγος τοῦ πατρὸς ἐνεδύθη σάρκα, καὶ ἔστιν ἀληθὴς Θεός, καὶ ἀλη-

θὴς

γοῦας ἀπ' ἑορῶ Καπίνων Ἀρχιερεῖς. ποτὲ ἀμφιβολία καμία εἰς τοῦτο δὲν ἐςάθηκεν, οὔτε ἐμίλησε κανεὶς τὸ ἐναντίον. ἀλλὰ μήτε αὐτὸς ὁ πρῶτος, καὶ κορυφαῖος τοῦ χωρισμοῦ τῆς ἐκκλησιῶν Φώτιος φαίνεται νὰ ἔκαμε διαφορὰν ἀπὸ ἔνζυμον εἰς ἄζυμον, ἠξεύροντας ὅλοι καλὰ, ὅτι παράδοσιν εἶναι ἐτούτης τῆς ἐκκλησίας τὸ νὰ λειτουργᾶ εἰς τοῦτον τὸν τρόπον, καὶ ἀφόν τις ἐφαίνηκε τοῦ Κηρουλαρίου τοῦ νέου Φωτίου νὰ σχίσῃ τὴν ἐκκλησίαν, ἔγινε κακὸν τὸ ἄζυμον, καὶ ἀρκετὴ ἀφορμὴ τοῦ τόσου κακοῦ. καθὼς εἰς ἐμᾶς εἶναι παράδοσιν τὸ ἀνέβατον, ἔτζη εἰς ἐκείνους τὸ λιπὸν, καὶ ἀμφιβολία εἰς τοῦτο καμία δὲν εἶναι. μόνον νὰ εἶναι, ὡς λέγει ὁ Δαμασκηνὸς Ἰωάννης καὶ ὅλοι οἱ διασκάλοι, ἐκ σίτου. δεῖ ἄρτον εἶναι ἐκ σίτου, λέγει ἡ ὁμιλία εἰς τὸ ἅγιον σάββατον. δὲν εἶπεν ὁ ἅγιος οὔτε λιπὸν,

οὔτε

μον, καὶ κατ' ἀκολούθησιν ἔτζη ἐλειτούρ-
γησαν τόσοι, καὶ τόσοι ἄκροι Ἀρχιερεῖς,
Ἐπισκόποι, καὶ μάρτυρες, τόσον εἰς ὅ-
λην τὴν δύσιν, ὅσον καὶ εἰς πολὺ μέ-
ρος τῆς Ἀφρικῆς. καὶ τόσοι τοῦ μα-
καρίου Πέτρου διάδοχοι. Ἀνίκητος,
Ἄνθηρος, Στέφανος, Ἀλέξανδρος.
Ξύστος, ἄλλος Ξύστος, Πῖος,
Μιλτιάδης, Σίλβεστρος, Δάμασος,
Ἰούλιος, Κελεστῖνος, Λέων ἐκεῖνος ὁ
μέγας, Ἀγαπητὸς, Βιγίλιος, Μαρ-
τῖνος, Γρηγόριος, Ἀδριανὸς, Ἀγά-
θων, ὁ Μεδιολάνου ἅγιος Ἀμβρό-
σιος. καὶ ἄλλοι ἄπειροι ἅγιοι Ἐπισκο-
ποι, καὶ μάρτυρες, τοὺς ὁποίους καὶ ἡ
καθ' ἡμᾶς ἁγία ἐκκλησία κρατεῖ καὶ
τιμᾷ, καὶ σέβεται διὰ ἁγίους Θεοῦ τοῦ ὑψί-
στου, καὶ κανεὶς εἰς τόσους αἰῶνες καὶ χρό-
νους, εἰς τόσων πολλῶν οἰκουμενικῶν,
καὶ τοπικῶν Συνόδων διαλέξεις, εἰς τό-
σον καιρὸν, ὅπου εἰς τὴν πόλιν ἐλειτουρ-

γοῦσαν

τὴν γνῶσιν. Καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ καλὰ εἶπαν, καὶ ἔγραψαν πολλοὶ καὶ σοφοὶ τόσον ἀπὸ τὸ γένος μας, ὅσον καὶ ἀπὸ τοὺς Δυτικοὺς εἰς ἀπόδειξιν αὐτῆς τῆς ἀληθείας, ἀμὴ οἱ δικοί μας νὰ τὸ ἀκούσουν δὲν θέλουν. Καὶ διὰ τοῦτο αἲ τύχῃ, (κάμνει χρεία νὰ εἰπῇ κανεὶς ἐκεῖνο, ὅπου εἶναι, καὶ μακαρία ἡ ὥρα νὰ μὴν ἦτον ἔτζη) ἐπαραχώρησε τόσον ὁ Θεὸς, ὅτι πολλοὶ ἐκκλησιαστικοὶ κἂν παρρησιαστικῶς, αὐτὸ τὸ ἴδιον σύμβολον δὲν τὸ ἀναγνώθουν ὀρθὰ, ὅτι καταλαμβάνουν τι λέγει· καὶ ὅποιος εἰπῇ πῶς τοῦτο δὲν εἶναι ἔτζη, ἢ δὲν βλέπει, ἢ τοῦ μέλει ὀλίγον διὰ τὴν ἀλήθειαν.

Ὅσον διὰ τὸ ἄζυμον, διὰ τὸ ὁποῖον συγχύζονται τινές. (διότι ὄχι ὅλοι οἱ Ῥωμαῖοι τόσον παλαιοὶ, ὅσον καὶ νεωτερικοὶ ἔχουν τὴν ἐναντίαν γνώμην) τοῦτο λέγω πρὸς τὴν εὐλάβειάν σου, ὅτι παλαιότατον, καὶ παραδεδομένον εἶναι εἰς τὴν Δυτικὴν ἐκκλησίαν τὸ ἄζυ-

μον

Αἰκόμι καλὰ ἠξεύρη ἡ αἰδεσιμότης σου, πῶς ευρίσκονται τινὰ ῥητὰ εἰς τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον, εἰς τὰ ὁποῖα αὐτὸς ὁ ἴδιος Χριστὸς καθάρια φαίνεται νὰ λέγῃ τὰ ἐναντία. καὶ ὅμως ἐμεῖς πιστεύομεν, καὶ διὰ βέβαιον κρατοῦμεν ὄχι ἐκεῖνο, ὁποῦ φαίνεται νὰ ἐπροφέρει ὁ Χριστὸς, ἀμὴ ἐκεῖνο ὁποῦ γνωρίζει ὁ κρυμμένος νοῦς τοῦ ῥητοῦ. λέγει λοιπὸν ἡ αὐταλήθεια ὁ Χριστὸς, ἡ διδαχὴ αὕτη οὐκ ἔστιν ἐμὴ, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με, καὶ οὐ δύναμαι ἐγὼ ἀφ' ἑαυτοῦ ποιεῖν οὐδὲν. καὶ τὴν ὥραν ἐκείνην οὐδεὶς οἶδεν, οὔτε οἱ ἄγγελοι, οὔτε ὁ υἱὸς, ἀλλ' ἢ ὁ πατὴρ μόνος. καὶ ὅμως ἐμεῖς πιστεύομεν ὅτι ἡ διδαχή του εἶναι δική του, καὶ ἄλλου δὲν βολεῖ νὰ εἶναι παρὰ δική του, καὶ αὐτός του δύναται τὰ πάντα ὡς Θεὸς, παντοδύναμος· καὶ τὴν ὥραν ἐκείνην, καὶ τὴν ἡμέραν τὴν ἠξεύρη καὶ αὐτὸς, ὥσαν τὴν ἠξεύρει καὶ ὁ πατέρας, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον μὲ μίαν καὶ τὴν αὐ-

τινὰς νὰ λογιάσῃ, ἢ νὰ εἰπῇ ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον δὲν γνώσκει ὔτε τὸν πατέρα, ὔτε τὸν υἱὸν, καὶ κάμνει χρεία νὰ τῦτο ἀποκαλύψῃ ὁ υἱὸς, διότι αὐτὸ δὲν τὸ εἶπεν ὁ Χριστὸς; ἢ νὰ εἰπῦμεν αὖ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐγνώσηε τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱὸν, ἤθελεν εἰπεῖν ὁ Χριστὸς, ὐδὲ τὸν πατέρα τὶς ἐπιγνώσκει, εἰ μὴ ὁ υἱὸς, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἢ νὰ εἰπῦ μεν ὅτι ὁ υἱὸς ἀποκαλύπτει τῦ πνεύματος τῦ ἁγίου τὸν πατέρα, ὥσαν τὸν ἀποκαλύπτει ἐμᾶς, λέγοντας, ἐφανέρωσά σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις. ἐκ ἀλλοῦ πάλιν λέγει. ἵνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεὸν, καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ δὲν λέγει νὰ γνωρίζομεν, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. διὰ τῦτο σώνει διὰ τὴν αἰώνιον ζωὴν νὰ γνώσκωμεν τὸν πατέρα, καὶ τὸν υἱὸν χωρὶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, διότι ὁ Χριστὸς δὲν ἔβαλεν εἰς τὸν ἀριθμὸν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον;

Ἀκό-

οὐρανοῖς, δὲν εἶπεν ὁ πατήρ μου, καὶ ἐγώ, καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα ἀπεκάλυψα μέ σοι, μὲ τοῦτον ὅλον χρεία νὰ πιστεύωμεν, ὅτι καὶ ὁ πατέρας, καὶ ὁ υἱός, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀπεκάλυψαν ἐκείνην τὴν ὁμολογίαν τοῦ Πέτρου. καὶ ὅποιος εἰπῇ, ὅτι εἰς αὐτὴν τὴν ἀποκάλυψιν δὲν μετέχει μήτε ὁ υἱός, μήτε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, διότι ὁ Χριστὸς μόνον τὸν πατέρα ἀνάφερεν πῶς ἀποκάλυψε, ἐτοῦτος σφάλλει δυνατά. διότι ἡ ἀποκάλυψις εἶναι κοινὴ ὅλονῶν τῶν προσώπων, καὶ ὁ πατὴρ δὲν ἀποκαλύπτει καθὸ πατήρ, μόνον καθὸ Θεός, τὸ ὁποῖον εἶναι ἐνέργεια κοινὴ τῶν τριῶν προσώπων. ὡσὰν πῶς εἰς ὅλα, ὅπου δὲν μεσιτεύει καμία σχετικὴ ἐναντιότης τῶν προσώπων. Καὶ πάλιν ὅταν ὁ Χριστὸς λέγῃ, οὐδεὶς γινώσκει τὸν υἱόν, εἰμὴ ὁ πατήρ, οὔτε τὸν πατέρα τὶς ἐπιγινώσκει, εἰμὴ ὁ υἱός, καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι, διὰ τοῦτο ἐμπορεῖ

καθὼς ἐξηγοῦν οἱ Διδάσκαλοι Ἐπιφάνιος καὶ ἄλλοι, καὶ ἡ ἐκκλησία μᾶς εἰς τὴν ἑβδόμην ᾠδὴν τοῦ κανόνος εἰς τὸν θεολόγον Ἰωάννην ψάλλει λέγοντας. τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον πατρὸς ἀνάρχου ἐκπορευόμενον, καὶ ἐκ σοῦ ἀμεταβλήτως λαμβάνον μονογενῆ υἱὲ τοῦ Θεοῦ. καὶ πάλιν. ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἕν ἐσμεν, ἤγουν μία οὐσία, καὶ ἐπειδὴ εἶναι ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ υἱοῦ, εἶναι καὶ ἐκ τῆς ὑποστάσεως τοῦ αὐτοῦ, διότι ἡ οὐσία τοῦ υἱοῦ (ὡς εἴπαμεν) δὲν εἶναι ἀνυπόστατος. Τὸ ἄλλο αἂν δὲν τὸ εἶπεν, ἄφηκε τοὺς ἁγίους Πατέρας καὶ Διδασκάλους, ὡς ἀκόλουθον, νὰ τὸ λογιάσουν, καὶ ὡς βέβαιον νὰ τὸ κηρύξουν, καὶ ἀπ' αὐτὰ τὰ ῥητὰ εἶναι γεγραμμένα εἰς τὰ ἱερὰ Εὐαγγέλια, τὰ ἐπεῖα δὲν τὰ εἶπε, καὶ ὅμως ἐμεῖς, κάμνοντας καλά, τὰ πιστεύομεν. Ὅταν ὁ Χριστὸς εἶπε πρὸς τὸν πρωτοαπόστολον Πέτρον, σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ' ὁ πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρα-

δὲν αὐτὸ τὸ παράδειγμα (λόγου χάριν ἔλεγεν) ἕνας διδάσκαλος κάμνει ἕνα βιβλίον, ἀπέκει τὸ βιβλίον ἐκεῖνο τὸ δίδει ἄλλου, καὶ τὸ χαρίζει. αὐτὸ τὸ βιβλίον λέγεται ἀλήθεια νὰ εἶναι ἰδικόν τε ἐκείνε, τε ὁποίε τὸ ἔδωκεν ὁ διδάσκαλος, ἀμὴ ὄχι νὰ εἶναι ἀπὸ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος τὸ ἔλαβεν. αὐτὴ ἡ διδασκαλία εἶναι ψεύσιμη, καὶ ἀξία τε Μαρζουὰ, ὄχι τῶν ὀρθοδόξων, διότι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον δὲν εἶναι ἐπίκτητον εἰς τὴν ἁγίαν Τριάδα. Λέγουσι τινὲς ἀπὸ τοὺς δικούς μας. ἂν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεται καὶ ἀπὸ τὸν υἱὸν, διατὶ ὅταν ὁ Χριστὸς εἶπεν, ὁ παρὰ τε πατρὸς ἐκπορεύεται, δὲν εἶπε καὶ ἀπὸ ἐμένα, τουτέστι τὸν υἱόν. εἰς τὸ ὁποῖον ἀποκρίνομαι. ὅτι ὁ Χριστὸς μήτε ἐκπορεύεται εἶπε, μήτε δὲν ἐκπορεύεται ἀπὸ ἐμένα, διότι τοῦτο τὸ εἶπεν εἰς ἄλλον τόπον, λέγοντας, ἐκ τε ἐμοῦ λήψεται, καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν. ἤγουν ἐκ τῆς ἐμῆς οὐσίας,

ειλλον. Καὶ ἐπειδὴ εἶναι πνεῦμα τοῦ υἱοῦ,
κάμνει χρεία, ἐπειδὴ καὶ πνέεται ἀπὸ
ἐκεῖνον, νὰ εἶναι καὶ ἴδιόν του. ἢ ὡς
γέννημα, ἢ ὡς ἐκπόρευμα, ἢ ὡς ποίη-
μα. ὡς γέννημα δὲν λέγεται πνεῦμα
υἱοῦ, διότι ἤθελεν ἦσαι υἱός. ποίημα
δὲν εἶναι, διότι τοῦτο εἶναι Ἀρειανῶν, Μα-
κεδονιανῶν, καὶ Εὐνομιανῶν βλασφη-
μία. λείπεται λοιπὸν νὰ εἶναι τὸ πνεῦμα
τὸ ἅγιον, πνεῦμα υἱοῦ, καὶ πνεῦμα
Χριστοῦ, ὡς ἐκπόρευμα ἀπὸ ἐκεῖνον
τουτέστι τὸν υἱόν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον πνέεται,
καὶ τοῦ ὁποίου πνεῦμα λέγεται. Ἀλλὰ
μὴ ἤθελεν εἶναι πνεῦμα, ὡς πρᾶγμα ἐπίκτη-
τον, τουτέστι δοσμένον ἀπὸ ἄλλον, ὡς
καθὼς λέγουσι τινὲς, καὶ ὁ Μαργούνιος
ἐφλυάρει, ὅταν ἔλεγεν πρὸς μέ-
να. ὅτι τὸ πνεῦμα λέγεται τοῦ υἱοῦ,
ὄχι νὰ εἶναι ἀπὸ ἐκεῖνον προσωπικῶς,
μόνον ἐκπορεύεται ἀπὸ τὴν πατέρα, καὶ
ὁ πατέρας τὸ δίδει τοῦ υἱοῦ, καὶ ὁ υἱὸς τὸ
δίδει εἰς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ μοῦ ἔδι-
δεν

τα, ὅπου ἀρνιοῦνται τὴν ὁμοουσιότητα τοῦ πνεύματος μὲ τὸν πατέρα, καὶ τὸν υἱὸν λέγοντας, πῶς εἶναι κτίσμα καὶ ὄχι Θεός. Τὸ ἄλλο καλὰ ἠξεύρει ἡ αἰδεσιμότης σου, ὅτι ὅταν λέγωμεν υἱόν, δὲν νοοῦμεν κυρίως τὴν οὐσίαν τοῦ υἱοῦ, μόνον τὴν ὑπόστασιν, καθὼς καὶ εἰς τὰ ἄλλα δύο πρόσωπα. διότι τὸ υἱὸς ὄνομα ὑποστάσεως εἶναι δηλωτικόν, ὄχι οὐσίας. διὰ τοῦτο ὅταν λέγωμεν πνεῦμα υἱοῦ, δὲν γρικοῦμεν πνεῦμα οὐσίας τοῦ υἱοῦ, μόνον νοοῦμεν πῶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔχει τὴν ὑποστατικήν του ὕπαρξιν καὶ ἀπὸ τὸν υἱόν, καὶ οὐσιωδῶς καὶ ὑποστατικῶς. Ἀκόμι ὅταν ὁ Ἀπόστολος λέγει πνεῦμα υἱοῦ, καὶ πνεῦμα Χριστοῦ, καὶ οἱ πατέρες ὁμοφώνως· ἔστι δὲ οὐκ ἀλλότριον τοῦ υἱοῦ, γρικοῦμεν ὅτι τὸ πανάγιον πνεῦμα εἶναι ἴδιον τοῦ υἱοῦ, ἤγουν ἐδικόν του, καὶ πνέεται, προχεῖται, καὶ λάμπει καὶ ἀπὸ τὸν υἱόν, καθάπερ καὶ ἀπὸ τὸν πατέρα κατὰ τὸν μέγαν Κύ-

εἶναι καὶ ἀπὸ τὸ πρόσωπον τοῦ αὐτοῦ. Ὅταν λοιπὸν ὁ Νεστελομάστιξ μέγας Κύριλλος λέγη ἐξ ἀμφοῖν, γεννᾶ καὶ ἀπὸ τὰ δύο πρόσωπα· καὶ τοῦτο φανερόν. διότι αὐτὸς ὁ λόγος τὸ, ἀμφοῖν, ἤγουν καὶ ἀπὸ τοῦ δύο, ὄντας δυϊκὸς ἀριθμὸς, δὲν βολῆ να γεννηθῆ διὰ τὴν οὐσίαν, ὄντας μία καὶ ἡ αὐτὴ εἰς τὰ τρία θεῖα πρόσωπα. μόνον διὰ τὰ πρόσωπα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, τὰ ὁποῖα ἐπιδέχονται καὶ ἀριθμὸν, καὶ πραγματικὴν διαίρεσιν ἀναμεσά των. τὸ ὁποῖον ὑποτιθῶντας ὁ διδάσκαλος ὡς βέβαιον καὶ ἀναντίρρητον, ἀφόντις εἶπε τὸ ἐξ ἀμφοῖν, ἔσμιξε καὶ τὸ, οὐσιωδῶς. διὰ νὰ δείξη μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ δύο ὑποστατικὴν τοῦ πνεύματος ὕπαρξιν, καὶ τὴν ὁμοουσιότητα ἀκόμι τοῦ αὐτοῦ πνεύματος μετὰ προσώπα, οἷς κατὰ τάξιν συντέτακται· καὶ τοῦτο τὸ ἔκαμεν ὁ ἅγιος διὰ νὰ φράξη Ἀρειανῶν, Μακεδονιανῶν, καὶ Εὐνομιανῶν στόματα,

δὲν ἀκολουθᾶ νὰ γίνονται δύο ἀρχαῖς εἰς τὴν παναγίαν Τριάδα, καθὼς ἐδὲ τῆς κτίσεως λέγομεν τρεῖς ἀρχαῖς, διότι ὁ πατὴρ λέγεται κτίστης, ὁ υἱὸς κτίστης, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον κτίστης, μόνον μία καὶ μόνη ἀρχή. αἱ τὰ πρόσωπα ἐχωρίζουνται ἀπὸ τὴν ἐσίαν, ἦσαν καὶ τρεῖς ἀρχαὶ βέβαια. μάλιστα οἱ Λατῖνοι λέγουσιν ἀνάθεμα τρὶς, ὁπῦ κάμνει δύο ἀρχαῖς τῦ πνεύματος. καὶ ἔτζη χωρὶς κανένα δίκιον συκοφαντῦσι τινὲς τοὺς Δυτικοὺς λέγοντας, πῶς κάμνουσι δύο ἀρχαῖς τῦ παναγίου πνεύματος. Τόσον ὁπῦ, καθὼς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὄντας ἀπὸ τὴν ἐσίαν τῦ πατρὸς εἶναι καὶ ἀπὸ τὴν ὑπόστασίν τυ, καὶ ἀπὸ ἐκείνην ἐκπορεύεται, ἔτζη ὄντας τὸ αὐτὸ ἅγιον πνεῦμα ἐκ τῆς ἐσίας τῦ υἱοῦ, ἀνάγκη νὰ ἔχη τὴν ὑποστατικὴν τυ ὕπαρξιν καὶ ἀπὸ τὴν ὑπόστασιν τῦ υἱοῦ. καθὼς εἴπαμεν ὁ Πέτρος ὄντας ἀπὸ τὴν ἐσίαν τῦ Ἰωνᾶ, ἀνάγκη πᾶσα νὰ

μα τὸ ἅγιον νὰ μὴν εἶναι καὶ ἀπὸ τὴν ὑπόστασιν τοῦ υἱοῦ, ὥσαν καὶ ἀπὸ τὴν ὑπόστασιν τοῦ πατρὸς, ὡς ἀπὸ μιᾶς, καὶ μόνης ἀρχῆς, τοῦ ἁγίου Κυρίλλου μάλιστα λέγοντος εἰς τὸ δεύτερον θησαυροῦ κεφάλαια λέ. ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον προέρχεται ἐκ πατρὸς, καὶ υἱοῦ, ἢ πῶς εἶναι δυνατὸν ὁ Πέτρος νὰ εἶναι ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Ἰωνᾶ, καὶ νὰ μὴν εἶναι καὶ ἀπὸ τὸ πρόσωπον τοῦ αὐτοῦ. ἀλλὰ μὴ δὲ ἀκολουθᾶ ἀπὸ τοῦτο διαφορὰ, ἀκόλουθα βέβαια ἂν ἴσως, καὶ καθὼς τὰ πρόσωπα χωρίζονται ἀνάμεσά των πραγματικῶς διὰ τὴν σχέσιν, ὁποῦ εἶναι ἀνάμεσά των, καὶ ἡ οὐσία τοῦ πατρὸς ἐδιαιρεῖτον, ἢ ἐχωρίζετον ἀπὸ τὴν οὐσίαν τοῦ υἱοῦ, καθὼς χωρίζεται ἕνα πρᾶγμα ἀπὸ τὸ ἄλλο, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὁμολογῶντας, πῶς νὰ εἶναι καὶ ἀπὸ ταῖς δύο ὑποστάσεις, ἤθελεν ἔχειν καὶ δύο ἀρχαῖς κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην, ἀμὴ ὄντας ἡ πηγὴ, καὶ ἡ ῥίζα τῆς θεότητος μία καὶ ἡ αὐτὴ,

δὲν

ἡ ὑπόστασις αὐτούσιος. ἀλήθεια. αὐτὸ λοιπὸν ὡσὰν τὰ δύο πρόσωπα, ἤγουν ὁ υἱὸς νὰ εἶναι ἀπὸ τὴν ὑπόστασιν τοῦ πατρὸς ὡς γέννημα, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀπ᾽ αὐτὸν τὸν πατέρα ἐκπόρευμα, ἄλλη ἀφορμὴ οὔτε εἶναι, οὔτε βολεῖ εἰς κανένα τρόπον νὰ δοθῇ, εἰμὴ τὸ νὰ εἶναι, καὶ τὰ δύο πρόσωπα ἐκ πατρὸς οὐσιωδῶς, διὰ ποίαν ἀφορμὴν ὄντας τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐξ ἀμφοῖν οὐσιωδῶς, καθὼς καὶ σὺ μὲ τὸν ἅγιον Κύριλλον ὁμολογᾷς, νὰ μὴν εἶναι, καὶ ἀπὸ τὰ δύο πρόσωπα ὑποστατικῶς, μὴ ἀντιπίπτοντας τοῦτο (εἰς μηδένα τρόπον) εἰς τὰς σχετικὰς ἰδιότητας. Καὶ ἐπειδὴ τὸ πρόσωπον τοῦ πατρὸς δὲν διαιρεῖται ἀπὸ τὴν οὐσίαν πραγματικῶς, εἰμὴ τῷ νῷ καὶ ἐπινοίᾳ, καθὼς λέγει ὁ Γρηγόριος, καθὼς καὶ ἡ ὑπόστασις τοῦ υἱοῦ νῷ καὶ ἐπινοίᾳ μόνον διαιρεῖται ἀπὸ τὴν οὐσίαν, ἡ ὁποία εἶναι μία, καὶ ἡ αὐτὴ τῷ ἀριθμῷ μὲ τὴν οὐσίαν τοῦ πατρὸς, διατὶ τὸ πνεῦ-

τὶς εἰς ἕνα τρόπον, τὶς εἰς ἄλλον, καὶ οἱ δύο ἔξω ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν. ὁ Λούκαρις ἀναθεματίζει τὸν Βρυέννιον. ὁ Βρυέννιος τὸν Λούκαριν. ἀμὴ τοῦτον, ὡς ἀμαθῆ καὶ σαβουρόκεφαλον, ἂς τὸν ἀφήσωμεν. Αὐτὸν λοιπὸν Ἰωσὴφ τὸν Βρυέννιον, ἂν τὸν ἐρωτήσῃ κανεὶς, ὦ καλὲ τί λέγεις; τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον εἶναι ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς, ἢ ὄχι; ἀποκρίνεται. ναὶ, εἶναι ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς, εἶναι λοιπὸν καὶ ἐκ τῆς ὑποστάσεως τοῦ πατρὸς; ναί. καὶ ἂν ἀπὸ τὴν οὐσίαν τοῦ πατρὸς δὲν ἦτον, οὐδὲ ἀπὸ τὴν ὑπόστασιν ἐβόλιε νὰ εἶναι ἐκπόρευμα, ἢ προβλημα. τὸ ὁμολογῶ. ἐρωτῶ ἀκόμη ὁ υἱὸς εἶναι ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς; λέγει ναί. εἶναι τὸ λοιπὸν καὶ ἐκ τῆς ὑποστάσεως τοῦ πατρὸς γέννημα. ἔτζη εἶναι. καὶ ἂν ἀπὸ τὴν οὐσίαν τοῦ πατρὸς δὲν ἦτον, φανερὸν ὅτι οὐδὲ ἀπὸ τὴν ὑπόστασίν του ἤθελεν ἦσται γέννημα. ἐπειδὴ καὶ οὔτε ἡ οὐσία ἐστὶν ἀνυπόστατος οὔτε ἡ ὑπό-

σφημώτερον; ἂν ἔλεγε, πέμπεται πα-
ρὰ πατρὸς καὶ υἱοῦ χρονικῶς, δὲν ἔλεγεν
ἄτοπα. ἀμὴ αὐτὰ παραλογίζεται ὁ
καὶ αὐτῆς γραμματικῆς ἄμοιρος Λά-
καρεις μὴ ἠξεύροντας, ὅτι ἡ ἐκπόρευ-
σις εἰς τὴν μακαρίαν τριάδα εἶναι ἀΐ-
διος. ἅμα πατέρας ἀγέννητος,
ἅμα υἱὸς γεννητὸς, ἅμα πνεῦμα ἅ-
γιον ἐκπορευτόν. ἡ πέμψις εἶναι καὶ ἀπὸ
τὰ δύο πρόσωπα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα εἶναι
καὶ ἡ ἐκπόρευσίς του, ἀμὴ μετὰ τὴν ἄϋ-
λον, καὶ ὑλικὴν κτίσιν καὶ χρονικῶς. Ἂν
ὁ υἱὸς πέμπεται ἀπὸ τὸν πατέρα, διότι
εἶναι καὶ οὐσιωδῶς καὶ ὑποστατικῶς γέννη-
μα, ἀνάγκη τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐ-
πειδὴ πέμπεται καὶ ἀπὸ τὰ δύο πρόσω-
πα, καὶ εἶναι καὶ ἀπὸ τὰ δύο οὐσιωδῶς κατὰ
τὸν μέγαν Κύριλλον, νὰ εἶναι καὶ τῶν
δύο προσώπων πρόβλημα, ἡ ἐκπό-
ρευμα. Τὴν ἐκ τοῦ υἱοῦ φωνὴν ἁπλῶς
οἱ καλοὶ ἐτοῦτοι νικημένοι ἀπὸ ταῖς
μαρτυρίαις τῶν ἁγίων τὴν δέχονται, ἀμὴ
τὶς

ὑποστατικῶς, ἀνάθεμα. καὶ ἔτζη ἀναθεματίζει τὸν Βρυέννιον, ὅπου λέγει ὅτι οὐσιωδῶς ἐκπορεύεται καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὁμοίως. ἀναθεματίζει ἀκόμι ὁ Θεοήλατος καὶ τὸν ἅγιον Κύριλλον, ὅπου λέγει ἐξ ἀμφοῖν οὐσιωδῶς, ἤγουν καὶ ἀπὸ τοὺς δύο κατὰ τὴν οὐσίαν. αὐτὸς ὁ νέος ἀμαθέστατος θεολόγος παρακάτω εἰς τὸν αὐτὸν ἀναθεματισμὸν, προφέρνει τὴν ἐκ τοῦ υἱοῦ φωνὴν, καὶ τὴν δέχεται καὶ λέγει.

Ὅποιος δὲν ὁμολογᾶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον πῶς νὰ ἐκπορεύεται ἀπὸ τὸν πατέρα, καὶ τὸν υἱὸν χρονικῶς, ἀνάθεμα. Τί ἄλλο θέλει νὰ εἰπῇ μὲ τοῦτα τὰ λόγια, μόνον ἀφόντις ἐκτίσθη ὁ κόσμος καὶ ἐδῶ, ἐκπορεύεται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἤγουν ἔλαβε τὴν ἐκπόρευσιν του καὶ ἀπὸ τὸν πατέρα, καὶ ἀπὸ τὸν υἱὸν, καὶ ὁ πατέρας μὲ τὸν υἱὸν ἐν χρόνῳ προβάλλουσι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἀπὸ τοῦτο τί ἀτοπώτερον, καὶ βλασφη-

ἰδίαν ὑσίαν ἔχει ἐκ τῦ πατρὸς ἅμα καὶ τῦ υἱοῦ, ὐ μᾶλλον ὐχ ἧττον, ἀλλ' ὀπίσης ἐξ ἀμφοῖν ὑσιωδῶς, καὶ πιςεύομεν καὶ ὁμολογοῦμεν. ἢ τοὺς μὴ οὕτω δοξάζοντας ἀναθεματίζομεν. Τὸ δὲ καθ' ὑπόςασιν, ἢ προσωπικῶς ἐκ τῦ πατρὸς καὶ υἱοῦ ἐκπορεύεσθαι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἢ ἀπαρνέμεθα, καὶ τοὺς οὕτω φρονοῦντας ἀποςρεφόμεθα. Καὶ εἰς πολλοὺς ἄλλους τόπους τῶν συγγραμμάτων τε, ὁμολογᾶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ πατρὸς ἢ υἱοῦ, παρὰ πατρὸς ἢ υἱοῦ, καὶ κατὰ τὸν ἱερώτατον Κύριλλον ἐξ ἀμφοῖν ὑσιωδῶς, καὶ κατὰ τὸν θεῖον Ἐπιφάνιον ἐκ τῦ υἱοῦ λαμβάνον. Ὅλον τὸ ἐναντίον κρατεῖ ὁ ψευδώνυμος Κύριλλος ὁ Λούκαρις εἰς κάποια λογίδρια, ὁπῦ εἰς τὴν Βλαχίαν εἰς χυδαίοις ἀνθρώπους ἐματαιολόγησε, λέγωντας ἔτζη.

Ὅποιος δὲν ὁμολογᾶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τῦ πατρὸς μόνυ ὑσιωδῶς, ἢ

ὑπο-

κου τοῦ Βασιλέως τοῦ νέου. τοῦτος ὁ αὐθέντης ἔγραψε πολλὰ ἐναντίον αὐτοῦ τοῦ δόγματος, εἰς τὰ ὁποῖα συμπεραίνει, μάλιστα ὁμολογᾷ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ. καὶ γρικᾷ τὸ ἐκ τοῦ υἱοῦ ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ υἱοῦ. καὶ φέρνει πολλῶν ἁγίων μαρτυρίαις, ἀποδείχνωντας τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ, ἀμὴ οὐσιωδῶς, ὄχι ὑποστατικῶς. ἰδὼ γράφω τὰ ἴδιά του λόγια, διὰ νὰ ἰδῇ καὶ ἡ λογιότης σου, καὶ ὁποῖος ἄλλος θέλει, πῶς αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς τὴν ἐκ τοῦ υἱοῦ φωνὴν ἁπλῶς δὲν τὴν φεύγει παντάπασιν, ὡς ἄλλοι πολλοί, οἱ ὁποῖοι οὔτε ἔτζι, οὔτε ἔτζι θέλουν νὰ τὴν ἀκούσουν. λέγει λοιπὸν αὐτὸς ὁ Ἰωσήφ. Ἵνα δὲ πιστότερον ὑμῖν τὸ λεγόμενον γένηται, καὶ τὸ δῆλον πλείοσιν ᾖ, ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ, ἰδοὺ καρδίᾳ καὶ γλώττῃ, καὶ λαμπρᾷ τῇ φωνῇ, παῤῥησίᾳ κηρύττομεν. τὸ μὲν οὐσιωδῶς εἶναι τὸ πνεῦμα, ἤγουν τὴν

ἰδίαν

εἶναι νὰ λέγῃ κανεὶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τοῦ υἱοῦ, καὶ διὰ τοῦ υἱοῦ, ἢ ἐκ πατρὸς καὶ υἱοῦ, καὶ ἐξ ἀμφοῖν οὐσιωδῶς, καὶ τὸ ἐκ τοῦ υἱοῦ λαμβανόν, καὶ τὸ, πνεῦμα μεταδοτικὸν ἀγαθότητος ἐκ πατρὸς διὰ σοῦ προερχόμενον, καθὼς διαβάζομεν εἰς τοὺς διδασκάλους. καὶ τὸ ἐκ πατρὸς συνεκλάμπον. καὶ ἄλλαις ὅμοιαις μαρτυρίαις ἁγίων. μάλιστα καὶ νεωτερικοί τινὲς Ρωμαῖοι τὴν ἐκ τοῦ υἱοῦ φωνὴν τὴν ὁμολογοῦν, καὶ λέγουσι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ. ἀμὴ τὶς εἰς ἕνα τρόπον, τὶς εἰς ἄλλο, καὶ ἕνας ἐναντίον εἰς τὸν ἄλλον. διὰ τὸ ὁποῖον θέλω νὰ ἀναφέρω τῆς εὐλαβείας σου ἕνα, καὶ δύο ἀπὸ τοὺς πλιὰ ἐχθροὺς τῆς Ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας. Ὄντας ἐγὼ ἀτός μου εἰς τὴν Πωγωνιανὴν, εὗρηκα εἰς ἑνὸς τιμημένου οἰκοκυροῦ σπίτι ἕνα βιβλίον, τὸ ὁποῖον τὸ ἐσυνύθεσε κάποιος Ἰωσὴφ Βρυέννιος, ὁποῖος ἔζησεν εἰς τὸν καιρὸν Ἀνδρονί-

κου

πε καὶ πολλαῖς ἑκατοσταῖς χρόνων πρὶν τοῦ παΐκακίσου χίσματος, ὁποῦ νὰ τὸν εὕρῃ ὁ Θεὸς ὅποιος ἦτον ἀφορμὴ, ἐσημάδευσα αὐτὰ τὰ ὀλίγα, ἀμὴ εἰς ἐκείνους, ὁποῦ δὲν ἀγαποῦν τὴν φιλονεικίαν, μόνον τὴν ἀλήθειαν, ἀρκετά. ἐξέταξε λοιπὸν καὶ θέλεις εὕρειν ἐν πρώτοις, ὅτι ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ ὁμολογητὴς εἰς τὴν ἐπιστολὴν, ὁποῦ γράφει εἰς κάποιον Μαρῖνον πρὶν τῆς ἕκτης Συνόδου λέγει πῶς οἱ δυτικοὶ ἔλεγαν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ, καὶ λέγει καὶ τὴν ἀφορμὴν διὰ τί τὸ λέγουν, καὶ τὸ ἐδέχθηκεν ἡ ἐκκλησία, καὶ μὲ τοῦτον ὅλον δὲν ἐχωρίσθηκαν ἀπὸ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐκκλησίαν δι᾽ αὐτὴν τὴν πρόσθεσιν. μόνον ἔγινε καὶ ἡ ἕκτη, καὶ ἡ ἑβδόμη, καὶ ἡ ὀγδόη ἐναντίον τοῦ Φωτίου εἰς τὸν καιρὸν Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος διὰ τὸν ἅγιον Ἰγνάτιον, καὶ ἦσαν αὐτάμα, ἐπειδὴ καλὰ ἠξεύραν οἱ ἅγιοι καὶ σοφοὶ ἐκεῖνοι ἄνθρωποι πῶς τὸ αὐτὸ

παρθῆ, ἐδιαλάλησαν οἱ πολίταις νὰ δεχθοῦν τὴν Σιύνοδον, γνωρίζοντας καλὰ, ὅτι διὰ ἐκείνην ἐπαιδεύονται, ὡς γράφει Λαώνικος ὁ Χαλκονδύλης, καὶ ἄλλοι ἱστορικοί. ἀμὴ αὐτὴ ἡ προμήθεια τίποτις δὲν τοὺς ὠφέλησεν, ἐπειδὴ, καὶ ὡς λέγει ὁ λόγος, τὰ ὕστερα μετανοιώματα τίποτις δὲν ξίζουν.

Βλέπει λοιπὸν ἡ αἰδεσιμότης σου πῶς ἐφέρθησαν οἱ δικοί μας εἰς ὅσαις βολαῖς τοὺς ἔκραξεν ὁ Πάπας, βλέπεις πῶς ἀναζητᾶ τὰ πρόβατά του, ἀμὴ ὅταν τὰ πρόβατα λακτίζουν, καὶ δὲν πείθωνται, τί ἡμπορεῖ νὰ γένη εἰς ἐκεῖνον, ὅπου δὲν θέλει νὰ ἡμαρτάνη. ἐδῶ ἤθελα νὰ σιωπάσω, διὰ νὰ μὴν φαίνωμαι περιττὸς εἰς τὸ λέγειν, ἀμὴ ἐπειδὴ ἡ αἰδεσιμότης σου, εἰς τὴν ζίτην της γραφῆς μᾶς ἐγύρευψε σημεῖα εἰς τοῦτα, ὅπου εἶπαμεν μικρὴν ἀπόδειξιν, τοῦ πῶς, ἔτι κρατῆ σήμερον ἡ ἱερὰ Ρ᾿ωμαίων ἐκκλησία αὐτὰ ἐκρά-

λῶ, ὁποῦ γράφει εἰς τὸν ὕστερον Βασιλέα Κωνσταντῖνον, καὶ νὰ στείλῃ Λεγάτον, καὶ νὰ τοῦ ὑπόσχεται τὴν δυτικὴν ἐκκλησίαν εἰς βοήθειάν των. ἀμὴ ὁ μωρὸς ἐκεῖνος, καὶ οὐχὶ σοφὸς λαὸς, οἱ καλοὶ πολίταις, οὔτε νὰ ἀκούσουν ἤθελαν, καὶ τὸν Λεγάτον, καὶ ἐκεῖνον, ὁποῦ τὸν ἔστειλεν, ὕβριζαν. καὶ ἐκακολόγουν, καὶ πῶς ἐσυνήθουσαν νὰ κάμνουν καθε ὀλίγον καὶ Βασιλέων, καὶ Πατριαρχῶν, ὅταν ἐδιώκουνταν. τόσον ὁποῦ ὁ ὑβρισμένος ἐκεῖνος λεγάτος ἀπὸ μέρος τοῦ ἀφεντός του τοὺς ἀφώρισε. καὶ ἂν ὁ ἀφωρισμός του τοὺς ἔπιασεν, ἢ ὄχι, ἂς τὸ λογιάσῃ ὁποῖος θέλει. ἂς λογιάσῃ τί ἔγινε γυρίζοντας ὁ χρόνος. πῶς τὴν δευτέραν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐσέβηκεν μέσα εἰς τὴν, (ὡς τῆς σήμερον) πεισματάρισσαν ἐκείνην πόλιν, θριαμβεύοντας καὶ ἀφανίζοντας τοὺς χριστιανοὺς. ἂν καλὰ καὶ ὀλίγον τί ποτις φρικοῦ νὰ

παρ-

φησε, συνέδριον ἐναντίον τῆς ἀληθινῆς Συνόδου ἐσυνάξαν, τοῦ δυτικοὺς ἀδιάνζοντα ἀναθεμάτισε, καὶ σιωπένω τὰ ἄλλα ἄτοπα, ὅπου ἔκαμαν, καὶ ἐκ παραδόσεως ἔχομεν. τότε ἐθαύμασε οἱ βασιλάδες τῶν χριστιανῶν τὴν ἀπείθειαν, καὶ ἀβεβαιότητα τῶν Ῥωμαίων, καὶ ἐλυποῦνταν διὰ τὴν αἰχμαλωσίαν, ὅπου ἔμελλε νὰ τοῦ ἀπανέβη, καὶ κάθε ἕνας ἐαυρέθηκε καὶ ἐχώρισε τὸ συμφέροντε, κρίνοντας πῶς δὲν χρεωστοῦν νὰ βοηθήσουν ἐκείνους, ὅπου τοῦ κακολογοῦν, καὶ τοῦ ἀποστρέφονται καὶ μάλιστα εἰς τὰ πράγματα τῆς πίστεως. ἐπειδὴ, καὶ ὡς λέγει ὁ θεολόγος Γρηγόριος εἰς τὸν εἰρηνικὸν πρῶτον λόγον. οὐδὲν οὕτως ἕτοιμον εἰς διάστασιν ὡς ἡ περὶ τοῦ Θεοῦ διαφωνία. οὐδὲ οὕτως ἰσχυρὸν εἰς ὁμόνοιαν, ὡς ἡ περὶ Θεοῦ συμφωνία. Δὲν ἔλειψε μὲ τοῦτον ὅλον ὁ Πάπας Νικόλαος ὁ πέμπτος, εἰς τὸ νὰ ζητήσῃ τὰ πρέβατα, ὡς φαίνεται εἰς τὴν ἐπιστολὴν

Ἐπισκόπους τῆς Συρίας, ὅμως τῶν πολλῶν ἁγίων Πατέρων ἡ γνώμη ἐκράτησεν, ἤγουν τῶν πολλῶν, καὶ ὄχι τῶν ὀλίγων. Ἔτζη ἂν εἶχαν κάμει καὶ οἱ δυνοίμας, ὄντε τὴν πολλὴν, ὀλίγην ἐκείνην βασιλείαν, ὁποῦ εἶχαν τὴν ἔχαννας, ὄντε εἰς τὴν ἀπανθρωποτάτην σκλαβίαν σήμερον εὑρίσκονται. Διότι οἱ βασιλειάδες τῶν χριστιανῶν, μὲ συμβουλὴν καὶ συνδρομὴν τοῦ κοινοῦ πατρὸς καὶ βοσκοῦ, ἕτοιμοι ἦσαν νὰ πιάσουν ἄρματα ἐναντίον τῶν ἀσεβῶν, καὶ διὰ τούτην καὶ μόνην τὴν ἀφορμὴν ἔπρεπε κἂν ὁ Μάρκος νὰ ἡσυχάσῃ, καὶ νὰ μὴν γένῃ αἴτιος νὰ ἐμποδισθῇ τὸ τόσον καλόν. ἀφόντις ἴδαπι λοιπὸν πῶς οἱ Ῥωμαῖοι εἰς τὰ ὁμολογούμενα δὲν ἐστάθησαν, μόνον ἔκαμαν ὥσπερ καὶ ἄλλοτε εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Ἀνδρονίκου υἱοῦ τοῦ Μιχαὴλ τοῦ πρώτου, καὶ τὴν Σύνοδον δὲν ἐστέρξαν, τὸν Πατριάρχην, καὶ τοὺς λοιποὺς Πατέρες τοὺς ἀπεστράφησαν,

λικῶς, καὶ ἄκυρος πλὴν γλήγορα ἑνὸς καὶ μόνου, παρὰ ὅλης τῆς ἐκκλησίας, ὥσαν νὰ ἤθελε πνεύσῃ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον εἰς μόνον τὸν, καὶ ὄχι εἰς ὅλην τὴν Σύνοδον τῶν Πατέρων. καὶ αὖ δεκαεπτὰ Ἐπισκόποι, ὁποῦ δὲν ἔστερξαν τὴν τετάρτην ἁγίαν Σύνοδον, δὲν εἶχαν δύναμιν νὰ πεσδυθοῦν ἀπὸ τὸ κοινὸν, διὰ τί ἕνας καὶ μόνος ἀπειθὴς τῆς ἐκκλησίας, εἶχε δύναμιν νὰ ἀθετήσῃ μίαν οἰκουμενικὴν Σύνοδον, καὶ νὰ βάλῃ τὸ ὅλον σύγχυσιν εἰς τὸ γένος; καὶ καθὼς ἐκείνους τοὺς δέκα ἑπτὰ ἀρειανοὺς Ἐπισκόπους τοὺς ἐκαταδίκασεν ἡ τετάρτη Σύνοδος, καὶ ὅλοι οἱ χριστιανοὶ τὸ ἐδέχθησαν, ἔτζη ἔπρεπεν, εὐλαβέστατε κύριε Ἰωάννη, νὰ εἶχαν κάμει καὶ οἱ δικοί μας, ὄχι νὰ ἀκούσουν ἑνὸς καὶ μόνου γέροντος. Τὴν ζ΄ ἁγίαν Σύνοδον δὲν τὴν ἔστερξεν εἰς τὴν ἀρχὴν ὁ Ἀντιοχείας Ἰωάννης, καὶ Θεοδώρειτος ὁ Κύρου μὲ ἄλλους ζ΄ ἰάντα

Ἐπι-

ἡ ἐν Φλωρεντίᾳ Σύνοδος ἐμπρεστᾶ εἰς τόσους Ἀρχιερεῖς, Βασιλειάδες, καὶ ἀφεντάδες τῆς μιᾶς καὶ τῆς ἄλλης ἐκκλησίας, ἰδῶσι πᾶσαις διαφοραῖς, ἐδιαλέχθησαν ἀρκετὰ, ἀποφάσισαν ὅτι τὸ αὐτὸ φρονεῖ καὶ ἡ μία ἐκκλησία, καὶ ἡ ἄλλη, ὡς φαίνεται ἀπὸ τὰ βιβλία τῶν διδασκάλων, μόνον νὰ εἶναι ἑνωμέναις ὑπὸ κάτω εἰς μίαν κεφαλὴν, ὡς καθὼς εἶναι ἕνα σῶμα, καὶ νὰ λείψουν τὰ σκάνδαλα ἀπὸ τὴν μέσην. ἐδόξασαν ὅλοι τὸν Θεὸν, ἐγύρησαν ὀπίσω ἀγαρεισμένοι εἰς τοὺς τόπους των, ἕνας καὶ μόνος πεπαλαιωμένος κατὰ τὸν Δανιὴλ ἡμερῶν κακῶν ἀπὸ τὴν ἐντροπὴν του, ὅπου παίζα εἰς ταῖς διαλέξεις ἐνικᾶτον, διὰ τὸ μῖσος, ὅπου εἶχε πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς, δὲν ἐδέχθηκε τὴν Σύνοδον. ἐγύρησεν εἰς τὴν ἀνατολὴν καὶ εἰς τὰ νησία, καὶ ἐψεματολόγησε πολλὰ ἐναντίον τῆς Συνόδου, καὶ τοῦ γένους του ἐμισάδελφος, καὶ οἱ καλόγεροι ἤθελησαν

βούλησιν ἔχει τὴν διαφοράν. ἐν τοῖς συνεδρίοις λέγει, τουτέστιν εἰς τοὺς πολλοὺς, ὄχι εἰς ἕνα καὶ μόνον. καὶ ὁ Εὐάγγελος εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν. βιβλ. β΄. κεφ. α΄. ἔτζη γράφει. εἰ γὰρ μεταξὺ δύο, ἢ τριῶν συνηθόντων διὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ, πάρεστιν ὁ Σωτὴρ, πῶς μεταξὺ τοσούτων, καὶ τηλικούτων ἁγίων Πατέρων ἐνεχώρει, εἰ μὴ ἦν ὑπάρχης μετ' αὐτῶν τὸ ἅγιον πνεῦμα. τὸ ὅμοιον γράφει καὶ Ἰωάννης ὁ Παλαιολόγος ὁ Βασιλέας. ἕνα μὲν γὰρ, ἢ δύο, ἢ τρεῖς, ἢ καὶ πλείονας τῶν νῦν ὄντων ἀνθρώπων καθ' ἑαυτοὺς σκεπτομένοις πλανηθῆναι ἐνδέχεται. πᾶσαν δὲ τὴν ἐκκλησίαν κοινῶς πλανηθῆναι ἀδύνατον ὅλως. διότι καὶ τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Πέτρον, πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσι τῆς ἐκκλησίας. Τί θέλω νὰ εἰπῶ μὲ αὐταῖς ταῖς μαρτυρίαις; ὕστερα ἀπὸ πολλαῖς ἄλλαις συνόδες, ὁποῦ ἔγιναν διὰ αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν, ἔγινε

ἡ ἐν

καὶ ὅλον ἕνα ἀφανίζεται, ἂν ὁ Θεὸς δὲν τὴν ἐπισκεφθῇ, καὶ ποῖα περικόπτει, εἰς ποῖαν τὰ ἔθνη γνωρίζουν γνωρίζοντας τὸν Θεὸν, καὶ ἀπὸ ποῖαν μεταγνωρίζουν καθημερινὸν εἰς τὴν θρησκείαν τῆς δαιμονιᾶς. τοῦτο τὸ βλέπομεν μὲ τὰ ὀμμάτιά μας, καὶ κάμνει χρεία νὰ τὸ εἰποῦμεν, καὶ νὰ ταπεινωθοῦμεν. καλὰ καὶ νὰ τὸ λέγει ἀκόμι καὶ ἀσεβέστατος Μελέτιος ὁ Πηγαδᾶς εἰς κάποιον τοῦ ἀπατᾶ παρδίσικον διάλογον, ἔτζη λέγοντας. ἡ ἀνατολικὴ ἐκκλησία δεινῶς ἤδη κεχέρσωται. καὶ ἂν ἕνα ἀμπέλι, ὦ ἀσυλλόγιστε ἂν θρέφεται πολλὰ χερσὸν (ὡς λέγεις) τί καλὸν ἐμπορεῖ νὰ ἔχει, τί καρπὸν ἐμπορεῖ νὰ κάμη. ὁμολογοῦμεν τὸ κακόν, καὶ νὰ τὸ μαζέψουν δὲν θέλουν. γράφει Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου εἰς τὸν βίον τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ λέγει. Πᾶν εἴτι ἐν τοῖς ἁγίοις τῶν Ἐπισκόπων συνεδρίοις πράττεται, τοῦτο πρὸς τὴν θείαν βού-

εἰς τὰ ἤθη, οὔτε ὅσον εἰς αὔξησιν τοῦ αὐτοῦ, μάλιστα καθημερινὸν τὸ χάνει, καὶ ὄχι ἐκείνη ὅπου τὸ κηρύσσει, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν καθημερινὸν γυρίζουν διάφορα ἔθνη, καὶ βασιλείαις εἰς θεογνωσίαν, καὶ εἶναι ἁπλωμένη εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Ἐκείνη ὅπου πέπτεται ἕνα καὶ μόνον σπουδαστήριον διὰ σοφίαν καὶ διδασκαλίαν, καὶ παιδεύουσιν τῶν νέων δὲν ἔχει, καὶ ὄχι ἐκείνη, ὅπου χωρὶς ὑπερβολήν, ἔχει χιλιάδες καὶ μυριάδες σοφοὺς, καὶ διδασκάλους, τόσον ἐκκλησιαστικοὺς, ὅσον καὶ κοσμικούς. καὶ ἄμποτες (ὦ Θεὲ θεῶν Κύριε) νὰ ἔπαυεν ἕως ἐδῶ τὸ κακὸν, ἢ νὰ ἀρχήναν νὰ ἐδιορθώνετον κἂν ἀπ' ἐδῶ καὶ ἐμπρὸς πλανᾶται βέβαια, καὶ πλανᾶ ὅποιος τέτοιαν γνώμην κρατεῖ. Ἀφήνω λοιπὸν τὴν αἰδεσιμότητά σου νὰ στοχασθῇ κατὰ ἀλήθειαν, διὰ ποίαν ἐκκλησίαν γρυκᾶται, τὸ πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς, καὶ ποῖα σχεδὸν ἀφανίσθηκε,

μένε, καὶ διὰ τὴν πνευματικὴν κυβέρνησιν, καὶ πῶς ἐμπορεῖ νὰ κυβερνηθῆ ἀπὸ ἀνθρώπους ἀγραμμάτους. καλὰ ἠξεύρει ἡ εὐλάβειά σου τὶ ἔλεγεν ὁ Γλυκέων Νεκτάριος, πῶς τὰ χωρία τῆς ἐπαρχίας του πασχίζοντας διὰ τὴν ζήτην ἕνα χρόνον τὰ εὕρισκε χριστιανοὺς, τὸν ἄλλον τὰ εὕρισκε μεταβαλμένα, (οἴμοι τῶν κακῶν) εἰς τὴν συχαντερὴν πίστιν τῆς Ἀραβικῆς ἀλουποῦς. Ἔξω νὰ ἐβγῆκε κανεὶς ἀπὸ τὸν νοῦν του, καὶ βέβαια ἐβγῆκεν ὅποιος εἰπῆ, ἢ λογιάζει ὅτι ὁ Θεὸς ἀφίνῃ τὴν ὀρθὴν ἐκκλησίαν νὰ ἐρημάζῃ, καὶ νὰ καταντᾷ καθημερινὸν εἰς τὸ μηδετίποτις, καὶ ἐκείνην ὅπου δὲν εἶναι ὀρθὴν νὰ τὴν αὐξαίνῃ, καὶ νὰ τὴν σκέπῃ, μὲ τόσα σκῆπτρα, τόσην σοφίαν, τόσην ἐλευθερίαν, καὶ μὲ τόσην ἀγιωσύνην. ἢ νὰ εἶναι τόσον ἄγνωστος νὰ λέγῃ, ὅτι ἐκείνη ἡ ἐκκλησία εἶναι ὀρθὴ, ὅπου πουπετα δὲν κηρύσσει τὸ Εὐαγγέλιον, οὔτε ὅσον

χρεία. ἀφῆτε παρούσης (λέγει ὁ λόγος) ἐξετήσω τὰ ἴχνη. ἂς ἰδῆ ὅποιος θέλει, ποῦ εἶναι ἡ Ἀνατολὴ εἰς τὴν ὁποῖαν ἦσαν τόσαις Ἐπισκοπαῖς, καὶ τόσαις Μητρόπολες; κάπου χίλιαις εἶχε μόνος ὁ Κωνσταντινουπόλεως. ποῦ εἶναι τοῦ Ἀλεξανδρείας ἡ Αἴγυπτος, ἡ Αἰθιοπία, καὶ ἡ μισὴ Ἀφρικὴ; ἡ ὁποῖα σήμερον οὔτε Ἐπισκόπους ἔχει, οὔτε κληρικούς, οὔτε κανονικούς, οὔτε ἐκκλησιαστικὰ ἄλλα ὀφφίκια, εἰμὴ τρεῖς, ἢ τέσσερες ἐκκλησίαις (καὶ ἐκείναις κρυμμέναις) εἰς ὅλην τὴν ἐπαρχίαν. ποῦ εἶναι τοῦ Ἀντιοχείας ἡ Συρία, ἡ Μεσοποταμία, καὶ ἡ Περσία; ποῦ τὸ Ἱεροσολύμων ἡ Παλαιστίνη ὅλη; ἄλλο δὲν μᾶς ἐπόμενε μόνον ἡ φήμαις, καὶ τὰ ὑπερηφανευτικὰ ὀνόματα, καὶ οἱ τίτλοι. πλὴν ταῦτα θρήνων, καὶ κλαυθμῶν ἄξια; τίς ἡ αἰτία τοῦ τόσου κακοῦ; ἀφήνω νὰ εἰπῶ διὰ τὴν κατάστασιν αὐτῆς τῆς ὀλίγης ἐκκλησίας, ὁποῦ ἐπόμενε,

μενε,

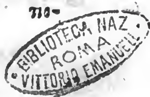
ἐκείνη ἡ ἐκκλησία νὰ ἐλειτούργα μὲ ἄζυμον, καὶ μὲ ἄζυμον ἐλειτούργησαν τόσοι ἁγιώτατοι Ἀρχιερεῖς, καὶ Ἱερεῖς, καὶ μιᾶς, καὶ ἄλλης ἐκκλησίας Ἅγιοι. καὶ ποτὲ δὲν ἦτον κακὸν, οὐδὲ αἴτιον σκανδάλου, καὶ ὅταν ἠθέλησεν ἐκεῖνος ὁ ἀρχηγὸς, καὶ πρῶτος τοῦ χίσματος, τότε ἔγινε κακὸν τὸ ἄζυμον, καὶ ἀρκετὸν νὰ χισθοῦν ἡ ἐκκλησίαις. ἂς δείξουν λοιπὸν εἰς ποίαν Συνοδον ἐδιαλέχθησαν διὰ τούτην τὴν ὑπόθεσιν, καὶ ἐνίκησαν, καὶ διὰ τοῦτο ἐχωρίσθησαν ἀπὸ τὴν καθόλου ἐκκλησίαν. ἂς δείξουν εἰς τίνος Βασιλέως, Πάπα, ἢ Πατριαρχῶν καιρόν. ἂς ἰδῇ καλὰ ἡ εὐλάβειάσου, ὅτι ἀφόν τις ἄρχισε τὸ χίσμα κοντὰ ὀκτακόσιοι χρόνοι σήμερον, ὅλον ἕνα οὔτε ἡ Βασιλεία, οὔτε ἡ ἐκκλησία ὀρθοπόδισεν, οὔτε ἐπρόκοψεν ὀλίγον τίποτες, μόνον ὑπάγει πάντα εἰς τὸ χειρότερον. ὅλοι οἱ θρόνοι ἐρήμαξαν, ὅλοι ἀφανίσθησαν, καὶ τούτου ἀπόδειξις δὲν κάμνει

χρεία.

εἶπι ἐφανη ἑνὸς Βασιλέως, ἢ ἑνὸς Πατριάρχε ἐκεῖνο νὰ γίνεται χωρὶς οἰκεμενικὴν Σιιύοδον, καὶ νὰ χίζουν τὴν ἐκκλησίαν, τὴν ὁποῖαν ὁ Θεὸς θέλει νὰ εἶναι μία, ὡσὰν ἔκαμεν ὁ σκοτεινὸς ἐκεῖνος Φώτιος ὁ Βεκλᾶς μὲ συνέργειαν Μιχαὴλ τε οἰνοπότε λεγομένε, καὶ τε ἀσηγησάτε Βάρδα, καὶ πάλιν μετὰ τὴν διόρθωσιν ἐκείνων τῶν σκανδάλων διαμέσου τε εὐσεβες Βασιλέως Βασιλείε, ἢ οἰκεμενικῆς Συνόδε. κάποιος Μιχαὴλ Κηρουλᾶς, ἢ ἄλλοι μὲ ἰδιάντους ἐξουσίαν, χωρὶς συνδρομὴν τῶν ἄλλων Πατριαρχείων, διὰ ἀνθρώπινον πάθος καὶ μῖσος, εὔγαλαν τὸ ὄνομα τε Πάπα ἀπὸ τὰ δίπτυχα. διότι ἔτζη σοῦ ἐφανη ἐκείνων. ἡ ἀφορμὴ λέγουν, ὅτι λειτουργᾶ μὲ ἄζυμον ἄρτον. ἢ δὲν σοῦ ἄφηνε τὸ πάθος νὰ λογιάσουν ὅτι τὸ ἄζυμον εἶναι Παραδόσιον εἰς τὴν Ρωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν· ἐπειδὴ καὶ πανίοτινὰ

τιοχείας Γ'ωάννε, όπε ή τρίτη Συύο-
δος ἐμβῆκε νὰ κάμη. διότι αὐτὸς ὁ
Ἀντιοχείας Γ'ωάννης εἶχε καθήρη (ὡς
ἐλογιάζω) ἀδικάτατα τὸν ἅγιον Κύ-
ριλλον, καὶ Μέμνονα τὸν Ἐφέσε Ἐπί-
σκοπον. μόνον ἔγραψαν εἰς τὴν Ῥώ-
μην νὰ ἔλθη ἡ ἀπόφασις ἀπὸ τὸν Πά-
παν Κελεστῖνον. καὶ ἐστέκεταν μία Συύο-
δος, καρτερῶντας τὴν ἀπόφασιν. ά-
μὴ δι' αὐτὰ πλατύτερον ἐγράψαμεν
εἰς τὸ βιβλίον, τὸ περὶ Συνόδων. Ὁ
ἅγιος Γερμανὸς εἶπε τε Λέοντος τε
Ι'σαύρε, ἐγὼ πίσιν δὲν ὑπογράφω χω-
ρὶς οἰκουμενικὴν Συύοδον. μὲ τί δί-
καιον τὸ λοιπὸν οἱ ἀνατολικοὶ κάθε ὀ-
λίγον ἐχωρίζονται ἀπὸ τὴν ἐκκλη-
σίαν τῆς Ῥώμης, χωρὶς οἰκουμενικῆς
Συνόδε ἀπόφασιν; διὰ νὰ χωρισθῇ
ἕνα Πατριαρχεῖον ἀπὸ τὸ ἄλλο, καὶ ἀπὸ
τὴν ἑνότητα τῆς ἐκκλησίας κάμνει χρεία
Συύοδος εἰς τὸ κοινὸν, διὰ νὰ εἰπῇ
κάθε μέρος τὰ δικαιώματά τε, ὄχι

μης, ἐ ἀπὸ ἐκεῖνον ἐκαρτερεῦσε τὴν διόρθωσιν, ἐ εἰρήνην τῆς ἐκκλησίας, ἐ τὸν διωγμὸν τῶν αἱρετικῶν. ἐ φανερὸν εἶναι τοῦτο ἀπὸ πολλὰ καὶ ἄλλα, ἐ μάλιστα ἀπ' αὐτὸ, ὅπου ἔρχομαι νὰ εἰπῶ. Ο' ἅγιος Κύριλλος Α'λεξανδρείας, καλὰ ἐ νὰ ἐγνώριζε φανερὰ τὸν Νεστόριον Πατριάρχην τῆς πόλις αἱρετικὸν ἐ βλάσφημον, ἤξευρε μὲ τοῦτον ὅλον, καὶ μὲ χαρᾶς τὸ ἐφύλαγεν, ὅτι ἐ δὲν κανονίζειν τὰς ἐκκλησίας, αὐτὸ τοῦ Ρ'ωμαίων Ε'πισκόπου, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐτόλμησεν ὁ εἰρηνικὸς Αρχιερεὺς μὲ ἰδιαίτου ἐξουσίαν νὰ χωρίσῃ ἀπὸ τὴν κοινωνίαν τοῦ Νεστορίου, ἑνὸς Πατριάρχου, καλὰ ἐ αἱρετικοῦ, χωρὶς τοῦ ὑψηλοτέρου θρόνου τῆς Ρ'ώμης, ἤγουν τοῦ ἁγιωτάτου Κελεστίνου, χωρὶς νὰ τὸν ἀποφασίσῃ ὁ θρόνος ἐκεῖνος διὰ αἱρετικὸν, αὖ δὲν διορθωθῇ, μὲ τῆς οἰκουμενικῆς Συνόδου ἀπόφασιν. τὸ αὐτὸ λέγω καὶ διὰ τὴν καθαίρεσιν τοῦ Α'ντιο-

καὶ διώχνουσιν ἐκείνους, ὁποῦ πέμπονται ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν, καὶ διὰ τοῦτο ἐμπορεῖ καὶ αὐτὸς νὰ εἰπῇ τὴν ἀνατολικὴν ἐκεῖνο, ὁποῦ κάποτε ὁ κοινὸς δεσπότης Χριστὸς εἶπε τὴν Ἱερουσαλυμιτὴν· ποσάκις ἠθέλησα συναγαγεῖν ὑμᾶς, καὶ οὐκ ἠθελήσατε. πόσαις βολαῖς τὰ ἐγύρευψεν; εἰς πόσαις Συνόδαις τοπικαῖς καὶ οἰκουμενικαῖς (παρούσης τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας) ἐνώθηκε; πόσαις διάλεξες ἔγιναν; ἰδὲ καλὰ ἡ αἰδεσιμότης σου, ἂς ἰδῇ ἱστορίαις, καὶ θέλει εὕρει αὖ ἐκεῖνο, ὁποῦ λέγομεν εἶναι ἀλήθεια, ἢ ὄχι. θέλεις εὕρειν ὅτι ἡ ἱερὰ Ῥωμαίων ἐκκλησία, οὔτε κρατεῖ, οὔτε κηρύττει, οὔτε διδάσκει τίποτε σήμερον, ὁποῦ νὰ μὴν τὰ ἐκράτει, καὶ πρὶν τοῦ σχίσματος, ὅταν ἤμεθαν αὐτάμα. εἰς ὅλαις ταῖς οἰκουμενικαῖς Συνόδαις τίποτες δὲν ἔλεγαν οἱ Πατέρες μας, μόνον ἔδιδαν τὴν πρεπάμενην ὑποταγὴν τοῦ Ἐπισκόπου τῆς Ῥώμης,

χρεῖος μεγάλο ἔχει, ὡς λέγεις ὀρθοδόξότατα, νὰ τὰ ἀναζητᾶ καὶ νὰ μὴν ἀμελῇ. ἀμὴ ὅταν τὰ πρόβατα δὲν ἀκούουν τοῦ Πέτρου, τὶ θέλεις νὰ πάθουν μακραίνοντας ἀπὸ τὸν βοσκὸν, καὶ ἀπειθῶντας εἰς τὸν αὐτόν. τὶ ἄλλο παρὰ νὰ ἀκούσουν ἀπὸ τὸν αφέντην καὶ ποιμεναρχην Χριστόν· ὁ χαλασμός σου Ἰσραὴλ ἀπὸ ἐσένα εἶναι. Λογιάζει ἡ αἰδεσιμότης σου, καὶ δὲν ἀναζητᾶ ἡ ἀγάπη τῆς Ῥώμης τὰ πρόβατα τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, ἢ δὲν ἔχει καὶ ἐκείνων τὴν ἔννοιαν. ἐμεῖς αὐτοὶ καὶ ἴδαμεν, καὶ μάρτυροῦμεν πόσαις συνάξες κάθε ὀλίγον δι' αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν γίνονται, καὶ ποτὲ δὲν λείπει νὰ μὴν πέμπει ἡ ἱερὰ σύναξις ἀπὸ τὸ ἴδιον γένος τῶν Γραικῶν σοφοὺς ἀνθρώπους νὰ διδάσκουσι τὸν λαὸν, καὶ νὰ κηρύσσουσι τὸ Εὐαγγέλιον. ἀλλὰ δὲν ἀκούουσιν οἱ πολλοί. ἀλλὰ δὲν πείθονται, μόνον καταφρονοῦσιν ἐκείνους, ὅπου πέμπουσι,

φθαρῇ ἡ ἐπιμέλειά του, καὶ ἡ ποιμαντικὴ του φροντίδα, φανερὸν, ὅτι εἰς τοῦ πλέα οιμὰ τόπους πολλάκις ἡ αὐτὴ εὐκολώτερα, καὶ ἴσως καλλιότερα. Γινώσκει λοιπὸν ὁ Ῥώμης Ἐπίσκοπος τὰ πρόβατά του, καὶ γινώσκεται ἀπὸ τὰ αὐτὰ, καὶ κυβερνᾷ ἐκεῖνα, ὅπου πείθονται, καὶ γυρεύει ἐκεῖνα, ὅπου δὲν πείθονται, καὶ ποτὲ δὲν παύει εἰς τὸ νὰ χρειάζεται τὴν Ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις, καὶ αὐτοῖς δαίμοσι φοβερὰν ποιμαντικὴν του ἐξουσίαν.

Χρεία μὲ τοῦτον ὅλον (εὐλαβέστατε κύριε Ἰωάννη) νὰ γνωρίζουν καὶ τὰ πρόβατα τὸν βοσκόντων, καὶ νὰ τοῦ πείθονται, καὶ νὰ ἀκούουσι τὴν φωνήν του· Γινώσκω (λέγει ὁ Χριστὸς ὁ ἄκρος βοσκὸς) τὰ ἐμὰ, καὶ γινώσκομαι ὑπὸ τῶν ἐμῶν. Ἀληθινότατον εἶναι, ὅτι ὅσοι ἔχουσι τὸ ἱερώτατον Βάπτισμα, καὶ τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, κἂν τε θέλουσι, καί τε μὴ, πρόβατα εἶναι τοῦ Πέτρου, καὶ

χρέος

ὁποίους πολλότατοι μαρτυρεῦσι διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ ὡσὰν εἰς τοὺς ἀπερασμένους διωγμοὺς τῶν εἰδωλολατρῶν, εἰς τοὺς ὁποίους τόπους γνωρισμὸν τοῦ Εὐαγγελίου ποσῶς δὲν εἶχαν, καὶ σήμερον εἶναι ἔθνη, καὶ ἐπαρχίαις ὁλάκαιραις χριστιανοὶ, πόσαις ἐκκλησίαις, πόσα μοναστήρια, πόσα σπουδαστήρια, ὁποῦ λάμπει περισσότερον ἀπὸ τὸν ἥλιον ἡ πίστις τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὑπάγει, χάριτι Θεοῦ, αὐξαίνωντας, φανερὸν ὅτι ὁ Πάπας δὲν ποιμαίνη τὸν ἑαυτόν του, οὔτε εἶναι Σίμων καθεύδων· μόνον Πέτρος ποιμαίνων, καὶ κυβερνῶν τὴν ἐκκλησίαν, καὶ αὐξαίνωντας τὸ Εὐαγγέλιον, ἁπλώνωντάς το εἰς ὅλον τὸν κόσμον, εἰς Ἀνατολὴν καὶ Δύσιν, καὶ τόπος δὲν εἶναι, ὁποῦ νὰ μὴν κηρύττεται· μάλιστα εἰς τοὺς καιροὺς τούτους. καὶ τοῦτο ὁποῦ λέγω ἂν ἤθελε κανεὶς νὰ τὸ ἀποδείξῃ, ἤθελεν ἦσται ἱστορίας ἔργον καὶ ὄχι ἐπιστολῆς ἀπόκρισις. καὶ ἂν εἰς τὸν τόσον μακρεὰ κόσμους

φθά-

Σύνοδος, καὶ δὲν κηρύσσει τὴν πίστιν ὡς στοχαζομένην ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ Πέτρου, ὡς λέγει ἡ ἕκτη Σύνοδος, μόνον γυρεύγει δουλείαις ἐδικαῖς του, καὶ ὄφφικος τοῦ λόγου του μικρὸν, καὶ δὲν ἀγρυπνᾶ διὰ τὰ πρόβατα, ὅπου ὁ Θεὸς ἔβαλεν εἰς τὰ χέρια του, ἂς ἠξεύρῃ βέβαια ὅτι τότε εἶναι Σίμων καθεύδων καὶ ῥαθυμῶν, καὶ ὄχι Πέτρος ποιμαίνων, καὶ ἀγρυπνῶν.

Ἀμὴ ἂν αὐτὸς τὴν ἐκκλησίαν, ὅπου τοῦ ἔδωκεν ὁ Θεὸς, τὴν βόσκη, καὶ ἀγρυπνᾶ διὰ τ' ἐκείνην, τόσον εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς οἰκουμένην, ὅσον καὶ εἰς τὸν λεγόμενον νέον κόσμον, καὶ εἰς ταῖς Ἰνδίαις, καὶ διὰ μέσου ἀναριθμήτων Ἱερομονάχων, καὶ Διδασκάλων τοῦ ἱεροῦ τάγματος, καὶ διὰ μέσου τόσων σοφωτάτων Ἐπισκόπων κηρύσσει καὶ καθημερινὸν ἐξαπλώνει τὸ Εὐαγγέλιον, πέμποντας κάθε χρόνου ὁσιωτάτους, καὶ σοφωτάτους ἄνδρες, ἀπὸ τοῦ

ὁποί-

γράφει, καὶ ὄχι χωρὶς προσάπτονον λέγει εἰς τὴν ἐπιστολὴν τις διὰ τὸν Ῥώμης Ἐπίσκοπον εἰδικῶς εἰς αὐτὰ τὰ λόγια ἤγουν.

» Ποῦ εἶναι ὁ μακαριώτατος
» Πάπας, ὅπου λέγεται Ποιμε-
» νάρχης καὶ τοῦ Πέτρου διάδοχος, τοῦ
» ὁποίου ὡς καὶ τοῦ Πέτρου εἶπεν ὁ Χρι-
» στὸς ποίμαινε τὰ πρόβατά μου. πῶς
» δὲν τὰ ζητᾷ; ποῦ εἶναι ἡ ἀγάπη;
» μὴ καὶ αὐτὸς, ὡς οἱ πολλοὶ, ποιμαίνει
» τὸν λόγον τε, καὶ δὲν τοῦ μέλει διὰ τὰ
» πρόβατα;

Ἀποκρίνομαι τῆς αἰδεσιμότητός σου καὶ λέγω. ἀλήθεια εἶναι ὅτι ὅταν ὁ Πάπας δὲν ἔχει ἀγάπην εἰς τὰ πρόβατά του. καὶ ὅταν ποιμαίνῃ τὸν λόγον του, καὶ ὄχι τὰ πρόβατα ὡς Ποιμενάρχης, καὶ δὲν φυλάγῃ τὸ ἀμπέλι ὡς ἀμπελουργὸς, καθὼς τὸν κράζει ἡ τετάρτη

Σύ-

μίσησα, ὅμως ὄχι χωρὶς δάκρυα, δεόμαι, καὶ παρακαλῶ τὸν Θεὸν νὰ ἐπισκεφθῇ τὸ ἀμπέλιτε, καὶ νὰ βάλῃ ἐργάταις ἐπιμελεῖς εἰς ἐκεῖνο, καὶ νὰ σοῦ φωτίσῃ, καὶ νὰ σοῦ δώσῃ αἰτίαν νὰ γνωρίσουν τὴν ἀφορμὴν τοῦ τόσου κακοῦ, καὶ νὰ ἐπιστρέψουν ἐκεῖ ὅπόθεν ἐβγήκασι. Τοῦτο ὅπου ἐδῶ γράφω, καὶ λέγω, καὶ διαμαρτύρομαι οὔτε μόνος, οὔτε πρῶτος τὸ ἴδα, οὔτε μόνος τὸ λέγω. πολλοὶ καὶ ἄλλοι περὶ πέρι μας τὸ ἔκλαυσαν, καθὼς καὶ ἡ αἰδεσιμότης σου κάμνει, καὶ καθὼς εἰς τὰ βιβλία, ὅπου ἐτύπωσαμεν πλατύτερον τὸ ἴδε. τοῦτο λοιπὸν λέγω διὰ νὰ βεβαιώσω καὶ ἐγὼ αὐτὸς τὸ παράπονον, ὅπου ἔχεις πρὸς σοῦ δικούς μας, πῶς δὲν σοῦ κόφτει παντάπασι διὰ γράμματα. τὸ ἄλλο διὰ νὰ δείξω πῶς ἐπιθυμῶ νὰ γιατρευτῇ τὸ τόσον κακόν. υἱὲ ἀνθρώπου, λέγει ἡ Γραφή, λάλει καὶ μὴ σιώπα. Ὅσον διὰ τὸ ἄλλο, ὅπου ἡ αἰδεσιμότης σου

γρά-

Ἀποκάλυψιν. Δίκαιον εἶναι λοιπὸν εἰς τοῦτην τὴν ὑπόθεσιν νὰ εἰπῆ καγεὶς, ὄχι ἐκεῖνο τοῦ ἐθνικοῦ ῥήτορος Ἀριστείδου, ὁ ὁποῖος κάποτε κλαίοντας τὴν πατρίδατου τὴν Σμύρναν χαλασμένην ἀπὸ τὸν σεισμὸν, ἔτζη εἶπε: ποῖος ταῦτα Σιμωνίδης θρηνήσει; ποῖος Πίνδαρος; τίς χορὸς ἄξιον φθέγξεται τοιούτου πάθους; μόνον. ποῖος ταῦτα Ἱερεμίας θρηνήσει, ποῖος Ἡσαΐας; ποῖος Προφήτης. ἢ καθὼς λέγει ὁ Θεολόγος Γρηγόριος εἰς τὸ ἐγκώμιον τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου. Ὦ, τίς Ἱερεμίας ὀδύρεται τὴν ἡμετέραν σύγχυσιν καὶ σκοτόμαιναν ὁ μόνος εἰδὼς ἐξισοῦν θρήνοις πάθεσιν. ἕνα καὶ μόνον με ἀναγκάζει νὰ ἡσυχάζω, ὅτι ὁ Θεὸς ἄδικος δὲν εἶναι, καὶ πείθομαι κυβερνήσει τῇ ἀνωτάτῳ. καλὰ καὶ ὁ Προφήτης νὰ μοῦ δίδῃ ἄλλαν τέτοιας λογῆς ἀνθρώποις νὰ σοῦ μισήσω λέγωντας, σοῦ μισοῦντας σε κύριε ἐμίσησα.

πόθον ϗ ἀγάπην νὰ δείξω ἐκεῖ γράμματα, καὶ νὰ γένη ἀσκεδαστήριον, εἰς τὸ ὁποῖον νὰ εἶναι κατὰ διαδοχὴν ἕνας διδάσκαλος ὀπίσω ἀπὸ τὸν ἄλλον. λογιάζωντας ἐγὼ ὅτι ἀπὸ λείψιμον διδασκάλων ἀρείσκοντας εἰς τόσην ἀμαθίαν. ἐπρόβαλα τοῖς λοιπὸν τὴν σκοπὸν, καὶ τὴν καλὴν γνώμην, ὁποῦ εἶχα διὰ νὰ δείξω, καὶ διὰ τοῦτο ὑπῆγα ἐκεῖ. ἐγύρεψα νὰ μοῦ δώσουν δύο ἢ τρεῖς νέους διὰ νὰ σπουδάζουν, ϗ μέσα εἰς ὀκτὼ, ἢ δέκα χρόνους μὲ Θεοῦ βοήθειαν, νὰ τοὺς δείξω καὶ γραμματικὰ, ϗ ἐπιστημονικὰ μαθήματα. πολλοὶ νέοι, ϗ ἱερομονάχοι τινὲς ἐπεθύμουν οἱ πτωχοὶ νὰ σπουδάζουν, καὶ ἔβαλαν καὶ ἀρχὴν, ἀμὴ οἱ γέροντές των, ἄνθρωποι ἀπαίδευτοι, ἐμπόδισαν αὐτὸ τὸ καλόν. καὶ ἔτζη ἐγὼ βλέποντάς τους ἄγρια δίχως, ἐμίσεψα ἀπὸ ἐκεῖ, τοῦτο μόνον λέγοντάς. ὁ ῥυπῶν ῥυπωσάτω ἔτι. καὶ τοῦ διεβάζομεν εἰς τὴν

Ἀπο-

ἐφόδιον εἰς ψυχῆς σωτηρίαν τὰ μαθήματα, λέγει ὁ Χρυσόστομος, τοῦτοι οἱ καλοὶ δὲν θέλουν νὰ εἶναι ἀναγκαῖα πρὸς σωτηρίαν τὰ γράμματα. εἰδὲ μὴ, ἂς μᾶς δείξουν, ποῦ, εἰς ποῖον τόπον, ἢ χώραν εὑρίσκονται αὐτὰ τὰ χρειαζόμενα εἰς σωτηρίαν. διὰ τοῦτο αὐτῶ καὶ κάτω ἄλλο δὲν λέγουσι μόνον, τί τὰ θέλομεν τὰ γράμματα; ἡ Σύνοδες ἔλυσαν, ἔδησαν, τίς ἡ ἀνάγκη πλέον τῶν γραμμάτων; αὐτὰ εἶναι τὰ θαυμαστάτους λόγια, καὶ ἡ θαυμασίτων ἀποκρίσεις καὶ διαφένδευψις. Δὲν ἐμποδῶ εἰς αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν, ἂν δὲν ἀναφέρω καὶ τῆς αἰδεσιμότητός σου ἐκεῖνο, ὅπου ἐσυνέβη ἐμένα τοῦ ἰδίου. ἐγὼ αὐτός μου, γυρίζοντας ἀπὸ τὴν σοφωτάτην, καὶ εὐδαιμονεστάτην Ἰταλίαν, ὄντας νέος, καὶ ὀλιγώτατος καιρὸς ὅπου ἔλειπα ἀπὸ τὰ διδασκάλεια, ἐπῆγα ἐπὶ τὸ αὐτὸ τοῦτο χαιρόμενος εἰς ἕνα κάποιον μοναστήρι γραμμάτος

πό-

τὰ ὁποῖα καὶ διὰ τὸν τρόπον, ὅπου τὰ ὑπηρετοῦσιν ἐτοῦτες τοῦ καιροῦ, εἶναι ἄλλος θεῖος, καὶ ἄλλο οὐαί. ὅπερ ἀτροφία σώματι, τοῦτο ἀπαιδευσία ψυχαῖς, λέγει ὁ Χρυσόστομος. Σῶμα ὅπου δὲν τρώγει, καὶ ψυχὴ ὅπου δὲν διδάσκεται, τί ἄλλο ἐμπορεῖ νὰ πάθη παρὰ νὰ ἀποθάνη. Τρομερὰ εἶναι μὰ τὴν ἀλήθειαν τοῦ ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας τὰ λόγια, ὅπου λέγει εἰς αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν εἰς κάποιαν του ὁμιλίαν καθὼς εὑρίσκεται εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς τρίτης Συνόδου. Τοῖς ἐν σκότει καὶ νυκτὶ διάγουσι, καὶ τὴν τῆς ἀγνοίας ἀχλὺν εἰς νοῦν ἔχουσι, καὶ καρδίαν, παλαίει καὶ μάχεται ὁ Χριστὸς, ἐχθροὺς γὰρ ἡγεῖται. οὐ μάχεται δὲ τοῖς ἐν φωτὶ γεγονόσι, καὶ τοῖς τὸν νοητὸν ὄρθρον ἔχουσι κατὰ νοῦν. ἂν εἰς τοῦτο τὸ γένος εὑρίσκεται ἄκρα ἀπαιδευσία, ἢ ὄχι, ἂς τὸ ἰδῇ ὅποιος θέλει, καὶ ἂς κάμῃ αὐτὸς τὸ συμπέρασμα. μέγα

ἐφό-

τὰ ἀπουδασήεια, καὶ ἄλλα πολλὰ χρειαζόμενα εἰς τὴν φύλαξιν τοῦ ἀμπελιοῦ, τουτέστι τῆς ἐκκλησίας. καὶ σιμὰ εἰς τοῦτα ὅλα χρεία καὶ τὸ βλασφήμημα, θέλω νὰ εἰπῶ, τὸ ῥίψιμον, διώξιμον, καὶ ὁ παιδευμὸς τῶν κακῶν, ἀμαθῶν καὶ ἀκυβερνήτων κυβερνητῶν, οἱ ὁποῖοι ὡς ἀνωφέλετοι ποιμένες χαλοῦσι τὸ ἀμπέλι τοῦ Θεοῦ, κατὰ ποῦ λέγει ὁ θειότατος Ἱερεμίας. Τοῦτα ὅλα, ὡς φαίνεται καθαρώτατα, λείπουσιν ἀπ᾽ αὐτὸ τὸ γένος. Καὶ διὰ τοῦτο τὸ λείψιμον, οὔτε Ἐπίσκοπος μιλεῖ, οὔτε ἄρχων, οὔτε ἀρχόμενος. καὶ τοῦ ἐρευνᾶτε τὰς γραφὰς Κυριακοῦ ὁρισμοῦ, κανεὶς δὲν τοῦ ἐνθυμᾶται; Πῶς λοιπὸν νὰ μὴν χαλασθῇ τὸ ἀμπέλι; Πῶς νὰ μὴν χερσωθῇ; Πῶς νὰ μὴν γένῃ παντάπασιν ἄκαρπον; Πῶς νὰ σωθοῦν αἱ ψυχαῖς; Πῶς νὰ θεαφοῦν τὴν οὐράνιον σοφίαν; Πῶς νὰ ὑπηρετηθοῦν τὰ μυστήρια τῆς ἐκκλησίας; διὰ

τὰ

καρπόν. κάμνει κλήματα ἀλήθειαι, διὰ νὰ μὴν εἰπῶ κατὰ τὸν Προφήτην ἀγκάνθια. καὶ ἂν τύχῃ πουθενὰ, κατὰ τὸν Ἱερεμίαν, κάμνει καὶ καμίαν ἐπιφυλλίδα, ἤγουν καμπανοὺς ἐπάνω εἰς τὰ φύλλα, ἀμὴ σταφύλια διὰ πατητῆρι, καὶ κρασὶ διὰ τὸ κηλάρι, βέβαια δὲν κάμνει εἰς δούλεψιν τῶν ἀνθρώπων. μὴ τὸ βάλουσιν εἰς τὸν νοῦν των τέτοιας λογῆς ἀμπελουργοί. Φανερὸν λοιπὸν, καὶ ἂν δὲν τὸ εἰπῶ, ὅτι κλάδευμα, σκάψιμον, φραγμὸς, καὶ φύλαξις τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀμπελιοῦ, ἄλλο δὲν εἶναι, εἰμὴ τὰ ἡ θεία Γραφή. οἱ ἐξηγητάδες τῆς αὐτῆς, οἱ διδασκάλοι τῆς ἐκκλησίας, οἱ κανόνες τῶν Ἀποστόλων, καὶ τῶν Συνόδων οἱ σοφοὶ, καὶ νόμιμοι Ἐπισκόποι, ἐκεῖνοι ὁποῦ σεβαίνουσιν ἀπὸ τὴν θύραν, καὶ ὄχι ἀλλοῦθεν. Τὸ καθημερινὸν κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου εἰς τὸν κοινὸν λαόν. ἡ χρονικαῖς τῶν Ἐπισκόπων ἐπίσκεψις εἰς ταῖς ἐπαρχίαις,

τὰ

τας καλὰ, ὅτι εἴτε σφάλλουσιν, εἴτε μὴ, κανεὶς δὲν ἐμπορεῖ νὰ κρίνῃ, ὄντας ὁμοίως αὐθέντες. καὶ θαῤῥοῦν νὰ λέγουν, οὐκ ἔστιν ἔτι Προφήτης, καὶ ἡμᾶς οὐ γνώσεται ἔτι, εἴτε ὀρθὰ διεβάζομεν, ἢ ὄχι. Αὐτὰ ἔφεραν τὴν αὐτυπομόνητον σκλαβιὰν ἱερέων ἄρειστε Ἰωάννη, διὰ τὴν ὁποῖαν καὶ αὐτὰς εἶναι τὰ μᾶς γράφεις κλαίεις ἀπαρηγόρητα μὲ κάθε δίκιον, ὡς καὶ ἄλλοι πολλοί. Αὐτὰ εἶναι ἀφορμὴ νὰ παγαίνῃ τὸ κακὸν ὅλον ἕνα ἐμπρὸς. Αὐτὰ, καὶ ὅμοια τούτων κατενεμήσαντο, καὶ κατεπάτησαν τὸ ἀμπέλι, ἤγουν τὴν καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίαν, ὁποῦ ἐφύτευσεν ἡ δεξιὰ τοῦ Θεοῦ. αὐτὸς εἶναι ὁ ἄγριος μονιός. ἐγὼ δὲ ἀπαιδευσίας ἀγριώτερον θηρίον δὲν εὑρίσκω. Θαυμάζω πολλὰ μὰ τὴν ἀλήθειαν ἐκείνους, ὁποῦ θέλουν ὅτι ἕνα ἀμπέλι, τόσοις χρόνοις ἄκλαδον, ἄσκαφον, ἄφραγον, ἀβλαστολόγητον, τόσον καιρὸν ἀφύλακτον, διὰ τὸν ἀμελῆ ἀμπελουργὸν, νὰ ἐμπορῇ νὰ κάμῃ

θερπον, εἰς τὸν ὁποῖον νὰ ξομολογοῦν
καὶ νὰ φυλάγουσι τὸν ὁρισμὸν τῆς ἐκ-
κλησίας, καὶ ἂν ἐξομολογηθῇ καὶ τινὰς
εἰς αὐτοὺς μὲ τὶ εὐλάβειαν, ἢ μὲ ποίαν
λύσιν τῶν ἁμαρτιῶν. ὁμολογοῦμε τὸ
κακὸν ὁποῦ ἔχομεν, καὶ νὰ τὸ διορθώσωμεν
δὲν θέλομεν. ἀληθινὰ ἐπλήθυναν αἱ
ἀσθένειαι ἡμῶν, καὶ ἐτάχυναν, καὶ ἀπο-
λόμεθα (ὡς λέγει εἰς τὸν Ἰὼβ) διὰ τὸ
μὴ ἔχειν ἡμᾶς σοφίαν, ἡ ὁποῖα μόνη
εἶναι τήρησις καὶ νόμου, καὶ ἐντολῶν. καὶ
τοῦτο ὅλον τὸ παθαίνομεν οἱ καλοίμας
ἀδελφοί, διότι τὸ δράξασθε παιδείας,
μή ποτε ἀπολεῖσθε ἐξ ὁδοῦ δικαίας
κατὰ τὴν Κυριακὴν ὀργὴν, δὲν τὸ βά-
ζομεν εἰς τὸν νοῦν των. διότι ἂν τὸ ἐλό-
γιαζαν, οὔτε ἐκεῖνοι ἐχειροτονοῦσαν τέ-
τοιους ἀνθρώπους, οὔτε αὐτοὶ ἐχειροτο-
νοῦνται πρίχου νὰ μάθουν, μὴ ἠ-
ξεύροντας οἱ πολλοὶ κἂν νὰ ἀναγνώ-
σουν. ἀλλὰ μήτε αὐτοὺς μέλει διὰ
ἐκείνους, ὁποῦ τοὺς ἀκούουσιν, ἠξεύρον-

δεσπμότης σου τὸ γράφει. Διδάσκαλον σοῦ ἔπεμψεν ὁ Θεὸς, ὅπου ἐμπορεῖ χωρὶς πλερωμὴν νὰ σοῦ δείξῃ, καὶ αὐτοὶ νὰ μάθουν δὲν θέλουν, καὶ ἐμποδίζουν καὶ σοῦ ἄλλους. αὐτοὶ οὐκ εἰσέρχονται, καὶ σοῦ εἰσερχομένους καλύουσιν. ἂν δὲν εἶχαν διδάσκαλον, χρεία ἦτον νὰ τὸν γυρεύουν, ἔχουσίν τον, καὶ δὲν τὸν δεχθοῦνται: διὰ τοῦτο καιρὸς νὰ σοῦ εἰπῇ τινας, τὸν στίχον ἐκεῖνον τοῦ Πυθαγόρου.

Τλήμονες, οἳ τ' ἀγαθῶν πέλας ὄντων οὐκ ἐσορῶσιν οὔτε κλύουσι ... οὐδὲ κλύουσι... Κόπους ἀνωφελεῖς, ἀμπέλια, χωράφια, καὶ ζευγάρεια, προτιμοῦσι τῆς σοφίας, καὶ τῆς μαθήσεως. καὶ διὰ τοῦτο φοβοῦμαι μήπως, καὶ κατὰ τὸ λέγει ὁ Προφήτης, τὸν κόπον αὐτῶν ἐνώπιον αὐτῶν ἀλλότριοι κατέδεσιν. εἰ δὲ καὶ τοῦτο εἶναι ἀναγκαῖον δεῖ τοῦτο ποιῆσαι, κἀκεῖνο μὴ ἀφιέναι. Τί καλὸν εἶναι τοῦτο; δὲν εἶναι μοναστήρι, ὅπου νὰ ἔχῃ κανένα παιδεμένον ἄν-

ἡ ὁποῖα φροντίζει πῶς νὰ αὐξαίνῃ ἡ πίστις τῶν Χριστιανῶν, ὑπῆγα εἰς καμπόσα μοναστήρια, ὁποῦ εἶναι ἐδῶ τὸν Γύρο καὶ μᾶς γνωρίζουν, καὶ ηὗρα πῶς δείχνω γράμματα χωρὶς καμίαν πλερωμήν, καὶ εἶπα πολλὰ τῶν πατέρων ἐκείνων, ἐπρόβαλα πολλὰ, Γραφῆς, Πατέρων ἁγίων, καὶ διδασκάλων, εἶπα πολλοὺς λογαριασμοὺς, ὅτι ἔχουν μεγάλην χρείαν ἀπὸ γράμματα, διὰ τοῦτο νὰ στείλουν ἀπὸ κάθε μοναστήρι ἕνα, ἢ δύο ἀδελφοὺς διὰ νὰ μάθουν κάποιον τι, ὄντας μεγάλη ἀνάγκη, καὶ μάλιστα διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τῶν μυστηρίων. Τί νὰ εἰπῶ τῆς αἰδεσιμότητός σου. ἐπήθησαν εἰς τὰ λόγια μου τόσον μόνον ὥστε ποῦ μᾶς ἔβλεπαν ἐμπροστά των. για μιὰ ἡ ζηλία εἰς τὴν μέσην των, καὶ πολὺ τὸ, διὰ τί νὰ μάθῃ ἐκεῖνος καὶ ἐγὼ ὄχι; διὰ τί νὰ σπουδάζῃ ἐκεῖνος καὶ ἐγὼ νὰ δουλεύω; καὶ ὑποταγὴ εἰς τὸν προεστῶτα τους οὐδὲ μία, καθὼς καὶ ἡ αἰ-

δε-

νὰ ἐθρηνοῦσαμεν αἰτίαμως τὴν ἐλεεινὴν, καὶ ἀπ' εὐκαιρίαν σιμφορὰν τοῦ γένους μας. Ἀμὴ ἐπειδὴ οὐκ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἡ ὁδὸς αὐτοῦ κατὰ τὸ ἱερὸν λόγιον, χρεία νὰ κινήσωμεν, ὡς λέγει ὁ λόγος, ἄλλο λιθάρι, καὶ ἐκεῖνο, ὅπου τοῦ τόπου τὸ διάστημα δὲν συγχωρεῖ νὰ γένη διὰ τῆς ὄψεως, νὰ γένη κᾂν μὲ ταῖς ἀμοιβαίαις γραφαῖς. ἀγαπῶ λοιπὸν νὰ πέμπω συχνὰ πρὸς τὴν εὐλάβειάν σου γράμματα, καὶ νὰ δέχωμαι ἀπ' αὐτὴν τὰ ἴσα. Ὁ εὐλαβέστατος ἡγούμενος τοῦ θεολόγου δὲν μᾶς ἔστειλε ταῖς γραφαῖς, ὅπου τὰς εἶχες δώσει νὰ μᾶς φέρη, ὅμως καὶ αὐταῖς, ὅπου ἐλάβαμεν, ἐπλήρωσαν τὸν τόπον ἐκείνων, καὶ ἐγνωρίσαμεν, ὡς λέγει ἡ παροιμία, τὸ λιοντάρι ἀπὸ τὸ νύχι· Ἤξευρε λοιπὸν ἡ λογιότης σου ὅτι ταῖς ἀπερασμέναις ἡμέραις ἔχοντας ὀλίγην ἄδειαν ἀπὸ τὸ σχολίον, ὅπου εἰς τοῦτα τὰ μέρη κρατῶ εὐεργεσίᾳ τῆς ἱερᾶς συνάξεως,

ποιῷ ἐθνικὸς σοφὸς, πῶς καὶ τοῦτο ἀκόμη εἶναι Θεός. Θεὸς γὰρ καὶ τὸ γινώσκειν φίλους. Θέλει νὰ εἰπῇ ὁ σοφὸς ἐτοῦτος. Ὅτι ἡ ἀληθινὴ, καὶ ἀδόλωτος φιλία στιμὰ εἰς τοὺς ἀνθρώπους εἶναι πρᾶγμα θεῖον, καὶ ὄχι ἀνθρώπινον. Τοῦτο φαίνεται νὰ ἀπόβηκε καὶ εἰς ἐμένα, ὁ ὁποῖος μὲ πρώτην καὶ δευτέραντης γραφὴν, ὁποῦ μᾶς ἔστειλεν, ἀνέλπιστα, εὕρηκα, ἔχω, καὶ γνωρίζω τὴν ἀληθινὴν, καὶ ἀδόλωτον φιλίαν τῆς εὐγενικότητός σου. Πιάνοντας λοιπὸν αὐταῖς ταῖς γραφαῖς, εὐχαρίστησα τὸν Θεὸν, πῶς εὕρηκα εἰς τοὺς τόπους τούτους ἄνθρωπον, ὁποῦ γνωρίζει ἐκεῖνο, ὁποῦ κατὰ ἀλήθειαν πρέπει νὰ γνωρίζεται. Ἐπεθύμουν πολλὰ διὰ τοῦτο, νὰ τὴν ἀντάμωνε μου. Τὸ ἕνα, ἵνα μήμου ἀνὴρ καλὸς, κἀγαθὸς διαφύγοι, ὡς λέγει ὁ σοφιστὴς Λιβάνιος· τὸ ἄλλο διὰ νὰ ἔδιδα λόγον, καὶ νὰ ἔπερνα, ἀπὸ τὸν φίλον καὶ διὰ ζώσης φωνῆς. Καὶ

νὰ

ΤΩ ΕΥΛΑΒΕΣΤΑΤΩ

καὶ αἰδεσιμωτάτῳ Κυρίῳ

ΙΩΑΝΝΗ

ΠΡΕΣΒΥΤΕΡῼ

καὶ Ῥεφερενδαρίῳ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Παραμυθίας εἰς τὴν παλαιὰν Ἤπειρον.

ΝΕΟΦΥΤΟΣ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ

ὁ Ῥοδινὸς ἐν Κυρίῳ χαίρειν.

Τὸ νὰ δείσῃ τινὰς φίλους, καὶ δεί-σκωντάς τους νὰ τοὺς ἔχῃ, καὶ νὰ τοὺς γνωρίζῃ διὰ τοιούτους, λέγει κά-

Imprimatur, Si videbitur Reuerendiss. P. Magistro Sac. Pal. Apost.

M. A. Episcopus Perusinus Vicesgerens.

Imprimatur.

Fr. Donatus Carnesechius Mag. & Reuerendiss. P. M. S. P. A. Socius Ord. Prædic.

Legi Patris Neophyti Rhodini Epistolam ad Ioannem Presbyterum Paramythiensem lingua Græcorum vernacula scriptam, in qua tractat Summum Pontificem Romanum non minorem curam adhibere in prouidendis Græcis quam adhibeat in Latinis: Postmodum agit de Processione Spiritus sancti, etiam ex Filio, de Primatu Papæ in vniuersam Ecclesiam, de Azymo & Fermentato, de Purgatorio igne, de Visione beatifica. Eam, si edatur, maximam vtilitatem Græcis Orientalibus allaturam iudico. Die prima Martij 1659.

Leo Allatius.

NEOPHYTI
RHODINI
EPISTOLA
Ad IOANNEM Presbyterum Paramythienſem,

Qua probat Romanum Pontificem non tantùm Latinos, ſed etiam Græcos, vti ſuas oues, quærere, illiſque prouidere. Tum demùm agit de Proceſſione Spiritus ſancti, de Primatu Papæ, de Azymo & Fermentato, de igne Purgatorio, & viſione Beatifica.

EVNTES·IN·VNIVERSVM·MVNDVM·PRÆDICATE·EVANG·OMNI·CREAT·

ΝΕΟΦΥΤΟΥ
ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ
ΤΟΥ ΡΟΔΙΝΟΥ

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ

Εἰς τὴν ἐπιστολὴν ΙΩΑΝΝΟΥ Πρεσβυτέρου, καὶ Ῥεφερενδαρίου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Παραμυθίας εἰς τὴν παλαιὰν Ἤπειρον. εἰς τὴν ὁποῖαν ὁ αὐτὸς εὐλαβέστατος Ἰωάννης, παραπονᾶται διὰ τὸν Ῥώμης Ἀρχιερέα, ὅτι ὡς ἄκρος ποιμένας, καὶ ὡς διάδοχος τοῦ Πέτρου, δὲν ζητᾷ τὰ πρόβατα, τούτεστιν ἐκείνους, ὁποῦ ζιοῦσιν εἰς τὸ ῥιτὸν τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας.

(+) (+) (+)

ROMAE,
Typis Sacræ Congregationis de Propaganda Fide, Anno 1659.

Superiorum Permissu.

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
39 MA
48

